

**T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASINDA
ULUSLARARASI DÜZENLEMELER
VE TÜRKİYE’NİN DURUMU**

Hazırlayan

**Engin DİNÇ
(G-23469)**

**Tez Danışmanı
Prof.Dr. Ahmet GÜRBÜZ**

DIYARBAKIR-2006

ÖZET

Bu çalışmada çağdaş, demokratik hukuk devleti olmanın gereklerinden biri olan kişinin korunması, özelde kişilerin ayrılmaz parçası olan kişisel verilerin korunması incelenmiştir.

Bilgi teknolojisinin ve iletişimin hızla geliştiği günümüz dünyasında, kişilik hakları zarar görebilmektedir. Özellikle kişilik haklarının bir parçası olan kişisel verilerin elektronik ortamda işlenmesi, işleniş şekli ve bu bilgilerin paylaşımı noktasında son dönemde meydana gelen ilerlemeler gerek uluslararası gerekse ulusal alanlarda birçok hukuki düzenlemenin yapılmasına sebep olmuştur.

21. Yüzyılda her türlü bilgi serbest dolaşabilmeli, ancak kişiye bağlı temel haklar da korunmalıdır. Bu yüzden birçok ülke, özellikle de AB üyesi ülkeler, yeni hukuki düzenlemeler ve yönergeler kabul etmişlerdir.

Avrupa Birliğine üyelik sürecinde olan Türkiye de toplulukla arasındaki hukuki eksiklikleri hızla kaldırmalı, Avrupa Konvansiyonunda kabul edilen temel insan haklarını ve temel özgürlükleri koruma çerçevesinde, insanların hayat şartlarını geliştirmeye, barış ve özgürlükleri koruyup kuvvetlendirmeye, demokrasiyi yükseltmeye devam etmelidir.

Belirtilen çerçeve doğrultusunda hazırlanan bu çalışma, giriş ve dört bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, kişisel veri, kişi ve kişisel verilerin saklanması kavramları ele alınmıştır.

İkinci bölümde, kişisel verilerin korunmasında, uluslararası düzenlemeler incelenmiştir.

Üçüncü bölümde, kişisel verilerin korunması konusunda Türkiye'deki duruma değinilmiştir.

Dördüncü bölümde Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı ve tasarı üzerindeki düşünceler ele alınmıştır.

ABSTRACT

In this study it has been emphasized the protection of persons, respect their fundamental rights and freedoms, notably the right to privacy and the protection of personal data and the processing of such data, which is one of the main principle for a democratic and modern state.

The progress made in information technology is making the processing and exchange of such personal data considerably easier, therefore the protection of personal data is getting even harder day by day.

In the 21st century every kind of data should be able to flow freely, but also the fundamental rights of individuals should be safeguarded. Because of that, a lot of countries especially in Europe which are also the member of EU accepted new rules and regulations on this issue.

As a candidate to EU Turkey should also eliminate the barriers with EU and continue to the constant improvement of the living conditions of its peoples, preserving and strengthening peace and liberty and promoting democracy on the basis of the fundamental rights recognized in the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms

The study consists of an introduction and four chapters.

In the first chapter, the terms of the personal data, person and the protection of such data are studied.

In the second Chapter, international laws and regulations and treaties are mentioned.

In the third Chapter, the subject is held in the direction of Turkish law and regulations.

In the fourth Chapter, the progress and the law about data protection (the draft law on protecting personal data) and processing of such data in Turkey is studied.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu çalışma jürimiz tarafından KAMU HUKUKU Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan :

Üye :

Üye :

Üye :

Üye :

ONAY

Yukarıda imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.
..../.../2006.

.....

İÇİNDEKİLER

ÖZET	İ
ABSTRACT	İİİ
İÇİNDEKİLER	VI
KISALTMALAR	Xİ
GİRİŞ	1
I.BÖLÜM	3
KİŞİSEL VERİ KAVRAMI, KİŞİ VE KİŞİSEL VERİLERİN SAKLANMASI	3
A. KİŞİSEL VERİ KAVRAMI	3
1. Kişisel Veriler	5
a. Kimlik Bilgileri	5
b. Adres Bilgileri	7
c. Kredi Kartı Bilgileri	8
d. Telefon Bilgileri	9
e. Elektronik Posta Bilgileri (İnternet Bilgileri)	11
f. Emniyet ve Jandarma Birimlerindeki Bilgiler	13
B. KİŞİ KAVRAMI	14
1. Veri Hukukunda Kişi	14
2. Veri Hukukunda Gerçek-Tüzel Kişi Ayrımı	15
C. KİŞİSEL VERİLERİN SAKLANMASI	16
1. Kişisel Verileri Saklama Gereği	16
2. Veri Güvenliğini Sağlamada Temel İlkeler	19
3. Verilerin Korunmamasının Sakıncaları	20
a. Gizliliğin Kaybolması	20
b. Bilginin Başka Amaçlarla Kullanımı	20
c. Bilginin Değiştirilmesi	21
d. Bilginin Kötü Niyetle Kullanılması	21

D. BİLGİ EDİNME HAKKI İLE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI ARASINDAKİ İLİŞKİ	21
1. Bilgi Edinme Hakkı	21
2. Bilgi Edinme Hakkı ile Verilerin Korunması Arasındaki İlişki	23
II. BÖLÜM.....	25
KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASINDA ULUSLARARASI DÜZENLEMELER.....	25
A. KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASINDA ULUSLARARASI STANDARTLAR	25
1. ULUSLARARASI DÜZENLEMELER	26
a. İnsan Hakları Sözleşmeleri.....	26
b. Birleşmiş Milletler Belgeleri.....	26
c. Uluslararası Bildirgeler	27
B. AVRUPA BİRLİĞİ BÜNYESİNDE DURUM	27
1. Genel Olarak AB hukuku.....	28
2. AB Birliği Hukukunun Kaynakları	30
3. Avrupa Birliğinde Birey ve Hakları	33
4. Adalet ve İçişleri Sahasında AB Müktesebatı.....	34
5. Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi	37
C. AVRUPA BİRLİĞİNDE VERİ KORUMA HUKUKU ALANINDA ÖZEL DÜZENLEMELER.....	39
1. Genel Olarak	39
2. Kişisel Verilerin Korunması Alanında AB Özel Düzenlemeleri	41
a. Kişisel Nitelikteki Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin korunmasına ilişkin 108 Sayılı Avrupa Konseyi Sözleşmesi	41
b. Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Bu Verilerin Serbest Dolaşımına İlişkin 95/46 Sayılı Avrupa Parlamentosu ve Bakanlar Konseyi Yönergesi.....	43
aa. Veri Koruma Yönergesinin Sistemi ve Amacı	44
bb. Veri Koruma Yönergesinin Uygulama Alanı	46
cc. Veri Koruma Yönergesinin Başlıca ilkeleri	46
1. Verilerin Hukuka ve Objektif İyiniyet Kurallarına Uygun şekilde İşlenmesi	46
2. Kişisel Verilerin İşlenmesinde Hukuka Uygunluk Sebepleri	47
3. Hassas Verilerde İşlem Yasağı İlkesi.....	47
4. İlgilinin Haberdar Edilmesi İlkesi.....	48
5. Kişisel Verilerin İşlenmesinde İşlem Gizliliği ve Güvenliği ilkesi ...	49
6. Üçüncü Ülkelere Veri Transferi Yasağı İlkesi.....	49

7.Yönergenin Üye Devletlerce İç Hukuka Aktarılması	49
c.Telekomünikasyon Alanında Kişisel Verilerin İşlenmesi Ve Mahremiyetin Korunması Yönergesi	50
d.Kişisel Verilerin Europol Tarafından Üçüncü Ülkelere ve Üçüncü Organlara İletimi İle İlgili Kuralları Benimseyen 12 Mart 1999 Tarihli Konsey Kararı..	51
3.Avrupa Birliği Ülkelerinin Ulusal Alanda Yaptıkları Düzenlemeler	53
III.BÖLÜM	57
KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASINDA TÜRKİYE' NİN DURUMU	57
A. GENEL OLARAK	57
B. KATILIM ORTAKLIĞI BELGESİ, TÜRKİYE ULUSAL PROGRAMI VE İLERLEME RAPORLARINDA KONU İLE İLGİLİ DÜZENLEMELER	58
1. Avrupa Birliği Komisyonu Türkiye Katılım Ortaklığı Belgeleri.....	58
a.Katılım Ortaklığı Belgesi 2001	59
b.Katılım Ortaklığı Belgesi 2003	59
2.Türkiye AB İlerleme Raporları	59
a.2000 Yılı İlerleme Raporu.....	60
b.2001 Yılı İlerleme Raporu	60
c.2002 Yılı İlerleme Raporu.....	61
d.2003 Yılı İlerleme Raporu	62
e.2004 Yılı İlerleme Raporu.....	62
f. 2005 Yılı İlerleme Raporu	64
C. AB MÜKTESEBATININ ÜSTLENİLMESİNE İLİŞKİN TÜRKİYE ULUSAL PROGRAMI.....	64
D.KİŞİSEL VERİLERLE İLGİLİ ANAYASA VE KANUNLARIMIZDA YER ALAN DÜZENLEMELER.....	67
1. Kişilik Haklarının Korunmasına Yönelik Anayasal Hükümler	68
a.Özel Hayatın Gizliliği	69
b. Konut Dokunulmazlığı.....	69
c. Haberleşme Hürriyeti	69
d. Din ve Vicdan Hürriyeti.....	69
e. Düşünce ve Kanaat Hürriyeti	70
2. Kişilik Haklarının Korunmasına Yönelik MK (Medeni Kanun)' da Yer Alan Düzenlemeler	70

a.Kişiliğin Korunması	70
b.Kişiliğin Korunması İçin Açılacak Davalar	71
3.Bilgi Edinme Hakkı (BEHK) Kanununda Kişilik Haklarının Korunmasına Yönelik Düzenlemeler	72
4. Kişilik Haklarının Korunmasına Yönelik Elektronik İmza Kanunundaki Düzenlemeler	73
5. Kişilik Haklarının Korunmasına Yönelik İş Kanunundaki Düzenlemeler	74
6. Kişilik Haklarının Korunmasına Yönelik TCK (Türk Ceza Kanunu)'daki Düzenlemeler	75
a.Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar	75
b.Verileri, Hukuka Aykırı Olarak Bir Başkasına Verme ve Ele Geçirmeye Yönelik Suçlar.....	76
7.Telekomünikasyon Sektöründe Kişisel Bilgilerin İşlenmesi ve Gizliliğin Korunması Hakkındaki Yönetmelikteki Düzenlemeler	77
IV. BÖLÜM.....	79
KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KANUNU TASARISI	79
A. GENEL OLARAK	79
1.Tasarının Sistematığı.....	80
2. Tasarıda yer alan bazı kavramlar	80
B.TASARININ AMACI, KAPSAMI, KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASINDA TEMEL İLKELER	81
1.Tasarının Amacı ve Kapsamı	81
2.Kişisel Verilerin Niteliği	82
3. Özel Niteliği Olan Veriler	82
4. İlgilinin Haberdar Edilmesi.....	83
5.Bilgi Edinme Hakkı	83
6.Bilgi Edinme Hakkının Kısıtlanması	83
7. Düzeltme, Sildirme, Yok Etme veya Dondurulmasını İsteme Hakkı	84
8.Yabancı Ülkelere Kişisel Verilerin Transferi	84
9.İlgilinin İtiraz Hakkı.....	84
10.Kişisel Verilerin İşlenmesinde Genel Kurallara Getirilen İstisnalar.....	84
11. Kişisel Veri Kütüğü Sicili	85

12.Kişisel Verilerin Gerçek Kişiler ve Özel Hukuk Tüzel Kişileri Tarafından İşlenmesi	85
13.Haklı Sebep Kavramı	85
14.Kişisel Verilerin Üçüncü Kişiler Tarafından İşlenmesi	86
15.Kişisel Verilerin Kamu Hukuku Kişileri Tarafından İşlenmesi.....	87
16.Kişisel Verilerin Üçüncü Kişilere Aktarılması	87
17.Verilerin kişisel olmaktan çıkarılması, silinmesi, yok edilmesi	87
18.Kurumun Kuruluş ve Görevleri	88
19.Kanun Yolları, Hukuki ve Cezai Sorumluluk.....	89
C.KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KANUNU TASARISI HAKKINDA GÖRÜŞÜMÜZ	
1.Genel Olarak	
2.Olumlu Eleştiriler.....	
3.Olumsuz Eleştiriler	
SONUÇ	
KAYNAKÇA.....	

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
a.g.e.	: Adı Geçen Eser
a.g.m.	: Adı Geçen Makale
a.g.w.s.	:Adı Geçen Web Sayfası
AIHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AIHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AKÇT	:Avrupa Kömür Ve Çelik Topluluğu
AT	: Avrupa Topluluğu
ATAD	: Avrupa Topluluğu Adalet Divanı
BEHK	: Bilgi Edinme Hakkı Kanunu
BEDK	:Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu
Bkz.	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
BKM	: Bankalararası Kart Merkezi
EU	: European Union (Avrupa Birliği)
Europol	: European Police
GPRS	:General Packet Radio Service/Paket Anahtarlamalı Radyo Hizmetleri
İKV	: İktisadi Kalkınma Vakfı
ISDN	: The Integrated Services Digital Network (Birleştirilmiş Sayısal Servis ağı)
md.	: Madde
MERNİS	: Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi
MOBESE	: Mobil Elektronik Sistem Entegrasyonu
NATO	: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
OECD	: Avrupa Ekonomik İşbirliği Teşkilatı
SSK	: Sosyal Sigortalar Kurumu
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti

TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDF	: Trans border Data Flows (Sınır ötesi Bilgi Akışı)
TK	: Telekomünikasyon Kurumu
TKVKY	: Telekomünikasyonda Veri Koruması Yönergesi
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
VKY	:Veri Koruması Yönergesi

GİRİŞ

Teknolojinin hızla geliştiği, kişilerin, toplumların ve ülkelerin ekonomik, sosyal, kültürel olarak birbirine iyice yaklaştığı günümüz dünyasında, birey kendi kişisel alanını ve haklarını korumakta daha da zorlanır hale gelmiştir.

Modern hukuk düzenleri en yüksek değer olarak kişiyi kabul etmişlerdir. İkinci Dünya Savaşı ile baskıcı rejimlerin tarih sahnesinden silinmesi sonucu kişiliğın, devlet karşısında yüceltilmesi gereken bir değer olduğu bilincine varan modern yasa koyucular, bu amaç çerçevesinde hukuk düzenlerini hem ulusal hem de uluslararası alanda inşa etmişlerdir¹.

Gelişen teknoloji karşısında daha önce sadece tozlu dosyalarda ve arşivlerde hapsedilen ve sınırlı sayıda insanın ulaşabildiği bazı kişisel veriler günümüzde sadece birkaç bilgisayar tuşu mesafesi kadar yaklaşmıştır.

Bu doğrultuda, günümüz dünyasında hak sahibinin rızası dışında bir başkasının eline geçebilecek bu tür bilgilerin muhafazası ve kimlerin hangi koşullarda bu bilgileri toplayabileceği ve bir başka kişi ya da kuruma aktarabileceği önemli bir konu haline gelmiştir.

Son yıllardaki teknolojik ilerleme, kişiye teknik yönden hem kolaylıklar sağlayarak hem de zorluklar yükleyerek kişiliğın korunmasındaki tartışmaları disiplinler arası bir alana çekmiştir. Bu tartışmaların yürütülmesinde itici ivme teknik ilerleme ile şeffaflaşan hayat alanlarımızın korunması kaygısı olmuştur. Zira kişilik hakkı, ister gerçekleşmiş ister gerçekleşmemiş bulunsun her saldırı karşısında korunmak istenmiştir. Bu sebeple, modern yasa koyucular özel hukukun sunduğu olanakları yeni teknolojilerin yarattığı muhtemel saldırılar karşısında saldırı öncesi koruma bakımından güçlendirmişlerdir².

---

¹ BAŞALP, N., **Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2004, s.21.

² BAŞALP, s. 21.

İnsan hakları kavramının her zamankinden daha fazla ön plana çıktığı çağımızda, kişisel verilerin korunması konusunda ülkemizde henüz kanuni bir düzenlemeye gidilememiştir. Bu amaçla Adalet Bakanlığınca hazırlanan taslak ise halen Başbakanlıkta beklemektedir. Bizim için henüz çok yeni olan bu düzenlemeler, ülkemizin gelecekte girmeyi hedeflediği Avrupa Birliği içerisine detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

Kişisel bilgilere ülke sınırları dışından ulaşılabilmesi ile dünya ticareti yeni boyutlara ulaşmıştır. Bilgisayar ortamında bir günde yüz milyarlarca doların dolaştığı göz önüne alındığında, bilgilere serbest erişimin uluslararası firmalar için ne denli önemli olduğu daha iyi anlaşılacaktır. Müşteri ve ürün profili, pazarlama, araştırma-geliştirme faaliyetlerine rahatça erişim bu tür dünya şirketleri için büyük değer taşımaktadır.

Bu gelişmelerin insanların veya şirketlerin çalışmalarında olumlu gelişmeler ortaya çıkaracağı kesin olmakla birlikte kişisel verilerin kontrolsüz olarak dolaşımı özel hayatın gizliliği açısından çeşitli tehditler oluşturulabilecektir. Kişisel bilginin korunması bir ulusal politika konusu olarak ele alınmalı, gerekli yasal ve teknolojik altyapı hızla hazırlanmalıdır.

Ayrıca, son yıllarda açık ve kapalı sistemlerdeki sayısal haberleşmenin, ticaret dahil insan hayatının tüm alanlarına uygulanabilir olması bu alanlarda ortaya çıkabilecek ihlaller için kanuni düzenlemelerin gereğini ortaya koymaktadır.

I.BÖLÜM

KİŞİSEL VERİ KAVRAMI, KİŞİ VE KİŞİSEL VERİLERİN SAKLANMASI

A. KİŞİSEL VERİ KAVRAMI

Haberleşme araçlarının akıl almaz boyutlarda gelişmesi, kişisel veri ve bilgilerin korunması sorununu da gündeme getirmiştir. Bu doğrultuda ulusal ve uluslararası kuruluşlar konunun üzerinde durmaya başlamışlardır. Bilgi toplumunda kişisel bilgiler, ilgili kişilere zarar vermeyecek doğrultuda kullanılmalıdır. Kişisel bilgilerin korunması sorunu, bunların açıklanmasının kişiye verebileceği zarardan kaynaklanmaktadır³.

Birey ve kurumlara özgü, hangi bilgilerin korunması gerektiğini belirtmeden önce, bireysel bilgilerin neler olabileceği ve bu bilgiler kullanılarak neler yapılabileceği konusu üzerinde durmakta yarar vardır.

Kişilerin kendilerinin konu oldukları bilgilere, “isme bağlı veriler” veya “bireysel veriler” denilmektedir. İsmeye bağlı veriler, örgütler tarafından depo edilmekte, işlenerek bilgi haline getirilmekte, talep halinde üçüncü kişilere devredilmektedir. Bu dolaşım bazen sınır ötesine de uzanmaktadır. Toplumsal örgütler ve bazı serbest meslekler grupları kişisel veri toplayıcısıdır. Toplumsal örgütler kapsamına ise en başta devlet olmak üzere çeşitli kamu kuruluşları, özel hukuk kesiminde kâr amaçlı kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları girmektedir. Meslekler kapsamında ise günlük hayatımızdan bildiğimiz doktorluk, avukatlık, noterlik, bankacılık gibi meslekler bu kapsamda sayılabilir. Kısacası, toplumda hemen herkes bilgi toplamakta değerlendirmekte ve bunları değişime tabi tutmaktadır⁴.

³ TORTOP, N., “Çağımızın Önemli Sorunu:Kişisel Bilgilerin Güvenliği Sorunu”, Amme İdaresi Dergisi, cilt 33, Sayı 3, Eylül 2000, s.1.

⁴ AKILLIOĞLU, T., “İdari Usul Ve Kişisel Verilerin Korunması”, <http://www.idare.gen.tr/akillioğlu-idariusul.htm>, 06-05-2006.

Veri koruması hukukunda bir kişiyi belirleyen ya da onu belirlenebilir kılan her türlü bilgi "kişisel veri" olarak adlandırılmaktadır⁵.

Kişisel veriler üzerinde ilgili kişilerin bir hakkı bulunur. Nitekim, Federal Alman Anayasa Mahkemesi, "Nüfus Sayımı (Census) Kararında", kişisel nitelikli veriler üzerinde bu hakkın varlığını kabul etmiştir. Bu hak, kişisel verilerin akıbetini belirleme hakkı (das Recht auf informationelle Selbstbestimmung) olarak ifade edilmiş ve bu hakkın, kişiliğin serbest geliştirilmesi hakkı ile insan onurundan kaynaklanan genel kişilik hakkının bu alandaki garantisi olduğu belirtilmiştir⁶.

Ancak oldukça geniş olan bu kavramın içeriğinin açılması gerekmektedir. Bu kavram kapsamında, toplumları ilgilendiren en önemli konu, hangi bilginin bireye özgü, dolayısıyla gizli tutulması ve korunması gerektiği konusudur. Bu alanda, tüm ülkelerin üzerinde anlaştığı tek bir doğru bulunmamaktadır. Bir ülke vatandaşlarının değerlendirmelerine göre açık olması gereken bir bilgi, diğer ülke vatandaşları tarafından gizlenmesi gereken bir bilgi olarak değerlendirilebilmektedir⁷.

Ülkemiz iç hukuku açısından henüz yeni olan kişisel veri kavramı; Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Kanun Tasarısının 3. maddesinde⁸, "belirli veya kimliği belirlenebilir gerçek ve tüzel kişilere ilişkin bütün bilgiler" şeklinde ifade edilmiştir.

İster elle tutulsun ister otomatik araçlar yolu ile tutulsun, çeşitli kayıtlarda yer alan bu bilgiler kişisel veri veya isme bağlı veri olarak adlandırılmakta ve belirli veya belirlenebilir bir kişi ile ilgili her türlü bilgi ya da kişiliğin sosyal, fiziksel, duygusal ve ekonomik boyutuna ait bilgiler şeklinde tanımlanmaktadır⁹.

⁵ BAŞALP, s. 22.

⁶ KAYA, C., **İdare Hukukunda Bilgi Edinme Hakkı**, Seçkin Yayınları, Ankara 2005, s.88.

⁷ ADALI, E., "Bireysel Bilgilerin Korunması", http://dergi.tbd.org.tr/yazarlar/26082002/esref_adali.htm, 10.04.2006.

⁸Bkz. "Kişisel Verilerin Korunması Kanun Tasarısı", <http://www.kgmd.adalet.gov.tr/kisiselverilerinkorunmasikanunu.htm>, 10.04.2006.

⁹ KAYA, s.87.

Bu tür bilgilerin, günümüzde yoğun olarak kullanıldığı alanlardan bazı somut örnekler aşağıda sıralanmıştır.

1.Kişisel Veriler

a.Kimlik Bilgileri

Ülkemizde vatandaşların kimlik bilgilerini tutan bir çok kurum vardır. Nüfus ve tapu Müdürlükleri, vergi daireleri, sosyal güvenlik kurumları (SSK, Emekli Sandığı, Bağkur), Adli Sicil Kurumu, emniyet birimleri, muhtarlıklar, okullar, hastaneler gibi bir çok merkezde birbirinden ayrı ve bağımsız kayıtlar mevcuttur.

Nüfus ve vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü tarafından 1974 yılında başlatılan MERNİS Projesi (Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi) çerçevesinde, Türk vatandaşlarına ilişkin tüm bilgilerin elektronik ortama işlenmesi ve farklı kurumların tuttuğu kayıtların ortak bir havuzda toplanarak aralarındaki tutarsızlıkların giderilmesi hedeflenmektedir. Bu hedefe ulaşıldığında bireyler ve kurumlar tüm resmi işlemleri, Türk vatandaşlarına verilecek 11 haneli kimlik numaralarıyla yapabilecektir. Bunun sağlanmasıyla kamu hizmetleri daha etkin, daha çabuk ve daha ucuz olacaktır.

Benzer amaçla Maliye Bakanlığı tarafından, vatandaşlık numarası yanı sıra vergi numarası uygulaması konusunda da yoğun çalışmalar yapılmıştır. 1995 yılında başlatılan Vergi Kimlik Numarası Uygulamasını Türkiye’de yaygınlaştırmak amacıyla günümüze kadar çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Vergi kimlik numarası işlemleri, tam otomasyona geçen 302 vergi dairesi yanında 100 vergi dairesinde internet üzerinden yapılmaktadır. Ülkemizde 31 Aralık 2005 tarihi itibariyle 40.207.362 vatandaşımıza vergi kimlik numarası verilmiştir¹⁰. Yine, sosyal güvenlik alanında; Emekli Sandığı, SSK ve Bağ-Kur’un kendilerine özgü numaralama sistemleri bulunmaktadır.

---

¹⁰http://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/tanitim/FaaliyetRaporlari/2005/uyg_veri_yonetimi.pdf
f10.11.2006.

25/04/2006 tarihinde kabul edilen 5490 Nüfus Hizmetleri Kanunu 7. maddesine göre, nüfus kütüklerinde kişinin; vatandaşlık numarası, mensubu olduğu ailesine ait bütün fertlerinin cinsiyeti, adı, soyadı, baba ve anası adıyla soyadları, sağ olup olmadıkları, il ve ilçe itibariyle doğum yeri ve tarihleri, vücutlarındaki belirli değişiklikleri, dini, okur-yazar olup olmadıkları, medeni halleri ve doğum, evlenme, boşanma, ölüm, gaiplik, nesep tashihi, tanıma, evlat edinme ve evlatlık sözleşmesinin kaldırılması gibi diğer şahsi hal değişiklikleri bilgileri bulunmaktadır¹¹.

Tüm bu bilgiler bilgisayar ortamına atıldığında her zaman için bir çok kötü niyetli yaklaşım ve tehlikeye de kolay bir ortam hazırlayabilmektedir. Bu bilgiler; ticarete konu olabilir, oy ve nüfus sahteciliklerinin yanı sıra vergi borcunu silme, ölü birisinin yerine geçme, sınavı kazanmış gibi gösterme, emekli maaşı bağlama gibi bir çok sahtecilik yapılabilir. Ya da başkasının zararına olarak kayıtlar değiştirilebilir ve de en önemlisi, bireylerin evrensel ve anayasal hakkı olan özel hayatın gizliliği ihlal edilebilir.

Bu bilgilere diğer kurumların elindeki bilgiler de eklendiğinde, vergi ödemeleri, banka hesapları, ikamet bilgileri, tapu kayıtları, banka hesap kayıtları, eğitim bilgileri ve dereceleri, adliye soruşturma ve mahkeme kayıtları, disiplin dosyaları, sağlık durumu, askerlik durumu, emniyet kayıtları gibi akla gelebilecek her tür konuda bilgilerin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan her birey hakkında bir merkezde toplandığını düşünürsek bu kayıtların ne tür tehditler ve tehlikeler altında bulunduğunu düşünmek pek zor olmayacaktır¹².

Birey ve kurumları nüfus hareketleri, vergi kayıtları ve sosyal güvenlik açısından bir düzene sokabilmek için, çoğu ülkede vatandaşlık numarası, vergi numarası veya sosyal güvenlik numarası gibi uygulamalar gözlenmektedir. Örnek

---

¹¹ Bkz.R.G. 29/04/2006, 26153.

¹² AHİ, M.G., “**Mernis'in Hukuki İncelemesi**”,
<http://www.hukukcu.com/bilimsel/kitaplar/mernis.htm>, 10.04.2006.

olarak İsveç¹³ ve Danimarka¹⁴ gibi Avrupa ülkelerinde doğumla birlikte vatandaşlık numaraları verilmekte ve tüm işlemlerde bu numaralar kullanılmaktadır.

Toplumsal düzeninin sağlanması ve iyileştirilmesi amacıyla başlatılan bu uygulamalarda elde edilen verilerin de korunması gerekmektedir. Özellikle, vatandaşlık numarasından yola çıkarak etnik kökene ulaşma, bazı toplumlarda sorun oluşturabilmektedir¹⁵.

Nüfus idaresinin, MERNİS projesini uygulamaya koymasıyla, Türk vatandaşı olan her bireye ait demografik bilgiler, bilgisayar ortamında saklanacaktır. Kişilere ilişkin demografik bilgilerden yararlanılarak, etnik, sosyal ve kültürel sınıflandırmalar yapılabileceği düşünülerek, vatandaşlık numarasının oluşturulması süreci bu olasılığı en aza indirecek biçimde geliştirilmiştir¹⁶.

b.Adres Bilgileri

İkametgah, bir kimsenin yerleşmek niyetiyle oturduğu yer¹⁷ demektir. Medeni kanunun ifadesiyle, “Yerleşim yeri bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir”¹⁸. Yine başka bir tanımla, ikametgah bir kişinin bir yere bağlılığını ifade eden bir kavramdır¹⁹. Bir kişinin kendisinin veya ailesinin sürekli ve geçici olarak konakladığı, ikamet ettiği yerlere ait bilgiler de kişisel veri niteliğindedir. Adres bilgilerinin yetkisiz şahısların eline geçmesi halinde istenmeyen rahatsızlıklara sebebiyet verebilecekleri açıktır.

Kimlik Bildirim ve İkamet Yasası 1973 yılında kabul edilmiştir. Ancak bu kanun daha çok asayişin sağlanması ve güvenlik birimlerinin işini kolaylaştırmak

¹³ http://www.chalmers.se/en/sections/education/guide_for_visiting_s/civil_registration_-, 21.11.2006.

¹⁴ [http://en.wikipedia.org/wiki/Personal_identification_number_\(Denmark\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Personal_identification_number_(Denmark)), 21.11.2006.

¹⁵ ADALI, a.g.m., s.3.

¹⁶ ADALI, a.g.m., s.4.

¹⁷ YILMAZ,E., Hukuk Sözlüğü, Akademi Matbaası, Ankara, 1985, s.321.

¹⁸ Bkz.Türk Medeni Kanunu Madde 19.

¹⁹ OĞUZMAN, M.K., SELİÇİ,Ö., **Kişiler Hukuku Dersleri**, 3.baskı, Filiz Kitapevi, İstanbul, 1985, s.22.

amacını gtmstr²⁰. Kanun, kişilerin ikamet bilgilerini kolluk gçlerine ve muhtarlıklara verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Kanun tam anlamıyla uygulanmamakla birlikte, 1996 ve 2006 yıllarında bazı değişiklikler geçirmiştir. 29.08.1996 tarihinde yapılan değişikle genel kolluk kuvvetlerine ait karakollara, il merkezlerinden de sorgulanabilen bilgisayar terminalleri konulabileceği, idarenin bilgisayar sistemi kurması ve gerekli teknik altyapıyı hazırlaması ile birlikte, bu kanunun 2 inci maddesinde sayılan özel veya resmi, her türlü konaklama tesislerinden, Bakanlar Kurulunca belirlenecek olanlar, tespit ve ilan tarihinden itibaren üç yıl içerisinde tüm kayıtlarının bilgisayarda tutmak ve bilgisayar terminallerini genel kolluk kuvvetlerinin bilgisayar terminallerine bağlamak zorunda oldukları ifade edilmiştir.

Günümüzde bazı muhtarların, mahallelerinde ikamet eden kişilere ait bilgileri, hızla bilgisayar ortamına aktarmaya başladıkları gözlenmektedir. Ancak, bu verilerin nasıl ve ne şekilde korunduğu ve kimlere açık olduğu konularında birçok açık nokta bulunmaktadır.

Son dönemde bazı avukatların özellikle boruların takibinde adres ve mal varlığı bilgilerinin tespitinde İnternet aracılığı ile herkese açık web sayfalarından yararlandıkları²¹ şeklinde haberler basında yer almaktadır.

c. Kredi Kartı Bilgileri

Türkiye’de özellikle 2000 yılından itibaren kullanımı gittikçe yaygınlaşan kredi kartlarının sayısı 30 Haziran 2006 itibariyle 31 milyon 289 bin adede, banka kartı sayısı ise 51 milyon 420 bin YTL’ ye ulařmıřtır²².

Alışveriş kartı kullanan bir kişinin, adresleri, telefon numaraları ve gelir düzeyi kredi kartı işletmecisi tarafından, kartın hazırlanması aşamasında istenmekte

²⁰ Bkz. R.G. 11/7/1973, 14591.

²¹ <http://www.zaman.comd.tr/?hn=284167&bl=haberler&trh=20060511>, 11.05.2006.

²² Basın Bülteni, 23 Temmuz 2006, <http://www.bkmd.comd.tr/basinbultenleri.html>, 08.08.2006.

ve kayda geçirilmektedir. Bundan daha önemlisi, kredi kartı ile yaptığı tüm harcamaların kaydı tutulmaktadır.

Kredi kartı ile yaptığı alışverişlerden, bireyin ne zaman nerede bulunduğu kolayca çıkarılabilmektedir. Yaptığı alışverişlerin içeriğinden, alışveriş alışkanlıkları anlaşılabilir. Bireyin zaman içinde nerede bulunduğuna ilişkin bilgi, hakkında yasal soruşturma yapılıyorsa anlamlıdır. Ancak, hakkında yasal soruşturma kararı olmayan bireyin bu yolla izlenmesi, bireysel haklara tecavüz olarak değerlendirilmelidir²³.

İnsanların alışveriş alışkanlıkları, ticari kuruluşlar için önemli ipuçları verir. Bu nedenle, özellikle hizmet ve pazarlama kuruluşları, bireylere ilişkin bilgilere sahip olmaya çalışırlar. Ticari kuruluşlar, bireylere ilişkin, bilgilerden (cinsiyet, eğitim, adres, alışveriş listesi ve benzeri) oluşturdukları veri ambarı üzerinde, veri madenciliği yöntemleri ile, müşteriye mutlu kılacak şekilde satışlarını artırıcı uygulamalar geliştirebilir ya da ileriye dönük öngörülerde bulunabilirler. Salt ticari beklentilerle toplanan bu bilgilerin amaç dışında kullanılması sakınca yaratacaktır. Sözgelimi, toplanmış olan bilgilerin bir başka kuruma satılması sonucunda, yeni kurumun bu bilgileri değerlendirip, bireyi istenen alışverişe yönlendirmesi olanağı bulunmaktadır. Bireye gönderilecek duyurular, kişiyi istenen bir yerden alışveriş yapmaya yöneltebilir. Birey bu yönlendirmeden habersiz olduğu için, haksız bir ticarete zorlanmış olacaktır. Bu da bireysel haklara tecavüz sayılabilir. Bireylerin alışveriş alışkanlıkları ya da yaptığı alışverişlerin listesinin bilinmesi, çok önemsenmeyebilir. Ancak, bu tür bilgilerin, ne tür sorun ve sonuçlara neden olduğunu, günlük basın haberlerinde görmekteyiz²⁴.

d.Telefon Bilgileri

Telefon günümüzde artık bir lüks olmaktan çıkmış, insanların ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Ailelerin küçük çocuklarına dahi cep telefonu olarak onlarla haberleşme ve güvenlik endişelerini en aza indirmeye çalıştıkları gözlenmektedir. Türkiye’de 2006 yılı Mart ayı itibariyle sabit telefon sayısının

²³ ADALI, a.g.m., s.6.

²⁴ <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/4494369.asp?m=1&gid=69>, 28.11.2006.

18.912.942 , cep telefonu sayısının ise **46.221.711** olduğu bilinmektedir²⁵. Dünya genelinde ise cep telefonu sayısının 2006 Haziran ayı itibariyle 2.400 milyara ulaştığı verilerden anlaşılmaktadır²⁶.

Telefon sistemindeki kayıtlar da önemli bilgiler içermektedir. Özellikle, bireyin bulunduğu yeri saptamada önemli bir rol oynamaktadır. Bireyin nerede bulunduğu bilgisi, sabit ve mobil **GSM**, (Global System for Mobile-Mobil İletişim için Küresel Sistem) telefon sistemlerinde sağlanabilmektedir. Sabit telefon sisteminde, arayan telefonun numarası, dolayısıyla sahibi ve adresi kolayca bulunabilmektedir. Hücreli telefon sistemlerinde, cep telefonunun hangi bölgede (hücrede) olduğu bellidir. Çünkü, cep telefonu sürekli olarak, bölgesel sistemle iletişim halindedir. Eğer hakkında yasal bir soruşturma ve izleme kararı olan bir kişi cep telefonu ya da sabit telefon kullanıyor ise, güvenlik kuvvetleri, telefon işleticisiyle bağlantıya geçip, kişiyi izleyebilir. Ancak bu izleme, yasal dayanak olmadan yapılırsa, bireysel haklara tecavüz edilmiş olur²⁷. Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi başlığını taşıyan 5271 Sayılı CMK 135. maddesinde konu ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir²⁸.

Bazı ülkelerde telefon altyapısı, arayan kişinin telefon numarasının görülmesini sağlayacak biçimde gerçekleştirilmiştir. Bu sistem, başlangıçta, ABD’nde acil yardım sisteminde (911) kullanılmak üzere geliştirilmiştir. Yapılan istatistiksel çalışmalar, acil yardım merkezini arayan kişilerden büyük çoğunluğunun, kendini tanıtamadığı, adres veremediği ya da bu bilgileri verecek süresi olmadığını göstermiştir. Bu değerlendirmenin sonucu olarak, (911) merkezini arayan bir kişinin, adı, adresi ve telefon numarasının, merkezde görülmesi ilkesi bir yasayla belirlenmiştir. Sonuç olarak, bugün ABD ve Kanada’da (911) acil yardım merkezini arayan bir kişinin adı, adresi ve telefon numarası merkezde görünmektedir. Bu uygulama, amacı dışındaki aramaların da önünü kesmiştir²⁹.

²⁵ http://www.tk.gov.tr/Yayin/istatistikler/istatistik/pstn_2006_mart.htm, 10.08.2006.

²⁶ http://www.gsmworld.com/news/statistics/pdf/gsm_stats_q2_06.pdf, 10.09.2006.

²⁷ ADALI, a.g.m., s.2.

²⁸ <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/mevzuat/metinx.asp?mevzuatkod=1.5.5271>, 10.09.2006.

²⁹ ADALI, a.g.m.,s.3.

Emniyet Genel Müdürlüğünün MOBESE çalışmasının da yukarıda belirtilen unsurları içerdiğini ve Türkiye genelinde hızla yaygınlaştığını belirtmek faydalı olacaktır. Yeni sisteme göre, 155 polis imdat servisini arayan şahsın adresi ve varsa suç bilgi (GBT-Genel Bilgi Toplama) kayıtları da görülebilecektir³⁰.

e.Telefon Rehberi Bilgileri

Telefon rehberleri, kayıtlı tüm telefon abonelerinin ad ve adreslerini içermektedir. İnternet aracılığı ile rahatlıkla ulaşılabilen birçok site vasıtasıyla, telefon numarası verildiğinde, kişilerin isim, soy isim ve adres bilgilerine, kimi zaman, isim ve soy isimden, telefon ve adres bilgileri elde edilebilmektedir³¹.

Birey ya da kurumların, telefon numaraları biliniyorsa adreslerinin öğrenilmesi, ya da tersine isim ya da adresleri biliniyorsa telefon numaralarına erişme olanağı, acaba kişisel haklara tecavüz sayılır mı?. Eğer kişi ya da kurum, bu bilgilerin açıklanmasına karşı değil ve bunu açıkça bildirmiş ise bir sorun yoktur. Ancak gizlilik uygulaması istemiş ise sorun olacaktır. Bu durumda, sıradan biri bu bilgilere erişememelidir. Erişebilecek kişi ya da kurumların da belli olması ve gerekiyorsa izleme hakları olmalıdır³².

Birey ve kurumlara ilişkin telefon numaralarının gizli tutulması konusu, bazı ülkelerde ciddi olarak ele alınmaktadır. Örneğin ABD’ de gizliliği istenen bir telefon numarası, santral tarafından kesinlikle söylenmemekte ve hiçbir yerde yayınlanmamaktadır.

e. Elektronik Posta Bilgileri (İnternet Bilgileri)

İnternet, tüm dünyaya yayılmış, birbirleri ile bağlantılı, yani birbirleri ile "konuşabilen" yüz binlerce bilgisayardan oluşan bir ağıdır. İnternet sözcüğü, İngilizce'de "uluslararası ağ" anlamına gelen “international network” sözcüklerinin birleştirilmesinden oluşmuştur³³.

³⁰ Mobil Elektronik Sistem Entegrasyonu, <http://www.mobese.com/> , 07.05.2006.

³¹ <http://www.ttrehber.gov.tr/trk-wp/IDA2>, 01.11.2006.

³² ADALI, a.g.m., s.3.

³³ <http://www.po.metu.edu.tr/links/inf/css25/bolum1.html>, 10.11.2006.

İnternet, birçok bilgisayar sisteminin birbirine bağlı olduğu, dünya çapında yaygın olan ve sürekli büyüyen bir iletişim ağıdır. Bu ağ, insanların her geçen gün gittikçe artan "üretilen bilgiyi saklama/paylaşma ve ona kolayca ulaşma" istekleri sonrasında ortaya çıkmış bir teknolojidir. Bu teknoloji yardımıyla pek çok alandaki bilgilere insanlar kolay, ucuz, hızlı ve güvenli bir şekilde erişebilmektedir. İnterneti bu haliyle bir bilgi denizine, ya da büyükçe bir kütüphaneye benzetebiliriz.

İnternet kullanıcıları bilinçli ya da bilinçsiz sadece bir hukuki işlemi gerçekleştirirken değil, ilgi duyduğu bir konu hakkında da mesela bir form doldururken ya da sorulan bir soruya cevap verirken kişisel bilgilerini vermektedirler³⁴.

Elektronik iletişim ağı üzerinden gönderilen ve internette ya da kullanıcının bilgisayarında kaydedilebilen her türlü yazı, ses, resim ya da dil iletileri elektronik posta (e-posta/ileti) olarak adlandırılır. E-posta adresleri olağan haberleşme yolu olarak kullanılabilmesi gibi, internette faal olan sitelerin servislerini yayma yolu olarak da kullanılmaktadır. Zira bazı web sitelerine e-posta adresiyle girmek suretiyle kayıt yaptıran kullanıcılara e-posta yoluyla ulaşılabilir.

E-posta adreslerinin yanı sıra internette harcanan her saniyenin bıraktığı izlerin birleştirilmesi suretiyle toplanan verilerden hareketle kullanıcının hangi sayfalara bağlandığı, kimlerle internette haberleştiği gibi hususlarla ilgili birçok başka bilgi elde edilebilir. Bu bilgilerin tümü birer kişisel veri olup, kullanıcı hakkında bir kullanım profilinin oluşturulmasına yarar. Nitekim uygulamada kişisel veriler içeren e-posta adresleri farklı kategorilere göre sınıflandırılarak reklamcılara yönelik bir pazar değeri oluşturmaktadır. Reklamcılık sektöründe e-posta adreslerinin anılan şekilde satıma konu olmaları ise adres sahiplerinin kişilik hakkını ihlal eder³⁵.

---

³⁴ ARSLAN,H., “Amerika İle Avrupa Birliği Hukuki Düzenlemelerinin Gizlilik Haklarına Bakış Açısının Karşılaştırılması”, <http://inet-tr.org.tr/inetconf10/bildiri/18.doc.05.05.2006>.

³⁵ BAŞALP, s. 92.

Günümüzde bilgisayarlar, sadece enformasyonu toplamayı kolaylaştırmamakta aynı zamanda, elde edilen verileri analiz etme yeteneğine sahip bulunmaktadırlar. Kredi kartları ile yapılan alışverişler, telefon konuşmaları, süper market kayıtları ve diğer finans işlemleri sıradan vatandaşın bütün günlük yaşamına ilişkin verileri bilgisayarların hafızalarında depoluyor. Örneğin The Economist'e göre Acxiom Corporation in Conway adlı tek bir şirketin, veri bankasında Amerikan halkının yüzde 95'inin kamusal ve tüketim enformasyonunu muhafaza edilebildiği belirtilmiştir³⁶.

f.Emniyet ve Jandarma Birimlerindeki Bilgiler

Ülkemizde, polis ve jandarma birimlerinde bilgisayar kullanımı gittikçe yaygınlaşmaktadır. Birçok il emniyet müdürlüğünde ve Emniyet Genel Müdürlüğünde ve jandarma birimlerinde şahısların kimlik bilgileri, suç kayıtları, araçlar ve araç sahipleri, sivil toplum örgütleri ve adresleri konularında veri tabanları oluşturulmuştur. Emniyet Genel Müdürlüğünün veri tabanları kendi içindeki birimlere ve il emniyet müdürlüklerine açık olduğu gibi, günümüzde POLNET projesi kapsamında en küçük polis karakollarına kadar bu bilgilere erişim imkanı tanınmıştır³⁷.

Ayrıca, son dönemde İstanbul'da MOBESE (Mobil Elektronik Sistem Entegrasyonu) adı altında yeni bir bilgisayar altyapısı kurulmaya başlanmıştır. İletişim altyapısı olarak GPRS teknolojisini kullanan, yazılım ve mobil donanım birimlerinden oluşan, Coğrafi Bilgi Sistemleri ve Bilgi Yönetim Sistemlerinin (GIS / MIS) entegrasyonudur. MOBESE'nin bileşenleri; araç takip sistemi, coğrafi bilgi sistemi, yerel/ulusal sorgu sistemi, karar destek sistemi, suç analiz sistemi ve akıllı sistemdir. MOBESE'nin önemli özellikleri olayların sayısal haritada analizi, gelişmiş veritabanı sorgulamaları yapabilme, kolay ve şifreli mesajlaşabilme , kolay ve etkin ekip koordinasyonu yapabilme, kolay ve doğru personel performans

³⁶ BOZKURT,V., “Gözetim Toplumu ve İnternet”, <http://inet-tr.org.tr/inetconf5/tammetin/gozetim-tamd.doc>, s.4., 01.11.2006.

³⁷ <http://www.egmd.gov.tr/daire.bilgiislemd.asp>, 01.10.2006.

değerlendirmesi yapabilme, Akıllı bir sistem olması, resim transferi yapabilme şeklinde belirtilmiştir³⁸.

Güvenlik güçlerinin bilgisayar sistemlerinde, genelde, vatandaşlara ilişkin bilgiler bulunmaktadır. Bu bilgilerin bazıları, temel bilgiler (demografik, yerleşim vb) bazıları şüpheye dayalı ve bazıları da yargı kararına bağlı bilgilerdir. Bu tür bilgilere güvenlik güçleri ihtiyaç duydukları zaman başvururlar. Emniyet birimlerindeki bilgisayarlarda tutulan bireysel bilgilerin, korunamaması durumunda, çok vahim sonuçların doğabileceği açıktır. Kötü niyetli kişilerin bu tür bilgilere ulaşmaları önemli bir sakınca olmakla beraber, daha kötüsü, bu bilgileri değiştirmesidir³⁹.

B. KİŞİ KAVRAMI

1. Veri Hukukunda Kişi

Kişisel veri kavramına değindikten sonra verinin ait olduğu kişi hakkında da bilgi vermek faydalı olacaktır.

Kişi, haklardan yararlanan, hak sahibi olan varlık demektir. Hukuk, kişi olma özelliğini önce insana tanımıştır. Kanun koyucu, insanların yanında toplum ihtiyaçlarına cevap verebilmek için, hak ve yükümlülükleri diğer bazı insan veya mal topluluklarına da yöneltmiştir⁴⁰.

Medeni Kanunda kişi ve kişilik kavramlarına geniş şekilde yer verilmiştir. Kişi, hak ve yükümlülükler sahibi olan hak sujesidir. Kişilik kavramı ise, kişiye bağlı ve hukukça korunan bedeni, manevi, hukuki nitelikteki varlıkların tümünü ifade eder⁴¹.

Hukukta gerçek kişi, insandır. Gerçek kişi, fiziki varlığı yanında bir bilinç ve iradesi olan ve yaptığı irade beyanı hukuki sonuç doğuran varlıktır. İnsan

³⁸ Mobil Elektronik Sistem Entegrasyonu, a.g.w.s., 07.05.2006.

³⁹ ADALI, a.g.m., s.4.

⁴⁰ ÖZTAN, B., **Medeni Hukukun Temel İlkeleri**, Turhan Kitabevi, Ankara 1999, s.181.

⁴¹ ÖZTAN, s.183.

olmanın ölçütü de hak ehliyetidir. Hak ehliyeti hukuk alanında haklara sahip olabilme ve başkaları karşısında borçlanabilme yeteneğidir⁴². Kişi hak sahibi varlık anlamına geldiği için hak ehliyeti kişiliğin çekirdeğini teşkil eder. Hak ehliyeti, kişiye tanınan bir hak olmayıp hak sahibi olabilmenin bir şartıdır⁴³.

Hukukta gerçek kişi dediğimiz insanın yanı sıra tüzel kişi olarak tanımlanan bazı insan ve mal topluluklarına da hak sahibi olabilme ve borçlanabilme yetisinin verildiğine yukarıda değinmiştik. Tüzel kişi, fiziki varlığı bulunmayıp, varsayıma dayanan ve belli bir amacın gerçekleştirilmesi için organize olmuş insan veya mal topluluklarıdır. Sanal kişi de denen tüzel kişiler, hak ve sorumluluk sahibi olma bakımından aynen insan gibi kabul edilmektedir⁴⁴.

2. Veri Hukukunda Gerçek-Tüzel Kişi Ayrımı

Kişisel veri hukukunda genel yaklaşım gerçek kişilerin haklarının korunmasıdır. Yani korunması gereken bireysel bilgi, gerçek kişiye ait bilgilerdir.

Nitekim, Avrupa Veri Koruması Yönergesinin tanımlar başlığı altındaki 2. maddesinde kişisel veri, “kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ait (natural persons) bilgi” şeklinde tanımlanmıştır. Yine, 1. maddesinde Yönergenin amacının “üye ülkelerin gerçek kişilerin (natural persons) temel haklarını ve özgürlüklerini korumak” olduğu ifade edilmektedir⁴⁵.

Tüzel kişilerin veri koruma kanunları uyarınca korumadan yararlanıp yaralanamayacağı tartışmalıdır. Ancak son zamanlarda artan bir şekilde gerçek

⁴² HATEMİ, H., **Kişilik Hukuku Dersleri**, 2. baskı, Filiz Kitapevi , İstanbul , 2001, s.12.

⁴³ OĞUZMAN, SELİÇİ, s.74.

⁴⁴ OKANDAN, R., **Umumi Amme Hukuku**, İ.Ü. Hukuk Fakültesi Yayınları, No:250, İstanbul, 1966, s.866.

⁴⁵ http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=EN&numdoc=31995L0046&model=guichett, 08.04.2006.

kişilerle birlikte tüzel kişilerinde veri koruma kanunları çerçevesine alındığı görülmektedir⁴⁶.

Türk doktrininde TEZCAN, özel yaşamın esas itibariyle gerçek kişilerle ilgili bir kavram olduğunu, tüzel kişiler hakkında ise ticari gizliliğin korunmasının söz konusu olabileceğini ve gerçek kişilerin özel yaşamının bilgisayar karşısında korunmasıyla yetinmenin daha yerinde olacağını savunmaktadır⁴⁷.

Bu görüşü destekler mahiyette; Avrupa Parlamentosu ve Konsey, 24 Ekim 1995 tarihinde Kişisel Verilerin İşlenmesinde Gerçek Kişilerin Korunması Yönergesi'ni yürürlüğe koymuştur⁴⁸.

Kural olarak tüzel kişiler hakkında tutulan veriler AB VKY (AB Veri Koruması Yönergesi)'nin uygulama alanı içinde yer almamaktadır. Ancak, bu verilerle bir gerçek kişiye ulaşmak olanak dahilindeyse bu veriler de kişisel veri olarak değerlendirilmektedir. Örneğin, bir gerçek kişinin belirli bir derneğin kurucularından olması bilgisi o gerçek kişiye ulaşma imkanı verebilmektedir⁴⁹.

C. KİŞİSEL VERİLERİN SAKLANMASI

1. Kişisel Verileri Saklama Gereği

Kişisel veriler üzerinde ilgili kişilerin bir hakkının bulunması, aynı zamanda kişilere bu verilerin korunmasını isteme hakkını vermektedir. Aksi durumun kişileri, bilgi gücünü elinde bulunduran makamlara bağımlı kılacağı, temel hak ve özgürlükler açısından büyük bir tehdit oluşturacağı açıktır. Bu itibarla kişisel veriler, yönetimde gizliliğin gerekli olduğu bir konudur ve bu verilerin korunması gerektiği konusunda herhangi bir tartışma bulunmamaktadır. Kişisel verilerin korunması konusu hukukta "veri koruma" (data protection) tabiriyle ifade edilmiştir. Sanayi devrimiyle birlikte herkesin herkesi bildiği küçük yerleşim birimleri ortadan kalkmış ve devletlerin koyduğu vergiler ve uyguladıkları sosyal politikalar

⁴⁶ KAYA, s.87.

⁴⁷ TEZCAN, D., **Bilgisayar Karşısında Özel Hayatın Korunması**, Anayasa Yargısı, Ankara 1991, s.389.

⁴⁸ BAŞALP, s.26.

⁴⁹ BAŞALP, s.33.

sonucunda elde ettiği kişisel veriler giderek artmıştır. Kişisel verilerin korunması konusu 1960'lı yılların sonu ve 1970'li yılların başında gündeme gelmiştir⁵⁰.

Veri korumanın bu yıllarda gündeme gelmesinin en önemli sebebi hem özel hem de kamu sektöründe bilgisayar ve elektronik veri iletme metotlarının artan bir şekilde kullanılması olmuştur. Kişisel verilerin ileri düzeyde teknolojik imkanların kullanılması yolu ile toplanma, sınıflandırma, saklama işlemlerine tabi tutulması ve istenen biçimde sunulabilmesi imkanı, özel yaşamla ilgili kişisel verilerin hukuka aykırı şekilde kullanılması riskini arttırmış, ilgili kişinin rızasını almadan bilginin üçüncü kişilere açıklanmasını ve bilginin bulunduğu yerden bir başka yere aktarılmasını kolaylaştırmıştır. Gerçekten de bilişim teknolojisinin hızla gelişmesi, kişisel verilerin bilgisayar ortamında toplanmasını, işlenmesini, depolanmasını ve ulusal veya uluslararası transfer konusu yapılmasını kolaylaştırmış ve bu yolla toplanan veriler hem özel hem de kamu sektöründe yaygın bir kullanım alanı bulmuştur⁵¹.

Toplumlarda bilgi teknolojileri kullanımının giderek artması, bilgisayar sistemlerine uzaktan erişimin olağan hale gelmesi ve Internet'in yaygınlaşması, bilgi güvenliği konusunun önemini artırmıştır⁵².

Klasik uygulamada, veriler, kapalı kapılar ardında kilitli dolaplarda tutulurken, günümüzde, bilgisayar ortamında tutulmaktadır. Bilgilerin bilgisayar ortamında tutulması bilgiye erişimde büyük kolaylık sağlamaktadır. Bu nedenle, klasik yöntemlere üstünlük sağlamaktadır. Bilgilerin bilgisayar ortamında tutulması yöntemi, bilgiye erişimde büyük kolaylık sağlamasına karşın, kötü niyetli kişilerin saldırısına karşı zayıflık göstermektedir. Ancak bilgisayarlaşma hızındaki bu baş döndürücü gelişmelere paralel olarak kişiler, kurumlar ve işletmelerin sahip oldukları veriler, bilgisayar kullanılarak yapılan sahtekarlıklar, bilgi hırsızlığı, bilgisayar korsanları (hacker), elektronik saldırılar, bilgi sızdırma ve ilgili kuruluşların kendi çalışanlarınca oluşturulabilecek potansiyel iç saldırılar gibi çok

---

⁵⁰ KAYA, s.88.

⁵¹ KAYA, s.88.

⁵² ADALI, a.g.m., s.5.

geniş bir yelpazeye sahip kaynaklardan gelen tehdit ve tehlikelerle karşı karşıyadır. Özellikle bilgisayar virüsleri, kötü niyetle bilgisayarları ağ üzerinden ele geçirerek bilgisayarlara zarar veren kişilerin kullandığı yöntemler, kişisel ve kurumsal bilgilerin izinsiz olarak elde edilmesi veya değiştirilmesi konusundaki tehditler artarak sürmekte olup, kişiler ve kurumlar bu tehlikeler karşısında giderek daha riskli bir duruma gelmektedirler. Hizmetlerin internet ortamında sunulması eğiliminin artması, açık ve özel ağlar arasındaki geçişler, bilgilerin halka açık sistemlerle paylaşılması gibi uygulamaların artması sonucu bilgilere erişimin denetlenmesi güçleşmekte ve güvenlik zayıflıklarına neden olmaktadır⁵³.

Kişisel verilere yönelik artan saldırılar, amaçları açısından iki ana bölümde incelenebilir. Bunlardan birincisi, kişisel bilgilerin ele geçirilerek elektronik ortamda yapılan bankacılık, e-ticaret v.b. alanlarda başkasının adına sahte işlemler yapılmasıdır. İkincisi ise, bu illegal işlemlerin yanı sıra, kişilere ait özel bilgilerin kişilerin izni olmadan çeşitli ortamlarda açığa vurulmasıdır⁵⁴.

Bireylere ve kurumlara özgü bilgilerin korunması iki açıdan önemlidir:

- Birincisi gizlilik; görevi ya da işi gereği bilgileri toplayan kurum bu bilgilerin amaç dışında kullanılmayacağını garanti etmelidir. Dolayısıyla, kişi bu bilgileri verirken, kullanım amacını açık biçimde bilmeli başka amaçlar için kullanılmayacağından emin olmalıdır.
- İkincisi koruma; kişisel bilgileri toplayan kurum, bu bilgilerin başka kişi ya da kurumlara aktarılmayacağını, ayrıca çalınmaya karşı korunacağını da garanti etmelidir.

Bu tür garantilerin sağlanmaması, ya da verilen güvencelerin yerine getirilememesi durumunda, kişiler, bilgi vermekte çekingen davranacaklar, hatta

⁵³ ERSOY,E., “Gizlilik, Bireysel Haklar, Kişisel Verilerin Korunması”, <http://ab.org.tr/ab06/bildiri/6.doc>,10.04.2006.

⁵⁴ ERSOY, a.g.m., s.3.

yanlış bilgi verebileceklerdir.Ülkemizde durum çok iç açıcı değildir. Her şeyden önce, konunun önemi üzerinde durulmadığı gözlenmektedir⁵⁵.

2. Veri Güvenliğini Sağlamada Temel İlkeler

Tüm dünya da kabul edilen yaygın bir yaklaşımla bilgi güvenliğinin sağlanabilmesi için aşağıdaki şartların yerine getirilmesi gerekmektedir.

- Önemli ve hassas bilgilerin istenmeyen biçimde yetkisiz kişilerin eline geçmesi önlenmelidir ve sadece erişim yetkisi verilmiş kişilerce erişilebilir olduğu garanti altına alınmalıdır (Confidentiality - Gizlilik).
- Bilginin sahibi dışındaki kişilerce değiştirilmesinin ve silinmesinin önlenmesi gerekmektedir (Integrity – Bütünlük).
- Bilgi veya bilgi sistemleri sürekli kullanıma hazır ve kesintisiz çalışır durumda olmalıdır (Availability – Sürekli Kullanılabilirlik).
- Kullanıcı kimliğinin doğrulanması (Authentication) gerekmektedir.

Araştırmalar göstermektedir ki; sadece teknolojik önlemlerle (virüsleri tespit eden yazılımlar, güvenlik duvarı sistemleri, kriptolama vb.) iş süreçlerinde yukarıda belirtilen maddeleri içeren bilgi güvenliğinin tam olarak sağlanması mümkün olamamaktadır. Bilgi güvenliği, süreçlerin ayrılmaz bir parçası olmalı ve bu bakımdan bir iş anlayışı, yönetim ve kişisel/kurumsal kültür açısından ele alınmalıdır⁵⁶.

Elektronik ortamlarda yapılan işlem sayısının ve çeşitliliğinin günden güne artış göstermesi, kişisel verilerin korunması ve gizliliğinin sağlanması konusunda yeni önlemler alınması ve düzenlemeler yapılmasını zorunlu hale getirmiştir. Kişisel verilerin işlenmesini yaygınlaştırarak bu verilerin elektronik ortamlarda kullanılması zorunlu hale gelirken, diğer yandan da hakkında veri toplanan kişinin kişilik haklarının korunması gerekmektedir⁵⁷.

---

⁵⁵ ADALI, a.g.m., s.4.

⁵⁶ ERSOY, a.g.m., s.3.

⁵⁷ ERSOY, a.g.m., s.4.

3.Verilerin Korunmamasının Sakıncaları

Bireylere ve kurumlara ilişkin bilgilerin korunmaması, gizli tutulmaması ne tür zararlara neden olabilir sorusunun yanıtı tek bir cümle ile verilemez. Bu nedenle, olası zararların irdelenmesi aşağıda verilmiştir.

a.Gizliliğin Kaybolması

Gizliliğin kaybolması, başkasına ait bilgi veya belgelerin yetkili olmayan kişi ya da kurumların eline geçmesi, yasal olmayan yollarla saklanması anlamına gelir.

Birey ya da kuruma ilişkin, gizli tutulması gereken bir bilginin başkaları tarafından öğrenilmesi, ilk bakışta zarar verici gibi görülmeyebilir. Ancak zarar sanıldığından da büyük olabilir. Örneğin, bir kişinin kredi kartı numarası gizli tutulması gereken bir bilgidir. Bu bilginin başkaları tarafından öğrenilerek kötü niyetle kullanımı olanağı vardır. Özellikle Internet üzerinden, kart sahibinin kimliğine bürünülmek, alışveriş yapma olanağı vardır⁵⁸.

Ülkemizde konu ile ilgili olarak özel bir firmanın bilgisayarlarından Mayıs 2006 ayında toplam 9,229 kredi kartı sahibine ait bilgiler çalınmış, 206 adet sahte işlem yapıldığı tespit edilmiştir. Konunun öğrenilmesi üzerine gerekli tedbirler alınmıştır⁵⁹.

b.Bilginin Başka Amaçlarla Kullanımı

Toplanan bilgilerin, başka amaçla kullanılması, bilginin sahibini rahatsız edebilecektir. Örneğin, ikamet bilgisi olarak toplanan bilgilerin, mağazalar zinciri sahibi bir firmaya verilmesi ve bunun sonucu olarak, satış elemanları tarafından sürekli aranma, bazı kişileri rahatsız edebilir. Benzer şekilde, bir spor kulübüne üye olurken verilen bilgilerin, değişik amaçlı kulüp ve ticari kuruluşlara verilmesi rahatsızlık doğurabilecektir⁶⁰.

⁵⁸ADALI, a.g.m., s.6.

⁵⁹ http://www.bkmd.com.tr/basin/bultenler/gima_aciklama.pdf , 06.06.2006.

⁶⁰ADALI, a.g.m., s.6.

c.Bilginin Değiştirilmesi

Bilgilere erişebilme, sonunda bilgileri değiştirebilmeyi de olası hale getirmektedir. Bilginin değiştirilmesi, kişi ve kurumlara büyük zararlar verebilir. Örneğin, emniyetteki kayıtlara ulaşıp, sabıkalı birini sabıkasız hale dönüştürmek ya da tersini yapmanın zararları açıktır. Bilgilerin değiştirilmesi, bankacılıkta, borsa kayıtlarında sanılanın da ötesinde zararlara neden olabilir⁶¹.

d.Bilginin Kötü Niyetle Kullanılması

Bir kişi ve kuruma ilişkin gizli tutulması gereken bilgilerin açıklanması kişi ve kuruma zarar verecek nitelikte olabilir. Bu durumu bilen birinin, bu tür bilgiyi açıklama tehdidi ile maddi ya da manevi menfaat talep edebileceği açıktır. Ayrıca, uluslararası ticaretin ve rekabetin arttığı çağımızda ticari sırlar neredeyse korunması gereken milli sırlar niteliğine bürünmekte olduğu görülmektedir. Birçok lke istihbarat servisinin ekonomik bilgilere ulaşma ve stratejik bilgileri ise saklama konusunda birimler oluşturdukları bilinmektedir⁶².

Bilginin lke sınırları ötesine iletilmesinin global ekonomi ve dünya ticareti açısından son derece önemli olduğu birçok ülke tarafından kabul edilmektedir. Bilginin serbest dolaşımı, özellikle uluslararası firmalar için müşteri ilişkilerinin geliştirilmesi, ürün pazarlama, araştırma-geliştirme faaliyetleri, insan kaynakları yönetimi ve finansman gibi konularda hayati önem tařımaktadır⁶³.

D. BİLGİ EDİNME HAKKI İLE KİŐSEL VERİLERİN KORUNMASI ARASINDAKİ İLİŞKİ

1.Bilgi Edinme Hakkı

Bilgi edinme hakkı, kısaca belli konular hakkında, kişilerin belli bilgilere ulaşabilmesi hakkını ifade eder⁶⁴.

⁶¹ ADALI, a.g.m., s.6.

⁶²ADALI, a.g.m., s.7.

⁶³ KANDUR, H., “ Sınır-tesi Bilgi Akışı ve Ulusal Bilgi Politikaları”, http://www.archimac.org/JAS/JAS2001/JAS03_01.spml, 10.04.2006.

⁶⁴ <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4982.html>, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, md.4.

Bu kavram 1789 tarihli Fransız İnsan ve Vatandaşlık Hakları Bildirisinde de yer almıştır⁶⁵.

Ülkemizde henüz çok yeni bir kavram olan bilgi edinme hakkı, 24/10/2003 tarihinde yürürlüğe giren Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ile iç hukukumuzda yerini almıştır. 09/10/2003 tarihinde kabul edilen 4982 sayılı BEHK 4. maddesine göre, herkes bilgi edinme hakkına sahiptir. Yine Kanunun 5. maddesinde; “Kurum ve kuruluşlar, bu kanunda yer alan istisnalar dışındaki her türlü bilgi veya belgeyi başvuranların yararlanmasına sunmak ve bilgi edinme başvurularını etkin, süratli ve doğru sonuçlandırmak üzere, gerekli idari ve teknik tedbirleri almakla yükümlüdürler” ifadesini içermektedir⁶⁶.

Bilgi edinme hakkı temel bir insan hakkıdır. Bilgi edinme hakkı doktrinde değişik şekillerde tanımlanmıştır.

Bilgi edinme hakkı, kişinin idarenin tuttuğu bilgilere ulaşabilmesi⁶⁷, idarenin eylem ve işlemleri ile ilgili bilgilerin elde edilebilmesi ve idarenin eylem, işlemleri konusunda resmi açıklama beklemeden istenen bilgi ve belgeleri elde edebilmesi veya herkesin her türlü bilgi ve belgeden yararlanabilmek için serbestçe yetkili makamlara başvurması⁶⁸, bilgi ve belgelere en kısa zamanda erişmesi ve kişinin toplumdaki olaylar ve bunların temelinde yatan nedenler, bilgiler, belgelere özgürce, sınırlama ve kısıtlama altında kalmaksızın erişmesi ve öğrenmesi şeklinde tanımlanmıştır⁶⁹.

Ancak kanun koyucu belli konuları BEHK’ nun kapsamı dışında tutmuştur. Özel hayatın gizliliğini konu alan, aynı kanunun 21. maddesi kişinin izin verdiği haller saklı kalmak üzere, özel hayatın gizliliği kapsamında, açıklanması halinde kişinin sağlık bilgileri ile özel ve aile hayatına, şeref ve haysiyetine, meslekî ve ekonomik değerlerine haksız müdahale oluşturacak bilgi veya belgelerin, bilgi

⁶⁵ TORTOP, a.g.m., s.2.

⁶⁶ Bkz. R.G, 24/10/2003, 25269.

⁶⁷ Bkz. AKILLIOĞLU, T., İnsan Hakları 1, AÜSBF, İnsan Hakları Merkezi Yayınları, No:17, Ankara 1995.

⁶⁸ Bkz. BAYRAKTAR, A., A. KÖKSAL, Bilgi Edinme Hakkı ve Sır Kavramı, Kazancı Hukuk,2004, s.3.

⁶⁹ KAYA, s.41-42.

edinme hakkı kapsamı dışında olduğunu, kamu yararının gerektirdiği hallerde, kişisel bilgi veya belgelerin, kurum ve kuruluşlar tarafından, ilgili kişiye en az yedi gün önceden haber verilerek yazılı rızası alınmak koşuluyla açıklanabileceğini hükme bağlamıştır.

Aynı kanunun 22. maddesinde, haberleşmenin gizliliği esasını ihlal edecek bilgi veya belgelerin, bu kanun kapsamı dışında olduğu, yani yetkili olmayan kişi ya da kurumların mahkeme kararı olmadan bu bilgilere ulaşmasının yasaklandığı görülmektedir⁷⁰.

2.Bilgi Edinme Hakkı ile Verilerin Korunması Arasındaki İlişki

Özel ve kamusal çıkarların korunması zorunluluğu nedeni ile bilgi edinme istekleri ve bununla ilgili haklar sınırlandırılabilir. Ancak bu sınırlandırmalara karşı itiraz yollarının açık tutulması gerekir⁷¹.

Kişisel veriler konusu, bilgi edinme hakkı ile çok yakından ilgilidir. Bu ilgi, kendisini birbiri ile ters orantılı belli başlı iki alanda gösterir: 1) Kişisel veriler bilgi edinme hakkı çerçevesinde erişilebilecek bir bilgi kategorisidir. 2) Kişisel veriler bilgi edinme hakkına sınır getiren özel yaşamın gizliliği kapsamında yer alır. Gerçekten de kişisel veriler, bilgi edinme hakkı çerçevesinde erişilebilecek bilgi edinilebilecek bir bilgi kategorisidir. Kişiler, kendi haklarında tutulan/işlenen bilgilere erişme ve bu yolla verileri kontrol etme hakkına sahiptir. Ancak bunun için daha önceden işlenmiş verilerin varlığı gerekmektedir⁷².

Daha önceden işlenmiş bir veriyle ilgili olarak, hakkında veri girişi yapılan herkes, gecikme olmaksızın ve fazla bir ücret ödemeksizin, makul aralıklarla, kendisiyle ilgili olarak kişisel veri işlenip işlenmediğini teyit etme ve işlemenin amacı hakkında bilgi edinme, işlenen veriye ve kaynağına erişebilme, bilgiyi anlaşılabilir bir şekilde elde etme, kendisiyle ilgili kişisel veri işlenmesinin sebebini öğrenme haklarına sahip olmalıdır. İşlenen kişisel verilerin niteliği itibarıyla eksik

⁷⁰ Bkz. R.G,24/10/2003, 25269

⁷¹ TORTOP, a.g.m., s.2.

⁷² KAYA, s 88-89.

olması veya gerçeğe uygun olmaması hallerinde kişi, bunların düzeltilmesini, silinmesini veya erişimine engel konmasını (bloke edilmesini) ve eğer mümkünse bu işlemlerin üçünce kişilere bildirilmemesini isteme hakkına; bu istemlerinin yerine getirilmemesi halinde kanun yoluna başvurma hakkına sahip olmalıdır⁷³.

Bununla birlikte ilgiliye tanınan bu haklar iki halde sınırlanabilir. Birinci olarak; kanunda öngörülme kaydıyla ve devlet güvenliğinin, kamu güvenliğinin ve devletin ekonomik çıkarlarının korunması veya suç işlenmesinin önlenmesi; ilgili kişinin ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amaçlarıyla demokratik bir toplumda gerekli bir tedbir teşkil ediyorsa sınırlanabilir⁷⁴.

İkinci olarak kişisel veriler, bilgi edinme hakkına sınır getiren özel yaşamın gizliliği kapsamında yer almaktadır. Şüphesiz bir ülkede en güçlü veri tekeli idaredir. Bu gücün sınırlandırılması, özel yaşamın korunması bakımından büyük önem taşır. Kişiler, bilgi toplama, saklama, işleme ve değiştirme tekeli olan idareye ve diğer kişilere karşı korunmalıdır. Kişinin fiziksel özellikleri, kişisel düşünce, görüş ve inançları, sağlık, öğrenim, istihdam durumu ile ilgili bilgiler ve birey olarak sürdürdüğü yaşam veya aile içi yaşantısı, üçüncü kişilerle yaptığı haberleşmeler kendi isteği dışında açıklanmamalıdır. Çünkü kişisel verilerin gizliliği veya korunması gerektiği sorunu, bunların açıklanmasının özel yaşama verebilecekleri zarardan kaynaklanmaktadır. Bu nedenle kişisel verilerin, ilgililerin özel yaşamlarına zarar vermeyecek şekilde kullanılmaları gerekmektedir. Ayrıca idare, hukuka aykırı yöntemlerle elde ettiği verileri de kullanmamalıdır⁷⁵.

---

⁷³ KAYA, s. 90.

⁷⁴ KAYA, s. 90.

⁷⁵ KAYA, s. 91

II. BÖLÜM

KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASINDA ULUSLARARASI DÜZENLEMELER

A.KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASINDA ULUSLARARASI STANDARTLAR

Özel yaşamın gizliliği, gerek insan hakları ile ilgili uluslararası belgelerde gerekse demokratik anayasalarda özenle güvence altına alınan haklardandır. Kişinin fiziksel özellikleri, kişisel düşünce, görüş ve inançları, sağlık, öğrenim, istihdam durumu ile ilgili bilgiler ve birey olarak sürdürdüğü yaşam veya aile içi yaşantısı, başkaları ile yaptığı haberleşmeler kendi isteği dışında, başkalarına açıklanamamalı, kendisi tarafından açıklanmış olan bilgiler de ancak açıklandığı amaç ile sınırlı olarak kullanılabilir⁷⁶.

Kısacası kişisel veriler; dürüstçe ve hukuka uygun olarak toplanmalı ve işlenmeli; belirli, açık ve meşru amaçlar için toplanmalı ve daha sonra da bu amaçlara aykırı şekilde kullanılmamalı; toplandıkları amaçlar ve daha sonraki işlenmeleri için elverişli, uygun ve aşırıya kaçmayacak şekilde olmalı; doğru, tam olmalı ve gerektiği durumlarda güncellenmeli ve toplandıkları ve İşlendikleri amaçlar karşısında yanlış ve eksik olan verilerin silinmesi veya düzeltilmesi için gerekli tedbirler alınmalı; toplandıkları ve işlendikleri amaçlar için gereken süreyi aşmayacak bir süreç boyunca ilgili kişilerin belirlenmesini sağlayacak bir şekilde muhafaza edilmelidir. Ayrıca kişisel verilere erişmeyi denetleyen bir veri koruma otoritesi de oluşturulmalıdır. Çünkü kişisel verilerle ilgili bağımsız bir denetim organının bulunması, kişisel verilerin kötü amaçlarla kullanılmasını engelleyen önemli bir araçtır. Bu bağımsız organın hiçbir otoritenin etkisinde kalmaksızın görevini yapması ve üyelerinin atanma usullerinin de nesnel kurallara bağlanması zorunludur⁷⁷.

---

⁷⁶ERSOY, a.g.m., s.5.

⁷⁷ KAYA, s.90-91.

1.ULUSLARARASI DÜZENLEMELER

Kişilerin kendileriyle ilgili verilere erişmeleri ve bu erişmede özel yaşamın gizliliğinin korunmasını en iyi şekilde sağlayacak önlemlerin alınması konusu ülkeleri oldukça meşgul etmiştir. Bu önemli konu, etimolojik olarak belirsiz olsa da Almanların bulduğu "datenschutz" yani veri koruma (data protection, protection da donnees) formülü ile kabul görmüş, ulusal ve uluslararası alanda düzenleme konusu yapılmıştır. Bu düzenlemelere önyak olan Batı Avrupa, dünya üzerinde veri korumanın beşiği kabul edilmektedir⁷⁸.

a.İnsan Hakları Sözleşmeleri

Konuyla ilgili uluslararası belgelerden 1948 tarihinde kabul edilmiş olan BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 12 inci maddesinde "Hiç kimsenin özel yaşamına, ailesine konut dokunulmazlığına ya da yazışma özgürlüğüne keyfi olarak karışılmaz; kimsenin şeref ve şöhretine karşı kötü davranışlarda bulunulamaz. Herkesin bu karışma ve kötü davranışlara karşı yasalarla korunma hakkı vardır" denilmektedir⁷⁹.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Özel Yaşamın ve Aile Yaşamının Korunması başlığını taşıyan 5 inci maddesinde ise "Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu otoritesinin müdahalesi, ancak ulusal güvenlik, kamu emniyeti, ülkenin ekonomik refahı, dirlik ve düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için, demokratik bir toplumda, zorunlu olan ölçüde ve yasayla öngörülmüş olmak koşuluyla söz konusu olabilir"⁸⁰ hükmü yer almaktadır.

b.Birleşmiş Milletler Belgeleri

Birleşmiş Milletler, 14 Kasım 1990 tarihinde 45/95 Guidelines for the Regulation of Computerized Personal Data Files (Kişisel Veri Dosyalarının

⁷⁸ KAYA, s.92-93.

⁷⁹ İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, http://www.unicef.org/turkey/udhr/_gi17.html, 07.05.2006.

⁸⁰ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, <http://www.yargitay.gov.tr/aihm/sozlesme.html>, 07.05.2006.

Bilgisayar Aracılığıyla İşlenmesinde Genel İlkeler) adıyla kılavuz bir belge yayınlamıştır. Kişisel verilerin korunması açısından üye devletlerin kendi inisiyatiflerine bırakılan 10 maddeden oluşan belge ile üye devletlerin asgari bir standartta buluşmasını hedeflemektedir⁸¹.

c.Uluslararası Bildirgeler

Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü (OECD), 23 Eylül 1980 tarihinde "Özel Yaşamın Korunması ve Kişisel Verilerin Sınır ötesi Transferi Hakkında OECD Rehber İlkeleri"ni kabul etmiştir. Bağlayıcı olmayan bu belge, 1980 OECD Gizlilik İlkeleri olarak bilinir. Örgüt tarafından sırasıyla, 1985 tarihli "Sınırötesi Veri Transferi Hakkında Bildirge" ve 1998 tarihli "Global Ağ Gizliliğinin Korunması Hakkında Bakanlık Bildirgesi" kabul edilmiştir. UNESCO 16 Kasım 2003 tarihinde "İnsan Genetik Verileri Hakkında Uluslararası Bildirge"yi kabul etmiştir. BM ise, 14 Aralık 1990 tarihinde "Bilgisayarla İşlenen Kişisel Veri Dosyalarının Düzenlenmesi Hakkında Rehber İlkeleri kabul etmiştir. Bağlayıcı olmayan bu belgede, ülkelerin iç hukuklarında sağlamaları gereken minimum güvenceler ile ilgili ilkeler yer almıştır⁸².

B. AVRUPA BİRLİĞİ BÜNYESİNDE DURUM

Avrupa ülkelerinde konu ile ilgili ilk düzenlemeler, 1970 yılından itibaren görülmektedir.

Kişisel verilerin korunması konusuna uluslararası anlamda ilk eğilen makam Avrupa Konseyi olmuştur. Konsey 1973 ve 1974'te kabul ettiği iki kararda (73/ 22 ve 74/ 29 sayılı karar suretleri) kişisel verilerin korunması için gerek kamu ve gerek özel sektör kurum ve kuruluşlarında göz önünde bulundurulması gereken ilkeleri saptamıştır. Bu suretle konunun ulusal düzeyde çıkarılacak mevzuat ile düzenlenmesine önayak olunmak istenmiştir. Bununla beraber, sözü edilen karar sureti metinlerinin hazırlanması sırasında bile bağlayıcı bir uluslararası belge çıkarılmadan ulusal mevzuatın istenen yönde gelişmesinin sağlanamayacağı

⁸¹ <http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/71.htm>, 07.05.2006.

⁸² KAYA, s.92.

anlaşılmış ve bu yolda çalışmalara başlanmış ise de böyle bağlayıcı bir belgenin kabul edilmesi ancak 1981 yılında mümkün olabilmıştır⁸³.

Kişisel bilgilerin serbest dolaşımını güvenceye almak için, gereken yasal düzenlemelerin yapılması kuşkusuz büyük önem taşımaktadır. Ancak, bunların uygulama biçimleri ülkelerin takdirlerine bırakılmaktadır.

Uygulamada, banka ve sigorta ortaklıkları; kredi güvenilirliği ve kredi sınıflandırması gibi son derece hassas konularda kişisel bilgileri işlemektedirler. Kişisel bilgilerin korunması konusunda, kişilerin kendileri hakkındaki bilgilerin işlenmesine ve incelenmesine ilişkin olarak her ülkenin ayrı kurallar uygulaması, bu bilgilerin özellikle elektronik ağlar üzerinden başka ülkelere aktarılmasını olanaksız hale getirmektedir. Böyle bir durum ise, son derece yararlı yeni pazar olanaklarının kaybedilmesine yol açabilmektedir⁸⁴.

Avrupa Birliği içerisinde Kişisel verilerin korunması ile ilgili düzenlemeleri incelemeden önce, genel olarak birçok farklı hukuk sistemine sahip, farklı kanunları bulunan devletlerden oluşan bu yapının hukuk sistemine kısaca değinmek faydalı olacaktır.

1.Genel Olarak AB hukuku

AB, özgürlük ve eşitlik gibi temel değerler üzerine kurulmuş olan hukuka dayanan bir topluluk; hukuk yoluyla korunan ve yaşama geçirilen birliktir. Avrupa Topluluğu'nu ve Avrupa Birliği'ni yaratan Antlaşmaların temelindeki ana fikir budur⁸⁵.

Avrupa Birliği özde dört temel düşünce üzerine kurulmuştur. Kısaca; malların (Maastricht Antlaşması md. 9, 30), kişilerin (Maastricht Antlaşması md. 42, 48), hizmetlerin (Maastricht Antlaşması md. 59) ve sermayenin serbest dolaşımı

⁸³ PEKŞİRİN, H., ÜZEL G., “ **Kişisel Verilerin Korunması**,” [Http://bilisimsurasi.org.tr/listeler/tbs-hukuk/Mar/att-0044/01-K__SEL_VER_LER_N_KORUNMASI.doc.](http://bilisimsurasi.org.tr/listeler/tbs-hukuk/Mar/att-0044/01-K__SEL_VER_LER_N_KORUNMASI.doc.), 07.05.2006.

⁸⁴ TORTOP, a.g.m., s.7.

⁸⁵ Avrupa Birliğinin Temel Değerleri, <http://www.deltur.cec.eu.int/ABCcommunity.rtf>, 05.05.2006..

(Maastricht Antlaşması md.73b) amaçlanmıştır. Bu dört temel hedefin yerine getirilmesinde kişisel verilerin toplanması ve işlenmesi bir zorunluluk arz etmektedir. Bu sebeple, Avrupa Birliği'nde kişisel verilerin korunmasını amaçlayan kurallar, enformasyon teknolojisinin gelişimi ile beraber AB içinde ortak pazarın gereklerini dikkate almak ve serbest veri trafiğini temel haklara uygun işletmek gayesiyle yürürlüğe konulmuştur. Zira AB, AB Anlaşması md. 6/f. 2 ile, 4 Kasım 1950'de Roma'da imzalanan İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına dair Avrupa Konvansiyonu'nda (AİHS) garanti altına alınan, üye devletlerin ortak anayasal geleneklerinden kaynaklanan ve topluluk hukukunun genel prensipleri olarak kabul edilen temel haklara saygı göstermeyi yükümlenmiştir⁸⁶.

AB sadece bir hukuk eseri değildir; o aynı zamanda hedeflerine de sadece hukuk yoluyla varmaya çalışır. Hukuk üzerine dayanan bir topluluktur. Aynı federal devlet modellerinde olduğu gibi AB'de de hukuk, bir entegrasyon aracı olarak kabul edilmiş ve AB hukuku ortak bir hukuk olarak, tüm üye devletlerde aynı ölçüde bağlayıcı olup, aynı anlamı taşır ve üye devletlerin ulusal hukuku tarafından değiştirilemez. Ulusal hukukla, federatif karakterli AB hukukunun çatışması halinde ortak hukuk olan AB hukuku öncelikli olarak uygulanır⁸⁷.

AB hukuku, bugün ulusal egemenliği pek çok alanda ikame eden AB egemenliğinin aracıdır. Hukuk, egemenliğin oluşumunda, dayanağında araç olduğu gibi, uygulanmasında da araçtır⁸⁸. Üye ülkelerin halklarının ortak ekonomik ve sosyal hayatı, kuvvet tehdidiyle değil, topluluk hukukuyla yönetilir. Kurumsal sistemin temeli budur. Topluluk kurumlarının karar alma prosedürünü belirler ve kendi aralarındaki ilişkiyi düzenler. Yönetmelikler, genel AKÇT (Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu) kararları, yönergeler, AKÇT tavsiyeleri ve bireysel kararlar biçiminde, üye devletleri ve onların vatandaşlarını bağlayıcı mevzuat çıkarılması için gereken araçları kurumlara sağlar. Böylece, bireyin kendisi Topluluğun başlıca odak noktası olur. Onun hukuk düzeni, bireyin gündelik hayatını gittikçe artan bir ölçüde dolaysız biçimde etkiler. Ona haklar verir ve onun üzerine görevler koyar,

⁸⁶ BAŞALP, s. 24.

⁸⁷ ARSAVA, F., “Kurucu Antlaşmaların Avrupa Birliği Anayasasına Dönüşmesi”, ATAUM Bülten, 2002, Yıl 2, Sayı 2, s.2-3.

⁸⁸ ARSAVA, a.g.m.,s.2.

böylece hem kendi devletinin hem de Topluluğun bir vatandaşı olarak birey, bir hukuk düzenleri hiyerarşisine tabi olur⁸⁹.

2.AB Birliği Hukukunun Kaynakları

Avrupa Birliği'ne üye olan bir ülke AB'yi kuran anlaşmaları ve hukuk düzenini aynen benimser ve egemenlik yetkilerinin bir kısmını AB kurumlarına devreder. AB hukuku ile üye devletlerin ulusal hukukunun çatıştığı durumlarda uluslararası hukukun üstünlüğü kabul edilir. AB müktesebatı iç hukukun üstündedir.

Avrupa Birliği müktesebatı (hukuki mevzuatı) beş ana bölümden oluşur ve yaklaşık 90,000 sayfayı bulmaktadır⁹⁰.

Topluluk karar alırken ve kararlarını uygularken birtakım kriterlere hareket eder. Bu kriterler temel olarak topluluğun hukuki dayanaklarını oluşturur. Topluluk hukukunun kaynaklarını temel olarak 5'e ayırabiliriz⁹¹.

1. Birincil mevzuat

- Toplulukları kuran Antlaşmalar
- Hukukun genel ilkeleri

2. AT'nin uluslararası anlaşmaları

3. İkincil mevzuat:

- (Uygulayıcı) Yönetmelikler
- Yönergeler / AKÇT tavsiyeleri
- Genel ve bireysel kararlar

4. İdare hukukunun genel ilkeleri

5. Üye devletler arasındaki sözleşmeler

AT nin yetki alanı, yapısal özelliği gereği, devletlerin geniş yetkileriyle her konuyu düzenleyebilen yasama erklerinden farklı olarak kurucu anlaşmalarla belirlenmiştir. Avrupa Topluluğunu kuran anlaşmalar ve bu anlaşmaları değiştiren anlaşmalar birincil hukuku ifade etmektedir. Birincil hukuka dahil normlar, üye devletlerin hükümetleri arasında görüş birliği ile oluşturularak her üye devletin

⁸⁹ AB Temel Değerleri, a.g.w.s., 05.05.2006.

⁹⁰ AB Müktesebatı, <http://www.deltur.cec.eu.int/ABCcommunity.rtf>, 05.05.2006.

⁹¹ AB Temel Değerleri, a.g.w.s., 05.05.2006.

parlamentosu tarafından onaylanarak yürürlüğe girmektedir. İkincil hukuka dahil normlar ise kurucu anlaşmalarla öngörülen usuller ile kendilerine tanınan yetki sınırı içinde birlik organları tarafından oluşturulmaktadır⁹².

AB'nin kurucu antlaşmaları ve yürürlüğe giriş tarihleri şöyledir⁹³:

ANTLAŞMA	İMZA TARİHİ	YÜRÜRLÜĞE GİRİŞ
Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu Antlaşması	18 Nisan 1951	23 Temmuz 1952
AET (Roma) ve Euratom Antlaşması	25 Mart 1957	1 Ocak 1958
Danimarka, İrlanda ve İngiltere'nin Katılım Antlaşması	2 Ocak 1972	1 Ocak 1973
Yunanistan'ın Katılım Antlaşması	28 Mayıs 1979	1 Ocak 1981
İspanya ve Portekiz'in Katılım Antlaşması	12 Haziran 1985	1 Ocak 1986
Avrupa Tek Senedi	17 Şubat 1986	1 Temmuz 1987
Maastricht Antlaşması	7 Şubat 1992	1 Kasım 1993
Avusturya, Finlandiya ve İsveç'in Katılım Antlaşmaları	30 Mart 1994	1 Ocak 1995
Amsterdam Antlaşması	2 Ekim 1997	1 Mayıs 1999
Nice Antlaşması	26 Şubat 2001	1 Şubat 2003

AB içinde ikincil nitelikte hukuk kuralları koyma yetkisi “Sınırlı Yetkilendirme” prensibine tabidir. Buna göre AB tek başına her konuda yetkili olmayacak, sadece AT Anlaşması çerçevesinde yetki verilen alanlarda harekete geçebilecektir. Söz konusu prensip AT Anlaşması md. 5 f. 1 ve AB Anlaşması md. 5 de düzenlenmiştir.

Avrupa Birliği bu açıdan kendine özgü ve özerk bir hukuk sistemi oluşturmuştur. Topluluk temel hukuk kaynakları çerçevesinde kendine ait bu sistem içerisinde işleyişini sürdürmektedir. Üye devletler ,topluluğu kurarak kendi yasama

⁹² BAŞALP, s.28.

⁹³AB Müktesebatı, Kurucu Antlaşmalar,

<http://www.deltur.cec.eu.int/default.asp?pId=3&lang=0&fId=4&prnId=5&hnd=1&docId=786&fop=0.>, 05.05.2006.

egemenliklerini sınırlandırmışlar ve bunu yaparken kendilerini, vatandaşlarını ve mahkemelerini bağlayan kendi içinde yeterli bir hukuk manzumesi yaratmışlardır⁹⁴.

Bu açıdan AB'nin mevcut yapısı ve benimsediği yeni anlayışa uygun olarak, sistem ve sürdürülen politikalar doğrultusunda, bireyin topluluk karşısındaki konumu, bireyin sahip olduğu haklar, birliğin genişleme ve bazı alanlardaki politikalarının derinleştirilmesi konularında yeni anlayışlar benimsenmiştir.

Avrupa Birliği'ni oluşturan Roma Antlaşması, uluslar üstü bir karar alma mekanizmasını öngörmektedir. Bunun anlamı, Avrupa Birliği'ni yönetmek üzere oluşturulan kurumların üye uluslardan bağımsız olup, birçok konuda üye devletleri de bağlayıcı durumda olmasıdır. 1986'da Tek Avrupa Senedi, 1992'de Avrupa Birliği'nin oluşturulmasına ilişkin Maastricht Antlaşması, 1997 yılında Amsterdam Antlaşması ve 2000 yılında Nice Antlaşmasıyla Avrupa Birliği'ni oluşturan kurumlar üzerinde reformlar yapılmış, üye sayıları ve karar verme mekanizması üzerindeki etkileri yeniden düzenlenmiştir.

Avrupa Birliği'ni oluşturan temel değerler kalıcı barışın sağlanması, birlik, eşitlik, özgürlük, güvenlik ve dayanışmadır. Avrupa Birliği'nin amaçları özgürlük ve demokrasi ilkelerini korumak ve tüm üyeler tarafından insan haklarına saygı ve temel haklar ile birlikte hukukun üstünlüğü kuralının uygulanmasını sağlamaktır⁹⁵.

Sonuç olarak, Avrupa Birliğinin, “kendine özgü” bir topluluk olarak hem uluslar üstü hem de ulusal alanda etki ve denetim gücüne sahip farklı bir yapılanma ve örgütlenme modeli ortaya koyduğu, değişik güç ve organlarını kullanarak bireyler ve devletler üzerinde bağlayıcı kararlar alabildiği söylenebilir. AB bünyesinde bir hukukun yaratılması egemenlik yetkilerinin kullanılması anlamını taşımaktadır. Topluluk yetkileri, ulusal hukuku değiştirici etkiler doğurmakta,

⁹⁴AB Temel Değerleri, a.g.w.s., 05.05.2006.

⁹⁵ Avrupa Birliği Nedir?,

<http://www.deltur.cec.eu.int/default.asp?pId=3&lang=0&prnId=1&fld=1&ord=0&docId=268&fop=110.06.2006>.

ulusal yetkiler devam etmekle beraber, bu yetkiler ancak topluluk norm ve standartlarına göre kullanılabilir⁹⁶.

3. Avrupa Birliğinde Birey ve Hakları

Yukarıda belirtilen hususlar doğrultusunda katılmayı hedeflediğimiz Avrupa Birliği, özellikle 1990'lı yıllarda sağlanan gelişmelerle üye ülkeler arasında insan haklarının geliştirilmesi ve bu hakların korunmasını temel hedefleri arasına almıştır.

Avrupa Birliği, temel aldığı değerler doğrultusunda üye ülkeleri olduğu kadar birliğe girmek isteyen ülkeleri de doğrudan etkilemekte ve yönlendirmektedir. Bu amaçla öncelikle Avrupa Birliğinde birey ve insan hakları kavramlarını kısaca incelemek faydalı olacaktır.

AB'nin baştan beri birey söylemini kullandığı ya da bireyi ön planda tutmaya özen gösterdiği görülür. Hatta topluluk hukukunun sükrelerinden biri de bireydir⁹⁷. Birey ile Avrupa Birliği arasında suigeneris olarak nitelenebilecek türden bir ilişki ve Avrupa Birliği'ne özgü bir yurttaşlık statüsü ortaya çıkmış bulunmaktadır. Global bir bakışla Avrupa Birliği ile birey ilişkilerinde karşılıklı bir etkileşimin bulunduğunu söylemek yanlış olmaz⁹⁸.

Birleşik bir Avrupa'nın temelleri, üye devletlerin de benimsedikleri ve Topluluğun operasyonel kurumlarınca hayata geçirilen temel fikirler ve değerler üzerine atılmıştır. Benimsenen bu temel değerler arasında, kalıcı bir barışın sağlanması, birlik, eşitlik, özgürlük, güvenlik ve dayanışma vardır. AB'nin beyan edilmiş hedefleri, bütün üye devletlerce paylaşılan özgürlük, demokrasi ve hukukun üstünlüğü ilkelerini korumaktır (AB, madde 6(1)). İnsan haklarının ve temel özgürlüklerin korunmasıyla birlikte, bu ilkeler AB Antlaşması'nda takviye

⁹⁶ ARSAVA, F., "Avrupa Egemenliği'nin Dayanak ve Sınırları", ATAUM Bülten, Güz 2001, Yıl 1, Sayı 3, s.2-3.

⁹⁷ TEZCAN, E., *Avrupa Birliği Hukukunda Birey*, İletişim Yayınları, 2002, İstanbul, 1. Baskı, s.14.

⁹⁸ TEZCAN, s.15.

edilmiştir. İlk defa bu Antlaşma ile söz konusu ilkelerin ihlal edilmesi halinde tedbirler alınmasını öngörmektedir (AB Antlaşması madde 7 ve 8)⁹⁹.

Avrupa tarihinin 200 yıldan daha uzun bir zamandır, temel hakların korunmasını güçlendirmeye yönelik devamlı çabalar ile karakterize olduğu da düşünülürse, bu temel değerler ve onların altında yatan kavramlar çerçevesinde, topluluk vatandaşlarının temel hakları konusu kaçınılmaz biçimde gündeme gelir. Onsekizinci yüzyıldaki insan ve vatandaş hakları bildirgeleriyle başlayarak, temel haklar ve vatandaş hürriyetleri, artık uygar devletlerin anayasalarına sağlam bir şekilde yerleşmiştir. Hukuk sistemleri, hukukun üstünlüğü ve bireyin haysiyetine, özgürlüğüne ve kendini geliştirme hakkına saygı temeli üzerine kurulmuş olan AB üye devletleri bakımından bu husus özellikle çok önemlidir. Bu doğrultuda 4 Kasım 1950 tarihli İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması İçin Avrupa Sözleşmesi (AİHS) çok büyük öneme sahiptir¹⁰⁰.

4. Adalet ve İçişleri Sahasında AB Müktesebatı

Adalet ve içişleri sahasında AB Müktesebatı, diğer sahalardaki AB müktesebatından nitelikçe farklıdır. AB, açık ve kapsamlı bir çerçeveyi kurmak amacıyla, olabildiğince hızlı ve somut bir şekilde bu müktesebatı geliştirmek için kendini taahhüt altına sokmuştur¹⁰¹.

Bütün aday ülkeler, genişlemiş bir AB içinde, "**Özgürlük, Güvenlik ve Adalet Alanı**" kurulmasına tam olarak katılmak ve etkin biçimde katkıda bulunmak üzere, kendi mevzuat ve uygulamalarını, adalet ve içişleri müktesebatıyla uyumlu hale getirmek zorunluluğundadırlar. Adalet ve İçişleri müktesebatını düzenleyen, Schengen Anlaşması çerçevesinde önem taşıyan temel konuların başında, Kişisel Verilerin Korunması gelmektedir. Özellikle, suçla ilgili konularda polis ve adliye işbirliğine yönelik veri değişim şebekeleri planlanması nedeniyle, özel hayata saygı gösterilmesi ve bilhassa kişisel verilerin korunması özel dikkat gerektirmektedir¹⁰².

⁹⁹ AB Temel Değerleri, a.g.w.s., 05.05.2006.

¹⁰⁰ AB Temel Değerleri, a.g.w.s., 05.05.2006.

¹⁰¹ AB Adalet ve İçişleri Politikası, <http://www.deltur.cec.eu.int/abadalet.rtf>, 05.05.2006.

¹⁰² AB Adalet ve İçişleri Politikası, a.g.w.s., 05.05.2006.

AB Antlaşması, dışişleri ve güvenlik politikasında ve polis ve adliye işbirliği alanında yeni işbirliği politikaları ve şekilleri de öngörmektedir. AB Antlaşmasının ikinci ve üçüncü sütunları çerçevesinde, ortak dışişleri ve güvenlik politikası, cezai konularda polis ve adliye makamları arasında işbirliği), topluluk kurumlarının yetkileri, Konsey’de üye devletlerce kendi aralarında kararlaştırılan işbirliğini teşvik etmek ve desteklemek ile sınırlıdır. Üye devletlerden topluluk kurumlarına tamamen veya kısmen yetki transferi olmamıştır. Üye devletler, kendi aralarındaki ortak dışişleri ve güvenlik politikasından ve suç ile mücadele edilmesinde kendi polis ve adliye makamları arasındaki işbirliğinden doğrudan doğruya sorumlu olmaya devam etmektedirler. Bununla beraber, topluluğun kurumsal çerçevesi içinde çalışırken, daha fazla işbirliği yapmak ve AB düzeyinde ortak eylem tarzları izlemek için taahhütlerde bulunmuşlardır¹⁰³.

Adli işbirliği de, takibatın yürütülmesi ve kararların infaz edilmesi ile ilgili olarak işbirliğinin kolaylaştırılması ve hızlandırılmasını, üye devletler arasında suçluların iadesinin kolaylaştırılmasını, örgütlü suç, terörizm ve yasadışı uyuşturucu madde ticareti alanlarında suç teşkil eden fiillerin kurucu unsurlarına ve cezalara ilişkin asgari kurallar konulmasını içerir (AB Antlaşması, madde 31 ve 32)¹⁰⁴.

Ayrıca, ABD 2001 yılında meydana gelen 11 Eylül saldırıları sonrasında, Madrid va Londra’da da benzer eylemlerin gerçekleştirilmesi üzerine, artan güvenlik endişeleri nedeniyle AB, Adalet ve İçişleri olarak adlandırılan üçüncü sütunu daha aktif hale getirmeyi amaçlamış, başka bir deyişle ulusal güvenliği “Avrupalılaştırma”ya başlamıştır. Bu bağlamda son dönemde atılan en önemli adımlarından biri 2004’te açıklanan ve terörle mücadele konusunda yapılması planlanan stratejileri saptayan Terörle Mücadele Bildirisi olmuştur. Bildiride terörizm finansmanı ile mücadele, güvenlik ve icra makamları arasındaki bilgi paylaşımının güçlendirilmesi, polis ve adli işbirliğinin artırılması ve güvenlik konusunda yeni teknolojilerin kullanımı konularında uzlaşmaya varılmıştır¹⁰⁵.

¹⁰³ AB Temel Değerleri, a.g.w.s., 05.05.2006.

¹⁰⁴ AB Adalet ve İçişleri Politikası, a.g.w.s., 05.05.2006.

¹⁰⁵ YILMAZ, F., “**Terörle Mücadelede AB’nin Sivil Özgürlükler ve Demokrasi Sınarı**”, <http://www.turkishweekly.net/turkce/yorum.php?id=299>, 09.06.2006.

Teoride alınan bu kararların pratiğe aktarılmasının somut örneklerinden biri AB'nin 2005 yılı sonunda birlik ülkelerine giriş ve çıkışlarda biyometrik pasaport uygulamasına geçme kararı olmuştur. Söz konusu karar pasaport sahiplerinin parmak izlerinin ve dijital fotoğraflarının pasaporta yerleştirilen bir çip sayesinde okunmasını ve böylece birlik ülkelerine giriş ve çıkışları daha güvenli bir kontrol altına almayı planlayan bir sistemi başlatmıştır. Aynı zamanda bu uygulama ile, Mayıs 2006 sonunda, ATAD'ın kararı reddine kadar, uzun vadede hayata geçirilmesi planlanan ve PNR (passenger name record – yolcu isim kaydı) olarak adlandırılan sistemin de başlangıcı olarak görülmüştür. Bu sisteme göre yolcuların AB'ye hava yoluyla yaptıkları giriş çıkışların kayıt altına alınması planlanmış, böylece kişisel bir biyometrik (biyometrik sistemler, parmak izi, göz retinası, iris, yüz şekli, ses, imza, avuç içi gibi kişisel verilerin tanınmasını içeren bir uygulamadır) veri tabanı oluşturulması hedeflenmiştir¹⁰⁶.

AB kurumları ve birlik üyesi ülkelerin ulusal hükümetleri alınan ve alınması planlanan önlemlerin kişi hak ve özgürlüklerini ve bu kişilerin güvenlik isteklerini dengelediğini düşünmektedir. Aynı zamanda pek çok AB yetkilisi vatandaşlarının yaşamlarının bu önlemlerden etkilenmeyeceği görüşünü de taşımaktadır. tehdit algılamaları sonucunda artırılan güvenlik önlemleri, bu görüşün en azından birlik vatandaşları harici bireyler için çok da gerçekçi olmadığını göstermektedir. AB içinde ikamet eden üçüncü ülke vatandaşları için bu uygulamaların, ayrımcılık hissi uyandıracak nitelikte olduğu söylenebilir. Biyometrik kartlarla ilgili düzenlemelerle kafalarda soru işareti yaratan diğer bir konu da, bunların kullanım alanlarının artması sonucu güvenlik harici diğer sektörler tarafından da bu bilgilere ulaşma isteğinin artacağı endişesidir. Örneğin, bahsedilen bireylerin işe alımı konusunda işverenlerin sağlık kayıtlarını öğrenme maksadıyla bu verilere ulaşma isteği gündeme gelebilir¹⁰⁷.

Sistemin en tartışmalı yanı ise AB ve ABD arasında yapılan bir güvenlik anlaşmasının parçasını oluşturmasıdır. Söz konusu iki taraf arasında varılan bu anlaşma gereği, ABD yolcu isim kayıtlarının detaylarına ulaşma imkanına sahip

---

¹⁰⁶ YILMAZ, a.g.m., s.2.

¹⁰⁷ YILMAZ, a.g.m., s.3.

olmasının öngörölmüş olmasıdır. Ancak, AB Parlamentosu'nun, oluşturulacak bu veri tabanına ulaşabilecek olan Amerikan kurumlarının sayısı ve dolayısıyla verilerin gizliliğinin ne ölçüde korunacağı hakkındaki kaygılarla sıcak bakmadığı bu anlaşmadan, Divan kararıyla da olsa dönölmüştür¹⁰⁸.

Burada AB içerisinde Birlik yurttaşlarının sahip olduğu haklarla ilgili olarak Nice Zirvesinde kabul edilen Temel Haklar Şartı'nı incelemek faydalı olacaktır.

5.Avrupa Birliğı Temel Haklar Bildirgesi

Temel Haklar Şartı, AB vatandaşlarının temel haklarını ve AB'nin vatandaşlarına karşı sorumluluklarını düzenlemiştir. Belge 13-14 Ekim 2000'de Fransa'nın Biarritz kentinde gerçekleşen AB zirvesinde devlet ve hükümet başkanlarının bilgisine sunulmuş ve kabul edilmiştir.

Temel Haklar Şartı, 7 Aralık 2002 tarihinde Konsey, Komisyon ve Avrupa Parlamentosu başkanları tarafından imzalanarak kurumlar arası ortak bir metin niteliğini kazanmıştır. Dolayısıyla, metni imzalayan kurumlar açısından Temel Haklar Şartı bağlayıcı bir nitelik kazanmıştır. Komisyon'un da belirttiğı gibi bu kurumlar tasarruflarında Temel Haklar Şartı'nı bundan böyle görmezden gelemeyeceklerdir.

Bildirgenin giriş bölümünde; ruhani ve manevi mirasının bilincinde olan Avrupa Birliğinin, bölünmez ve evrensel değerler olan insan onuru, özgürlük, eşitlik ve dayanışma değerleri üzerine inşa edildiğı, demokrasi ve hukukun üstünlüğü ilkelerine dayandığı, birlik vatandaşlığını tesis ederek ve bir özgürlük, güvenlik ve adalet bölgesi oluşturarak bireyi, faaliyetlerinin merkezine yerleştirmeyi hedeflediğı belirtilmiştir¹⁰⁹.

---

¹⁰⁸ YILMAZ, a.g.m., s.3.

¹⁰⁹ Avrupa Birliğı Temel Haklar Bildirgesi, http://www.belgenet.com/arsiv/sozlesme/ab_thb.html, 05.05.2006.

Birlik yurttaşlığı ile ilgili olarak, Aralık 2000 tarihli Nice zirvesinde kabul edilen Temel Haklar Şartı'yla, yurttaşlık konusunda daha doğrusu yurttaşların sahip oldukları haklar konusunda önemli bir gelişme sağlanmıştır¹¹⁰.

“Temel Haklar” kavramı, bireyin her şartta ve ihlâl olanağı olmaksızın yararlandığı ve başkasına devredilemez hakların özünü ifade eder. Topluluk bağlamında bu kavram, “insan hakları” kavramının eş anlamlısı olarak ve bazı üye devletlerin anayasaları ve uluslararası sözleşmelerce tanınan ekonomik haklar da dahil olmak üzere, geniş bir haklar bütününe ifade etmek için kullanılır¹¹¹.

Temel haklara riayet yükümlülüğü, topluluk organlarının yanı sıra, Topluluk hukukunu uygulamakla yükümlü ulusal organlar için de geçerlidir¹¹².

Temel Haklar Şartı Projesi medenî, siyasî, ekonomik ve sosyal hakları içermektedir. Temel Haklar şartı Projesi 7 bölüm halinde hazırlanmıştır¹¹³.

Şartın, Onur başlıklı 1. bölümünde; insanlık onuru, yaşama hakkı, kişinin bedensel ve ruhsal dokunulmazlık hakkı, işkence veya insanlık dışı veya alçaltıcı muamele veya ceza yasağı, kölelik ve zorla çalıştırılma yasağı maddeleri yer almıştır.

Şartın ikinci bölümü özgürlüklere ayrılmıştır. Toplam 14 maddeden oluşan bu bölümde, özgürlük ve güvenlik hakkı, özel yaşama ve aile yaşamına saygı, kişisel bilgilerin korunması, evlenme ve aile kurma hakkı, düşünce, vicdan ve din özgürlüğü, ifade ve haber alma özgürlüğü, toplanma ve örgütlenme özgürlüğü gibi yeni kuşak hak ve özgürlükler bulunmaktadır¹¹⁴.

“Kişisel bilgilerin korunması” başlıklı 8. maddesinde, herkesin, kendisine ilişkin kişisel bilgilerin korunmasını isteme hakkına sahip olduğu, bu tür bilgilerin, belirtilen amaçlar için ve ilgili kişinin muvafakatine veya yasada öngörülen başka

¹¹⁰ TEZCAN, s.138.

¹¹¹ TEZCAN, s.196

¹¹² TEZCAN, s.198

¹¹³ TEZCAN, s.261

¹¹⁴ TEZCAN, s.262

meşru temele dayalı olarak adil şekilde kullanılmasını ve herkesin, kendisi hakkında toplanmış olan bilgilere erişme ve bunlarda düzeltme yaptırma hakkına sahip olduğu, bu kurallara uyulmasının, bağımsız bir makam tarafından denetleneceği ifadesini içermektedir¹¹⁵.

Bireylerin etkin bir yargısal korumaya kavuşturulması konusuyla ilgili hükümler 6'ncı Bölümde ele alınmıştır. Toplam 4 maddeden oluşan bu bölümde sırasıyla; etkin yargısal başvuru ve adil yargılanma hakkı, masumiyet karinesi ve savunma hakkı, cezayı gerektiren suçların cezalarının orantılı olması ve yasada tanımlanması, cezayı gerektiren aynı suçtan iki kere yargılanmama veya cezalandırılmama gibi konular yer almaktadır¹¹⁶.

Avrupa Birliği'nin özgürlük, güvenlik ve adalet alanını oluşturmak için çabalara girmiş olması ve daha ziyade siyasi birlik yolunda adımlar atması bu projenin hazırlanma zamanlaması açısından ilginç ipuçlarıdır. Bunun yanı sıra, bu projenin bireyin temel haklarının korunması düzeyini yükselteceğini ve sahip olduğu hakları sistematik hale getireceğini belirtmek gerekir¹¹⁷.

Temel Haklar Şartı'nın Özgürlükler bölümünde yer alan 6'ncı maddeye göre "herkes kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahiptir"¹¹⁸.

C.AVRUPA BİRLİĞİNDE VERİ KORUMA HUKUKU ALANINDA ÖZEL DÜZENLEMELER

1.Genel Olarak

Kişisel verilerin korunması hususu, Avrupa Birliğinin gündemini oldukça meşgul etmiştir. Çünkü her şeyden önce Avrupa Birliği, AİHS'nin 8. maddesinde düzenlenen özel yaşamın korunması hakkına saygı göstermekle yükümlüdür. AT Antlaşmasınının 286. maddesi, kişisel nitelikteki verilerin otomatik işleme tabi tutulması karşısında bireylerin korunması ve bu verilerin serbest dolaşımı hakkında topluluk işlemlerinin bu anlaşmada oluşturulan kurum ve organlara uygulanacağını

¹¹⁵ Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi, a.g.w.s., 05.05.2006.

¹¹⁶ TEZCAN, s.263.

¹¹⁷ TEZCAN, s.263-264.

¹¹⁸ TEZCAN, s.381.

öngörmekte ve Konseye, Topluluk kurum ve organlarına ait bu nitelikteki Topluluk işlemlerinin uygulanmasını gözetlemekle sorumlu bağımsız denetleyici otorite oluşturma ve uygun diğer ilgili düzenlemeleri kabul etme görevi yüklemektedir. Avrupa Birliği'nin başlıca yargı organı olan Avrupa Toplulukları Adalet Mahkemesinin (ATAD) de kişisel verilerin korunması ile ilgili çeşitli kararları mevcuttur¹¹⁹.

Kişisel verilerin korunması konusunda Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin de çok sayıda kararı (resolution) ve tavsiye kararı (recommendation) mevcuttur. Bu amaçla Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, 26.09.1973 tarih ve (73) 22 sayılı “Özel Kesimdeki Elektronik Veri Bankalarına Karşı Bireylerin Gizliliğinin Korunması” ve 20.09.1974 tarih ve (74) 29 sayılı “Kamu Kesimindeki Elektronik Veri Bankalarına Karşı Bireylerin Gizliliğinin Korunması” kararlarını (resolution) kabul etmiştir. Ardından da 25.10.1985 tarih ve (85) 20 sayılı “Doğrudan Pazarlama Amacıyla Kullanılan Kişisel Verilerin Korunması”; 23.01.1986 tarih ve (86) 1 sayılı “Sosyal Güvenlik Amacıyla Kişisel Verilerin Korunması”; 17.09.1987 tarih ve (87) 15 sayılı “Güvenlik Alanında Kişisel Verilerin Kullanılmasının Düzenlenmesi”; 18.01.1989 tarih ve (89) 2 sayılı “İstihdam Amacıyla Kullanılan Kişisel Verilerin Korunması”; 13.09.1990 tarih ve (90) 19 sayılı “Ödeme ve Diğer Muameleler İçin Kullanılan Kişisel Verilerin Korunması”; 09.09.1991 tarih ve (91) 10 sayılı “Kamu Otoritelerinin Sahip Olduğu Kişisel Verilerin Üçüncü Kişilere Bildirilmesi; 7.02.1995 tarih ve (95) 4 sayılı “İletişim Hizmetleri Alanında Kişisel Verilerin Korunması (özellikle de telefon hizmetleri alanında)”, 13.02.1997 tarih ve (97) 5 sayılı “Tıbbi Verilerin Korunması”; 30.09.1997 tarih ve (97) 18 sayılı “İstatistik Amaçlarla Toplanan ve İşlenen Kişisel Verilerin Korunması”; 23.02.1999 tarih ve (99) 5 sayılı “İnternette Gizliliğin Korunması”; 18.09.2002 tarih ve (2002) 9 sayılı “Sigorta Amacıyla Toplanan ve İşlenen Kişisel Verilerin Korunması” hakkında tavsiye kararlarını kabul etmiştir¹²⁰.

Bu düzenlemeler kişisel verilerin korunması ve işleme tabi tutulması ile ilgili temel esaslara dayanılarak çıkarılmıştır. Doğrudan bu alana ilişkindir ve

---

¹¹⁹ KAYA, s.95.

¹²⁰ KAYA, s.94.

kapsamını genel olarak kişisel verilerin korunması oluşturur. Kısaca bu düzenlemelere değinelim.

2.Kişisel Verilerin Korunması Alanında AB Özel Düzenlemeleri

a.Kişisel Nitelikteki Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin korunmasına ilişkin 108 Sayılı Avrupa Konseyi Sözleşmesi¹²¹

Bu sözleşme, ilk uluslararası çok taraflı veri koruma sözleşmesidir. Özel hayata saygı değerlerinin ve kişiler arası sınırsız bilgi akışının yeniden yapılandırılması çerçevesinde imzalanan sözleşme, kişisel verilerle ilgili başlıca konuları içermekte ve bilgilerin otomatik işleme tabi tutulmasını düzenlemektedir. Sözleşme 26 maddeden oluşmaktadır. Avrupa Konseyi tarafından 28 Ocak 1981 tarih ve 108 sayılı kararla kabul edilmiştir.

Kişisel Nitelikteki Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunmasına Dair Sözleşme, 28 Ocak 1981'de imzaya açılmış ve 1 Ekim 1985 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye bu sözleşmeyi 28 Ocak 1981'de imzalamasına karşılık henüz onaylamamıştır. 108 sayılı Sözleşme, kişisel verilerin işlenmesi ve toplanmasının yol açabileceği kötü kullanımlara karşı bireyleri koruyan bağlayıcı ilk uluslararası belgedir. Sözleşme, her taraf devlet ülkesinde, uyruğu veya ikametgahı ne olursa olsun tüm gerçek kişilerin, temel hak ve özgürlüklerini ve özellikle kendilerini ilgilendiren kişisel nitelikteki verilerin, otomatik işleme tabi tutulması karşısında özel yaşam haklarını güvence altına alma amacı gütmektedir. Kamu ve özel sektörde geçerli olan bu sözleşme esas itibarıyla gerçek kişiler hakkında uygulama alanına sahiptir. Tüzel kişileri veya tüzel kişiliğe sahip olmayan toplulukları ve elle tutulan verileri kapsama alıp almama konusu ise ülkelerin takdirine bırakılmıştır. Sözleşme, aynı zamanda sınır ötesi veri transferi (Transborder Data Flows — TDF) konusunu da düzenlemektedir¹²².

¹²¹28.01.1981 Convention For The Protection Of Individuals With Regard To Automatic Processing Of Personal Data, http://www.avrupakonseyi.org.tr/tur/antlasma/aas_108.htm, 11.06.2006.

¹²² KAYA, s. 93.

Sözleşme metninin 1. maddesinde de belirtildiği üzere anlaşmanın temel amacı, her akit devlet ülkesinde, uyruğu veya ikametgahı ne olursa olsun tüm gerçek kişilerin, temel hak ve özgürlüklerini ve özellikle kendilerini ilgilendiren kişisel nitelikteki verilerin, otomatik bilgi işleme tabi tutulması karşısında özel yaşam haklarını güvence altına almak ve korumaktır¹²³.

Anlaşmanın amaçlarına uygun olarak 2'inci maddesinde “kişisel bilgi”, kişi hakkında belirlenmiş veya belirlenebilecek her türlü bilgi anlamında kullanılmaktadır. Kişisel bilgilerle ilgili yapılan işlemler ise temel olarak “veri depolanması, bu veriler üzerinde yapılmış mantıksal ve\veya aritmetik işlemler, verilerin düzeltilmesi, silinmesi, yeniden yapılandırılması veya yayılması” gibi alanları içermektedir.

Anlaşma, tutulacak kişisel verilerle ilgili bir takım kıstaslar getirmiştir. İşleme tabi tutulacak verilerde birtakım veri kalitelerine uyulması gerekmektedir. Anlaşmanın 5'inci maddesinde belirlenen “veri kalitesi”ne ilişkin esaslara göre, otomatik işleme tabi kişisel bilgi;

- Adil ve yasalara uygun olarak edinilmiş ve işlenmiş olmalıdır,
- Özel ve meşru amaçlarla saklanır, bu amaçlara uymayan konularda kullanılamaz,
- Bilgi, saklama amacına uygun ve yeterli olacak, aşırısı istenmeyecektir,
- Doğru olarak ve gereken tarihe kadar korunacaktır,
- Korunma amaçlarını tamamladıktan sonra veriler tanımları bulunan formlarda saklanmalıdır.

Verilerin işleme tabi tutulması, korunması ve saklanması başta olmak üzere güvenliklerine ilişkin esaslar da kayıt altına alınmıştır. Kişisel verilerin sınır ötesi akışı, kişisel veriler konusunda ilgili taraf ülkeler arasındaki işbirliğinin ne şekilde cereyan edeceği, yapılan yardım taleplerinin hangi hallerde yerine getirilebileceği, Anlaşma hükümlerine uygun olarak oluşturulacak Danışma Komitesi'nin yapısı,

¹²³Kişisel Nitelikteki Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Şahısların Korunmasına Dair Sözleşme, http://www.avrupakonsevi.org.tr/tur/antlasma/aas_108.htm, 11.06.2006.

ülkelerin anlaşmayı imza ve kabul şartları ile uyulması gereken diğer hususlar Anlaşma'nın ilgili maddelerinde belirlenmiştir.

108 sayılı sözleşmeye, 181 sayılı, "Kişisel Nitelikteki Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunmasına Dair Sözleşmeye Ek Protokol ile Denetleyici Otoriteler ve Sınır ötesi Veri Transferine İlişkin ilaveler yapılmıştır. Bu protokol 8 Kasım 2001'de imzaya açılmış ve 1 Temmuz 2004'te yürürlüğe girmiştir. Türkiye bu ek protokolü 8 Kasım 2001 tarihinde imzalamasına karşılık bugüne kadar onaylamamıştır. 181 sayılı ek protokol, 108 sayılı orijinal sözleşmeyi iki alanda geliştirmiştir. Birinci olarak protokol, sınır ötesi veri transferi ve kişisel veri korumayla ilgili olarak, sözleşmeye uygun şekilde ulusal denetleyici otoriteler oluşturulmasını öngörmüştür, ikinci olarak da, üçüncü ülkelere sınır ötesi veri transferi konusunda alıcı devlet veya uluslararası organizasyonun yeterli düzeyde koruma sağlaması şartı getirilmiştir¹²⁴.

b.Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Bu Verilerin Serbest Dolaşımına İlişkin 95/46 Sayılı Avrupa Parlamentosu ve Bakanlar Konseyi Yönergesi¹²⁵

Avrupa Birliği'nde yeknesak bir hukuk düzeninin yaratılmasında temel kaynak AT'nin yürürlüğe koyduğu yönergelerdir. Bu doğrultuda, yeknesak bir veri koruması hukukunun oluşturulması çabaları 90'lı yıllarda ilk kazanımlarını ortaya çıkarmıştır. Veri Koruması Yönergesi'nin ilk taslağı 1990 tarihine dayanır. Bu taslak veri korumasının topluluk bazında düzenlenmesinde başlangıç noktasını oluşturmaktadır¹²⁶.

VKY taslağı ile paralel olarak 18 Temmuz 1990 tarihinde Komisyon, Parlamento'ya enformasyon güvenliği alanında iki Yönerge taslağını içeren bir öneri paketi sunmuştur. Bu öneri paketiyle veri trafiğini topluluk topraklarında

¹²⁴ KAYA, s.93.

¹²⁵ 24.10.1995 Directive 95/46/EC Of The European Parliament And Of The Council Of 24 October 1995 On The Protection Of Individuals With Regard To The Processing Of Personal Data And On The Free Movement Of Such data,
[¹²⁶ BAŞALP, s.26.](http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=EN&numdoc=31995L0046&model=guichett, 08.04.2006.</p>
</div>
<div data-bbox=)

kolaylaştırmak, kişisel verilerin işlenmesinde kişiler için yüksek bir koruma eşiği yaratmak ve ayrıca verilerin işlenmesinde güvenliğin artırılması hedeflenmiştir¹²⁷.

Topluluk, 24 Ekim 1995 tarihinde, kişisel nitelikli verilerin değerlendirilmesi ve bu verilerin serbest dolaşımına karşı gerçek kişilerin korunması hakkında 95/46 sayılı yönergeyi kabul ederek bu konudaki boşluğu doldurmuştur. Ancak AT Antlaşması'nda konuyla ilgili spesifik bir madde bulunmadığından, bu yönerge ortak pazarın oluşturulması çerçevesinde, üye devletlerin yasal düzenlemelerinin yakınlaştırılmasını konu alan 95'inci madde (eski numaralandırmada 100 A maddesi) temel alınarak yapılmıştır. Dolayısıyla Amsterdam Anlaşması öncesinde bu konuyla ilgili ana sorun, AT Antlaşması'nda spesifik maddenin yer almamasıdır¹²⁸.

aa. Veri Koruma Yönergesinin Sistemi ve Amacı

Yönerge, kişisel veri akışının bir üye devletten diğerine serbestçe sağlanmasını ve bireylerin temel haklarının gözetilmesini amaçlamaktadır¹²⁹.

Yönerge otomatik sistemle olsun olmasın kişisel verilere ilişkin yürütülen tüm süreçler için uygulanabilmektedir. Kişisel verilerin toplanması, kaydedilmesi, düzenlenmesi, saklanması, uyarlanması veya değiştirilmesi, tekrar kazanımı, istişare faaliyetleri, kullanımı, iletim yoluyla açıklanması, yayılması veya diğer şekillerde erişilir hale getirilmesi, bloke edilmesi, silinmesi veya ortadan kaldırılması bu süreçlerdir. Buna ilaveten Yönerge kişisel verilerin ve veri kalitesine ilişkin temel prensiplerin işlenmesinin yasallığına ilişkin genel kuralları içermektedir. Yönerge kişisel verilerin işlenmesi için özel bir kategori listesi de içermektedir¹³⁰.

Veri Koruma Yönergesinin başlıca amacı Avrupa Topluluğu'nda bu konuda saydam ve süreklilik arz eden hukuki bir çerçeve oluşturarak kişisel verilerin serbest trafiğini temin etmek şeklinde özetlenebilir. Nitekim bu amaç altında bilgi

¹²⁷ BAŞALP, s.26.

¹²⁸ TEZCAN, s.131

¹²⁹ AB Bilgi Köprüleri Programı, <http://www.ttyd.org.tr/abproje/abproje.doc>, s.26. 11.06.2006.

¹³⁰ AB Bilgi Köprüleri Programı, a.g.w.s., s.26., 15.05.2006.

toplumunun ve hizmet sektörünün gelişimi kolaylaştırılacak ve aynı zamanda kişisel verilerin işlenmesinde gerçek kişilerin korunması için yüksek bir koruma düzeyi sağlanmış olacaktır¹³¹.

Avrupa Topluluğu'nu kuran Antlaşmayı göz önünde bulundurarak ve veri işleme sistemlerinin insana hizmet vermek amacıyla tasarlanmış olması nedeni ile gerçek kişilerin ikamet yerleri veya milliyetleri ne olursa olsun, bu sistemlerde bilhassa özel hayata saygı hakkı gibi bireylerin temel hak ve özgürlüklerine saygı gösterilmesi ve bu sistemlerin toplumsal ilerlemeye, ticaretin yayılmasına ve bireylerin refahına katkıda bulunması gerekliliğine dayanarak verilerin korunması ile ilgili bu düzenlemeyi kabul etmiştir¹³².

Kişisel verilerin işlenmesinin, ilgili bireyler için yasalara uygun ve doğru olması, özellikle verilerin işleme amaçlarına uygun ve bunlarla bağlantılı ve yeterli olması, bu amaçların açık ve meşru olması ve verilerin toplanma aşamasında belirlenmesi, verilerin toplanma amaçları ile işlenmesinin sürdürülmesi amaçları arasında uyum sağlanması gereğinden hareketle yönerge, sözleşmeye uygun olarak veri işlemenin kapsamı konusunda açıklayıcı bilgiler içermektedir¹³³.

Verilerin doğru ve adil olarak işleme tabi tutulması için ilgili kişinin işleme operasyonunun varlığından ve kendisiyle ilgili verilerin nereden toplanacağından haberdar olabilecek bir durumda olması ve veri toplama koşullarını dikkate alarak bu kişiye tam ve doğru bilginin verilmesi de verilerin işleme tabi tutulmasında temel hak ve hürriyetlerin korunması açısından kabul edilen konular arasında yer almaktadır¹³⁴. Bu yönerge, halka yönergenin ilkelerinin uygulanmasında dikkate alınacak resmi belgeleri görme hakkının tanınması doğrultusunda kabul edilmiş, üye ülkelerce benimsenmiş ve AB Müktesebatı içerisinde yer almıştır.

---

¹³¹ BAŞALP, s.26.

¹³²DOĞAN, M, “**Kişisel Verilerin Korunmasında AB Standartları Ve Ülkemizin Durumu**”, http://www.egmd.gov.tr/StratejiGelistirmeDB/dergi/35_sayi/yeni/web/makaleler/Mehmet_DOGAN.htm, 15.05.2006.

¹³³DOĞAN, M., a.g.m., s.11.

¹³⁴DOĞAN, M., a.g.m., s.11.

Yönerge esas anlamda 34 maddeden oluşmaktadır. 25 Ekim 1998 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Veri Koruması Yönergesi;

- Bölüm I: Genel Hükümler,
  - Bölüm II: Kişisel Verilerin İşlenmesinde Hukuka Uygunluk Şartları,
  - Bölüm III: Hukuki Tedbirler, Sorumluluk ve Yaptırımlar,
  - Bölüm IV: Kişisel Verilerin Üçüncü Ülkelere Transferi,
  - Bölüm V: Davranış Kuralları,
  - Bölüm VI: Kişisel Verilerin İşlenmesinde Kişilerin Korunması için Kontrol Grubu,
  - Bölüm VII: Birlik bazında VKY'nin Uygulanmasına Dair Tedbirler,
- alt başlıklar halinde düzenlenmiştir¹³⁵.

bb.Verit Koruma Yönergesinin Uygulama Alanı

Genel olarak VKY kişisel verilerin işlenmesinde uygulanır. VKY' nin öngördüğü kapsam, verilerin işlenmesinin otomatik surette olup olmasına dayanır. Ancak bunun yanı sıra dosya içinde organize edilmiş ve verilere ulaşılabilirlik belirli kriter veya kriterlere göre kolaylaştırılmış ise -kısaca erişim organize edilmiş ise- otomatik olmayan işlemler dahi VKY' nin koruma kalkanı altında yer alacaktır¹³⁶.

cc.Verit Koruma Yönergesinin Başlıca ilkeleri

1.Verilerin Hukuka ve Objektif İyiniyet Kurallarına Uygun şekilde İşlenmesi

Veri Koruma Yönergesinin 6. maddesi 1. fıkrasında, kişisel verilerin hukuka ve dürüstlük kuralına uygun şekilde işlenmesi gereğini düzenlemektedir. Buna göre, verilerin, gizli makinelerin kullanılması suretiyle ilgilinin haberi olmaksızın işlenmesi dışlanmaktadır. Zira VKY'nin tanımı, aşağıda ayrıca değinilecek olan,

¹³⁵ BAŞALP, s.32.

¹³⁶ BAŞALP, s.32.

22.5.2003 tarihinde kabul edilen 4857 Sayılı yeni İş Yasası'nın 75'inci maddesinin ikinci fıkrasında¹³⁷, işverene yüklenen işçi hakkında edindiği bilgileri hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun kullanma yükümlülüğü ile örtüşmektedir¹³⁸.

2. Kişisel Verilerin İşlenmesinde Hukuka Uygunluk Sebepleri

Kural olarak kişisel verilerin işlenmesi yasaktır. Ancak, bu yasağın uygulama alanı aşağıdaki hallerden birinin varlığı ile sınırlandırılabilir. Bu haller; rıza, sözleşmenin ifası ve sözleşme öncesi tedbirlerin icrası, hukuki yükümlünün yerine getirilmesi, ilgili kişinin hayati çıkarlarının korunması, kamu menfaati veya kamu düzeni gereği görev ifası, haklı çıkarların korunması olarak sıralanabilir¹³⁹.

3. Hassas Verilerde İşlem Yasağı İlkesi

Veri Koruma Yönergesinin 8. maddesi 1. fıkrasında, üye ülkelerin “renk veya etnik köken, siyasi tercihler, dini veya felsefi inançlar, sendika üyeliği, sağlık veya seks hayatı ile ilgili bilgilerin işlenmesini yasaklamaları” talep edilmektedir¹⁴⁰.

Bu maddede sayılan veriler, temel hassas verilerdir ve bu veriler şu gruplar içerisinde özetlenebilmektedir; Irk ve etnik unsurlara dair veriler, düşünce özgürlüğüne dahil olan veriler ve geniş anlamda sağlık verileri.

Bu veri gruplarının ortak paydası, yüksek bir risk faktörü olarak kabul edilen ayrımcılık tehlikesidir. Nitekim, başkalarının öğrenilmeleri halinde özellikleri gereği ilgili kişinin mağduriyetine yol açabilmeleri olasıdır. Örneğin, bazı gruplara karşı sahip olunan ön yargılar nedeniyle grup mensuplarına yönelik ayrımcılık tehlikesinin ortaya çıkması kuvvetle muhtemeldir. Irk ve etnik kökene ilişkin verilerin öğrenilmesi kişinin ırkçı müdahalelere maruz kalma tehlikesini ortaya

¹³⁷ Bkz. Resmi Gazete, 10.6.2003 – 25134.

¹³⁸ BAŞALP, s. 37.

¹³⁹ BAŞALP, s.39.

¹⁴⁰ Directive 95/46/EC of the European Parliament (İng) http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=en&numdoc=31995L0046&model=guichett, 08.04.2006.

çıkartır. Politik görüş, dini ve felsefi inanç gibi veriler kişinin eylemlerine, eğilimlerine ve alışkanlıklarına ilişkin bilgilerden edinilebilir. Bunların yanı sıra uyuşturucu, alkol bağımlılığı, cinsel tercihler veya sağlık ile ilgili veriler de hassas veri olma özelliğine sahiptir¹⁴¹.

Yukarıdaki verilere dolaylı da olsa erişim imkanı veren veriler de, VKY 8. maddesinin koruma kalkanı altında yerini almaktadır. Örneğin, siyasi partilerin yayınlarına ilişkin abonman listesi de politik görüşlere dair dolaylı bir veri içerir ve VKY madde 8 tarafından korunur. Dolaylı düzeydeki bu ayrımın nedeni aslında son derece açıktır. Zira, adı geçen verilerin net bir ayrımla hassas olmayan verilerden ayrılamaması yüksek ve kapsamlı bir koruma sağlama endişesinin kaynağıdır¹⁴².

4.İlgilinin Haberdar Edilmesi İlkesi

Veri Koruma Yönergesinin 10. maddesi, “üye devletlerin haklarında bilgi toplanılan kişilere, verileri toplayan sorumlular veya temsilcileri tarafından bilgi verilmesi gerektiğini” düzenlenmiştir. Bu maddeye göre bilgi verme yükümlülüğünün kapsamı asgari olarak aşağıdaki kriterleri taşımalıdır.

- Sorumlu kişinin kimliği ve gerekirse vekilinin kimliği,
- Verilerin işlenmesinde güdülen amaç,
- Diğer bilgiler; bu başlık altında, verilerin elde edilmesinde hakim olan spesifik durumların değerlendirilmesinin işleme etki etme olasılığı ele alınmıştır.

Böyle bir etki varsa, bu tür bilgiler de ilgili kişinin bilgi edinme hakkının kapsamına dahil edilebilecektir. Örneğin verilerin alıcısı, soruların cevaplanmasının zorunlu olup olmadığı, zorunlu ise cevaplamama halinde olası yaptırımlar, bilgi edinme ve düzeltme hakkının varlığı şeklinde ilgili kişilere verilen bilgiler objektif iyi niyet kuralına uygun olarak verilerin işlenmesini sağlayacaktır¹⁴³.

---

¹⁴¹ BAŞALP, s.42.

¹⁴² BAŞALP, s.43.

¹⁴³ BAŞALP, s.47.

5. Kişisel Verilerin İşlenmesinde İşlem Gizliliği ve Güvenliği İlkesi

Tanımlar başlığını taşıyan VKY 2. maddesi çerçevesinde, Veri Koruma Yönergesi uygulama alanına giren her türlü işlem çeşidi, işlem gizliliği gereği koruma altına almıştır. VKY'nin 16. maddesinde, “kanunla aksi belirtilmediği takdirde, sorumlu ve ona bağlı olarak çalışanlardan kişisel verilere ulaşma olanağı olan herkes, kişisel verileri, sorumlunun yönetimi altında, onun talimatına uygun olarak, sorumlunun talimatı yönünde VKY'nin ilkeleri doğrultusunda işlemelidir”¹⁴⁴ demektedir.

Ayrıca, VKY 17. maddesinde işlem güvenliği başlığı altında “üye ülkelerin, kontrolöre; kişisel verilerin korunması, izinsiz, hukuk dışı veya kazaen bu bilgilere ulaşılmasını, değiştirilmesini, aktarılmasını engelleyecek, güvenlik tedbirlerinin alınmasını sağlama yükümlülüğü getirilmiştir”¹⁴⁵.

6. Üçüncü Ülkelere Veri Transferi Yasağı İlkesi

AB toprakları dışındaki bir ülkeye kişisel verilerin iletilebilmesi, bu ülkenin veri koruması mevzuatının AB ölçütlerine göre uygun nitelikte olmasına bağlıdır. Zira, aranılan yeterlilik kriterlerini taşımayan üçüncü ülkelere üye devletlerden veri transferi, VKY 25. maddesi uyarınca yasaktır. Ancak anılan katı transfer yasağı madde 26'de genel ve özel istisnalarla yumuşatılarak kişisel veri transferlerinin büyük bir bölümünün VKY sonrası da yürütülmesine olanak sağlanmıştır¹⁴⁶.

7. Yönergenin Üye Devletlerce İç Hukuka Aktarılması

Üye devletlerin yönergeyi, 24 Ekim 1998 tarihi itibarıyla iç hukuka aktarmış olmaları gerekmektedir. Zira, VKY madde 32/f.1'de yönergenin iç hukuka aktarılması için yönergenin yayınlanmasından itibaren üç yıllık bir süre öngörülmektedir.

¹⁴⁴ BAŞALP, s.55.

¹⁴⁵ http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=en&numdoc=31995L0046&model=guichett, 08.04.2006.

¹⁴⁶ BAŞALP, s.68.

AB komisyonu beş ülke (Almanya, Fransa, Lüksemburg, Hollanda, İrlanda) hakkında Aralık 1999 tarihi itibariyle AT Anlaşması 226. maddesi gereği, AB Mahkemesi'nde ihlal davası açacağını açıklamış ve 29 Kasım 2000 tarihinde davayı açmıştır. Sonuç olarak Mayıs 2003 tarihi itibariyle yönerge Fransa dışında üye devletlerce kendi iç hukuklarına aktarılmıştır¹⁴⁷.

c. Telekomünikasyon Alanında Kişisel Verilerin İşlenmesi Ve Mahremiyetin Korunması Yönergesi¹⁴⁸

1997 yılında Avrupa Parlamentosu ve Konsey "Telekomünikasyon Alanında Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Mahremiyetin Korunması Yönergesi" ni yürürlüğe koymuştur (TVKY). Yönergede telefon görüşmeleri, abonelik ilişkileri, telefon dinlemeleri hakkında düzenlemelere yer verilmiştir.

Telekomünikasyonda Veri Koruması Yönergesi (TKVKY), VKY' (95/46) nin belirlediği ilkeleri iletişim alanında tamamlamaktadır. Özellikle, geliştirilen yeni dijital teknolojiler sayesinde iletişim ağlarında interaktif (birbirini etkileyen) hizmetlerin artırılması ve iletişim güvenliğinin sağlanması konusunda hükümler getirmektedir. Örneğin, ISDN (the Integrated Services Digital Network) denilen şebekenin dijital bileşik hatlarında verilerin işlenmesi konusunda güvenliğin artırılması düzenlenmektedir. TKVKY üye devletlere, iç hukuklarını yönerge ile yüksek bir düzeyde uyumlu hale getirme görevini yüklemektedir¹⁴⁹.

---

¹⁴⁷ BAŞALP, s. 84.

¹⁴⁸ 15.12.1997 Directive 97/66/EC of the European Parliament and of the Council of 15 December 1997 Concerning the Processing of Personal Data and the Protection of Privacy in the Telecommunications Sector,
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31997L0066:EN:HTML>,
08.04.2006.

¹⁴⁹ BAŞALP, s. 87.

d.Kişisel Verilerin Europol Tarafından Üçüncü Ülkelere ve Üçüncü Organlara İletimi İle İlgili Kuralları Benimseyen 12 Mart 1999 Tarihli Konsey Kararı¹⁵⁰

Avrupa Polis Birliğinin kurulması çerçevesinde, Europol tarafından üçüncü ülkelere veya üçüncü organlara iletilecek verilerle ilgili birtakım esaslar belirlenmiştir. Bu esaslar Konseyin 1999 tarihli Kararı'nda düzenlenmiştir. Karar çerçevesinde üçüncü ülkeler AB'ne üye olmayan ülkeler olarak tanımlanmıştır. Bu kapsamda Türkiye de kişisel verilerle ilgili AB ülkeleri ile yapacağı işbirliği çalışmalarında bu kararda belirtilen esasları göz önünde bulundurmamak durumundadır¹⁵¹.

Kararın birinci maddesine göre; “kişisel veri, tanımlanmış veya tanımlanabilir kişi ile ilgili bilgiler anlamına gelmektedir”. “Tanımlanabilir kişi ise özellikle bir tanımlama numarasıyla veya bedensel, psikolojik, zihinsel, ekonomik, kültürel ya da sosyal kimliğiyle doğrudan veya dolaylı olarak tanımlanan kişi” olarak kabul edilmiştir.

Karara göre; “kişisel veri işleme, otomatik ve otomatik olmayan araçlarla yapılan kişisel veri toplama, kaydetme, saklama, uyarılma, değiştirme, düzeltme, kullanma, iletim yoluyla ifşa, dağıtma veya erişim kombinasyonunu sağlama, ayarlama, erişimi bloke etme, silme ya da yok etme gibi işlemler” anlamına gelmektedir.

Karar, kişisel verilerin iletimine ilişkin esasları belirlemekte, verilerin iletilmesi ile ilgili yetkili makamları düzenlemekte ve kişisel verilerin iletimine ilişkin amaçları sıralamaktadır. Beşinci maddenin birinci bendinde de yer aldığı üzere, kişisel verilerin iletilebileceği yetkili makamlar sınırlanmıştır. Aynı bentte “Europol’ün üçüncü ülkelere veri iletimi ve bu ülkelerin kendi içlerinde bu verileri iletmeleri ulusal hukuk çerçevesinde suçu önlemeye çalışan ve suçla savaştan yetkili

¹⁵⁰ http://www.europol.eu.int/legal/other/files/OJEC_1999C88_01_TransmPersData_en.pdf, 26.06.2006.

¹⁵¹ DOĞAN, a.g.m., s.11.

makamlarla sınırlıdır” denilmektedir. Kişisel veri iletimi ile ilgili Anlaşma yapılacak kurumlarda aranacak şartlar da kişisel verilerle ilgili kıstasları belirleyen aynı maddenin son bendinde düzenlenmiştir. Kişisel verilerin iletilme amaçları da yapılacak işbirliğinde önemli bir yere sahiptir. Buna göre 6’ncı madde birtakım esaslar getirmiştir¹⁵².

- Veri iletimi talebinde amaç ve neden belirtilmezse kişisel veri iletilmeyecektir. 28 Ocak 1981 tarihli Avrupa konvansiyonunun bireylerin korunmasıyla ilgili 6’ncı maddesinde belirtildiği şekilde kişisel veri iletimi; ilgili kişinin ırkını, politik düşüncesini, dinini veya diğer inançlarını ya da sağlığı veya cinsel hayatıyla ilgili bilgileri içeriyorsa madde 4 uyarınca kişisel verileri işleme ciddi durumlara sınırlandırılacaktır.
- Europol üçüncü ülkeye ve organa veri iletirken, alıcının iletilen veriyi, veri talep ederken belirttiği amaçlar doğrultusunda kullanacağına dair taahhüdünü alacaktır.”

Bu düzenleme de göstermektedir ki, AB’nin kişisel verilerle ilgili temel aldığı esas kriter, kişilerin temel hak ve hürriyetlerinin korunması ve özgürlüklerinin yasal zorunluluklar olmadan hiçbir şekilde kısıtlanmamasıdır. Kişisel verilerin kullanılmasında, verileri kullanacak olan birimlerin ya da yetkili makamların amaçlarının meşru ve yasal olması ve bu meşruiyet çerçevesinde kullanım alanlarına bağlı kalınması gerekmektedir. Aksi takdirde bireyin haklarının ihlali gündeme gelecektir ki, bu da AB’nin dayandığı temel ilkeler ile çelişkiyi ortaya çıkaracaktır¹⁵³.

Kararın 7.maddesinde ise, verilerin düzeltilmesi ve silinmesi kapsamında kişisel veriyi veren ve alan ülkeler açısından birtakım yükümlülükler getirilmiştir. Bütün bu düzenlemeler, bireyin korunması ekseninde AB’nin gösterdiği titizliğin yasal düzene yansımalarıdır.

---

¹⁵²DOĞAN, a.g.m., s.12.

¹⁵³DOĞAN, a.g.m., s.12.

3. Avrupa Birliği Ülkelerinin Ulusal Alanda Yaptıkları Düzenlemeler

Ulusal alanda da pek çok ülke, kişisel verilerin korunması konusuna özel önem vermiştir. Kişisel veriler bazı ülkelerde sadece anayasal düzeyde, bazı ülkelerde yasal düzeyde ve bazı ülkelerde ise hem anayasal hem de yasal düzeyde koruma altına alınmıştır. Veri koruma alanında yasal düzeyde belli başlı üç yaklaşım göze çarpmaktadır; kişisel verilerin korunması konusunda genel bir veri koruma kanunu çıkartmak (data protection act), farklı sektörlere ilişkin özel yaşamın gizliliği (mahremiyet) kanunları çıkartmak (privacy act) ve habeas data (veriye sahip olmalısın/you should have the data) yaklaşımını benimsemek¹⁵⁴.

Kişisel verilerin korunması için genel bir kanun çıkartmak suretiyle düzenleme yapılması, daha çok Avrupa Konseyine üye ülkelerde karşımıza çıkmaktadır. Bu sisteme, tümünü kapsayan yaklaşım (omnibus approach) adı verilmektedir¹⁵⁵.

AB Ülkelerinde Kişisel Verilerle İlgili Genel Hukuki Durum¹⁵⁶.

Ülke	Hukuki Durum
Almanya	Federal Veri Koruması Yasası (Bundesdatenschutzgesetz - BDSG) kişisel verilerin işlenmesi ve kullanılmasını düzenlemektedir. 1990 yılında yürürlüğe konulan Veri Koruması Yasası 2001 tarihinde VKY'yi iç hukuka aktarmak amacıyla değiştirilmiştir. 1997 tarihli Telekomünikasyon Hizmetlerinde Veri Koruması Yasası ise (Teledienstschutzgesetz, TDDSG) özel olarak internete ilişkin hükümler sevk etmekte, ayrıca 1997 tarihli Telekomünikasyon Yasası da (Telekommunikationsgesetz, TKG) bazı veri koruması kuralları içermektedir.

¹⁵⁴ KAYA, s.96.

¹⁵⁵ KAYA, s. 97.

¹⁵⁶ BAŞALP, s.85-86.

Avusturya	2000 tarihli Veri Koruması Yasası (Bundesgesetz über den Schutz personenbezogener Daten, Datenschutzgesetz 2000, BGB1. I S. 165/1999, Değişiklik yapılmasına ilişkin yasa; BGB1. 1 S. 136/2001 T. 17.08.1999) VKY'yi iç hukuka aktarmıştır.
Belçika	11 Aralık 1998 tarihli yasa ile VKY iç hukuka aktarılmıştır. (Belçika R.G. 03.02.1999)
Danimarka	31 Mayıs 2000 tarihli 429 sayılı Kişisel Bilgilerin İşlenmesi hakkında Yasa (Lov om behandling af personoplysninger) VKY'yi iç hukuka aktarmıştır. (01.07. 2000)
Finlandiya	22 Nisan 1999 tarihli Kişisel Veri Yasası (523/1999) VKY'yi iç hukuka aktarmıştır. (01.06.1999)
Fransa	6 Ocak 1978 tarihli Enformasyon Teknolojisi, Dosya ve Özgürlükler Yasası (Loi relative à l'informatique, aux fichiers et aux libertes/ Loi 78-17) bilgi işlem yoluyla kişisel verilerin toplanması ve saklanmasını düzenlemektedir. Fransa bu yasa üzerinde değişiklik yaparak iç hukukunu kısmen VKY'ye yaklaştırmıştır. Ancak bununla beraber VKY'nin tam anlamıyla iç hukuka aktarılması için yeni bir yasa yürürlüğe koyacağını ayrıca duyurmuştur. Ancak parlamentoda görüşülmesine rağmen henüz yasa yürürlüğe girmemiştir.
Hollanda	6 Temmuz 2000 tarihli Kişisel Verilerin Korunması Yasası (Wet bescherming persoonsgegevens), VKY'yi iç hukuka aktarmıştır.
İngiltere	1998 tarihli Veri Koruması Yasası, VKY'yi iç hukuka aktarmıştır. (Data Protection Act – DPA)
İrlanda	1988 tarihli Veri Koruması Yasası 2003 tarihinde değiştirilerek VKY'yi iç hukuka aktarılmıştır. (10 Nisan 2003)
İspanya	1999 tarihli 15 sayılı Gerçek Kişilere dair Verilerin Korunması Yasası, VKY'yi iç hukuka aktarmıştır.
İsveç	1998 tarihli Kişisel Verilerin Kaydedilmesine İlişkin Yasa, VKY'yi iç hukuka aktarmıştır. (Personregisterlagen, PUL)
İtalya	31.12.1996 tarihli ve 675 sayılı yasa, VKY'yi iç hukuka aktarmıştır.

Lüksemburg	02.08.2002 tarihli yasa kişisel verilerin işlenmesinde gerçek kişilerin korunmasını düzenleyerek VKY'yi iç hukuka aktarmıştır,
Norveç	2000 tarihli Kişisel Bilgiler Yasası (Personopplysningsloven). VKY'yi iç hukuka aktarmıştır.
Portekiz	1998 tarihli 67 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Yasası (Lei da protecção de dados pessoais), VKY'yi iç hukuka aktarmıştır.
Yunanistan	1997 tarihli 2472 sayılı Yasa kişisel verilerin işlenmesinde bireylerin korunmasını konu alarak VKY'yi İç hukuka aktarmıştır. 1999 tarihli 2774 sayılı yasa ise iletişimde kişisel verilerin korunmasını düzenlemektedir.

Avrupa Konseyine üye olmayan Japonya (1988), Şili (1999), Güney Kore (1997), Tayvan (1995) yılında Avrupa Konseyinin konuyla ilgili uygulamalarını benimsemiştir¹⁵⁷.

Bazı ülkeler ise, kişisel verilerin korunmasını özel yaşamın gizliliği çerçevesinde ele almaktadır. Bu ülkelerde veri koruma kanunu adında genel bir kanun bulunmamakta, farklı sektörleri düzenleyen özel yaşamın korunması kanunları bulunmaktadır. Bu nedenle bu sistem, Avrupa ülkelerindeki sisteme taban tabana zıt bir sistemdir. Bu sisteme sektörel yaklaşım (sectoral approach) adı verilmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'(1974), Kanada (1983), Avustralya (1988), Yeni Zelanda (1993) bu nitelikte özel yaşamın gizliliği kanunlarına sahiptir¹⁵⁸.

Dünya ülkeleri, yukarıda bahsedilen iki farklı geleneksel model arasında tercih yaparken, son yıllarda bazı Latin Amerika ülkelerinde yeni bir yaklaşım ortaya çıkmıştır: Habeas Data. Bu model, Avrupa ve Amerikan modellerinin ortasında yer alan veya üçüncü bir model ya da gelişmekte olan ülkelere özgü bir model olarak nitelendirilebilir. Şöyle ki, 1980'li yılların sonu ve 1990'lı yılların başı Latin Amerika tarihinde ilginç bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Soğuk savaşın sona ermesi, bölgeye istikrarı ve demokrasiyi getirmiş, eski askeri rejimlerin yerini demokratik yönetimler almıştır. Bu yeni rejimler birçok konuya sıfırdan başlamış ve bu amaçla yeni anayasalar yapmıştır. Brezilya 1988 yılında

¹⁵⁷ KAYA, s.97.

¹⁵⁸ KAYA, s.98.

yeni bir anayasa yaparak daha önce görülmemeyen “Habeas Data” bireysel şikayeti adıyla yeni bir hakka yer vermiştir. Ardından Paraguay (1992), Peru (1993), Arjantin (1994), Ekvator (1996) ve Kolombiya (1997) bu hakkı anayasalarına koymuştur¹⁵⁹.

Kişisel verileri toplayan, saklayan ve işleyen kurum ve kişilerin olası kötü uygulamalarına karşı, verinin sujesi olan kişilere yeni bir anayasal hak, getirmekte olan bu yaklaşıma "habeas data" yani latineden kelimesi kelimesine çevrildiğinde "veriye sahip olmalısın" (you should have the data) adı verilmektedir. Ülkeden ülkeye farklılık göstermekle birlikte bu terim genel olarak, kişinin mahkemeye vereceği bir şikayet dilekçesi ile kişiliğinin, özel yaşamının, şerefının, kişisel bilgilerinin ve bilgiye erişme hakkının korunmasını istemesi anlamına gelmektedir. Habeas data dilekçesi, kamu veya özel sektörde elle veya otomatik olarak kişisel verileri toplayan, saklayan veya işleyenler hakkında verilebilir ve kişi kendisi ile ilgili bilginin düzeltilmesini, güncellenmesini ve yok edilmesini isteyebilir. Nizasız kaza {voluntary jurisdiction) konusu olan habeas data dilekçesini verme hakkı kişiye bağlı bir hak olup, bizzat kişi tarafından kullanılmalıdır. Bu açıdan mahkemenin prosedürü resen başlatması mümkün değildir¹⁶⁰.

---

¹⁵⁹ KAYA, s.98-99.

¹⁶⁰ KAYA, s.97.

III.BÖLÜM

KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASINDA TÜRKİYE' nin DURUMU

A. GENEL OLARAK

Avrupa Birliği ile ilişkilerimizin neredeyse 40 yıllık bir geçmişi vardır. Türkiye, Avrupa Ekonomik Topluluğunun 1958 yılında kurulmasından kısa bir süre sonra Temmuz 1959'da Topluluğa tam üye olmak için başvurmuştur. Cumhuriyetimizin kurulmasından bu yana, hatta daha öncesinden, batılılaşma ile modernleşmenin eş tutulması, özellikle İkinci Dünya Savaşından sonra Avrupa kıtasında veya onu merkez alarak kurulan siyasi ve güvenlik oluşumlarının tümüne katılmaya ülkemizi yöneltmiştir. Bu suretle Türkiye, Avrupa Konseyi, OECD ve NATO'ya girmiştir. Aynı neden, Türkiye'yi Avrupa'nın bu en iddialı entegrasyon hareketine karşı kayıtsız kalmamaya sevk etmiştir. Dolayısıyla, Avrupa ile entegrasyonun başlangıçtan itibaren ülkemiz için ekonomik sebeplerden ziyade politik amaçları olduğu söylenebilir¹⁶¹.

Avrupa Birliği'ne katılım sürecine ilişkin olarak aşağıda yer verilen ilerleme raporlarında da işaret edildiği gibi ülkemiz, AB'nin veri korumasında kaydettiği ilerlemenin gerisindedir. İmzalamış olduğumuz "Kişisel Verilerin Otomatik İşlenmesine İlişkin Olarak Bireylerin Korunması Hakkındaki 1981 tarihli Avrupa Konseyi Sözleşmesi" TBMM'ce 1981'den bu yana onaylanmamıştır. Bu nedenle iç hukukumuz, AB veri koruması mevzuatı ile uyumlu değildir.

Ülkemizde kişisel verilere ilişkin genel bir kanun bulunmamakla birlikte, bazı verilerin toplanması, korunması ve bu verilere erişilmesi söz konusudur. Örneğin, kişisel verilerin toplanmasına ilişkin olarak Vergi Usul Kanunu'nda, vergi yükümlülere hakkında bilgi toplama ve saklamaya ilişkin özel hükümler bulunmaktadır. 4857 sayılı İş Kanunu ise, işvereni, çalıştırdığı her işçi için bir özlük dosyası düzenlemek ve bu dosya da işçinin kimlik bilgilerinin yanında, düzenlemek zorunda olduğu her türlü belgeyi saklamak ve bunları istendiği zaman yetkili

¹⁶¹ Türkiye Avrupa Birliği ilişkilerinin Tarihçesi, <http://www.euturkey.org.tr/>, 07.05.2006.

memur ve mercilere göstermekle yükümlü tutmuştur. Ayrıca, Kanun, işverene, işçi hakkında edindiği bilgileri dürüstlük kuralları ve hukuka uygun olarak kullanma ve gizli kalmasında işçinin haklı çıkarı bulunan bilgileri açıklamama ödevi getirmiştir (İş Kanunu madde 75)¹⁶².

Ayrıca, 29 Nisan 2006 Tarihli Resmi Gazete yayınlanarak yürürlüğe giren 5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu 1. maddesinde; kanunun amacının “kişinin doğumundan ölümüne kadar kişisel ve medeni durumuna, uyrukluğuna ve bunlarda meydana gelebilecek değişikliklere ait doğal ve hukuki olayların belirlenip saptanması, bu amaçla düzenlenmiş kütüklere yazılması, elektronik ortamda ulusal adres veri tabanının oluşturulması, nüfus kayıtları ile adres bilgilerinin ilişkilendirilmesini sağlamak” olduğu ifade edilmektedir¹⁶³.

B. KATILIM ORTAKLIĞI BELGESİ, TÜRKİYE ULUSAL PROGRAMI VE İLERLEME RAPORLARINDA KONU İLE İLGİLİ DÜZENLEMELER

Ülkemizin AB’ye adaylık sürecinde genel durumunu ortaya koyan ve İlerleme Raporları’na ve birtakım taahhütlerimizi içeren Türkiye Ulusal Programı ve Katılım Ortaklığı Belgesi’ne bakmak gerekmektedir. İlerleme raporları incelendiğinde görüleceği üzere kişisel verilerin korunması konusunda yasal düzenlemelerin yapılmasına gittikçe daha fazla önem verilir hale gelmiştir.

1. Avrupa Birliği Komisyonu Türkiye Katılım Ortaklığı Belgeleri

Katılım ortaklığı belgesinin Kısa Vadeli Öncelikler arasında yer alan, Adalet ve İçişleri bölümünde genel olarak kişisel veriler işlenmekte, “Adalet ve içişleri alanında Avrupa Birliğindeki mevzuat ve uygulamalar konularında bilgilendirme ve bilinçlendirme programları geliştirilmesi” gerektiği değerlendirilmelerine yer verilmektedir.

---

¹⁶² KAYA, s.104

¹⁶³ Nüfus Hizmetleri Kanunu, http://www.alomaliye.com/nisan_06/5490_sayili_kanun_nufus.htm, 01.08.2006.

a.Katılım Ortaklığı Belgesi 2001

Belgede, “Schengen Bilgi Sistemi ve Europol'a katılabilmek için veri koruma alanında AB müktesebatının benimsenmesi” gerektiği ifadesine yer verilmiştir¹⁶⁴.

b.Katılım Ortaklığı Belgesi 2003

Hizmet Sunumu Serbestisi başlığı altında, “kişisel verilerin korunmasına ilişkin müktesebata uyum sağlanması¹⁶⁵” şeklinde ifade edilmiştir.

Telekomünikasyon ve Bilgi Teknolojileri başlığı altında “Kiralık hatlar, elektronik iletişimde kişisel verilerin korunması, bağlantı ve evrensel hizmet, taşıyıcı seçimi ve numara nakli ile ilgili alanlarda mevzuatın kabul edilmesi, Adalet ve İçişleri başlığı altında verilerin korunması ve mevzuatın uygulanması için kişisel verilerin değişimi alanındaki AB müktesebatının kabul edilmesi ve Schengen Bilgi Sistemi ve Europol'e tam katılım sağlanabilmesi amacıyla bağımsız bir denetleyici otoritenin oluşturulması da dahil olmak üzere, müktesebatın uygulanması için idari kapasitenin oluşturulması”¹⁶⁶ ifadeleri yer almıştır.

2.Türkiye AB İlerleme Raporları

1998 tarihli İlerleme raporunda, “veri koruma ile ilgili olarak, Türkiye bu konuda Avrupa Konseyi'nin çalışmalarını takip etmekte olup, henüz müktesebat ile uyumlu herhangi bir mevzuat kabul etmiş değildir. Türkiye, veri koruma hakkında 108 sayılı sözleşmeyi onaylamamıştır”¹⁶⁷ ifadesi yer almıştır.

¹⁶⁴ Adaylık Süreci, <http://www.abgs.gov.tr/indextr.html>, 07.09.2006.

¹⁶⁵ Adaylık Süreci,

a.g.w.s.,http://www.abgs.gov.tr/dokumanlar/kob/Turkiye_Kat_Ort_Belg_2003.pdf, s.11,01.08.2006.

¹⁶⁶Türkiye İçin Katılım Ortaklığı Belgesi,

http://www.abgs.gov.tr/dokumanlar/kob/Turkiye_Kat_Ort_Belg_2003.pdf, s. 20, 01.08.2006.

¹⁶⁷ Adaylık Süreci, http://www.abgs.gov.tr/dokumanlar/ilerleme/Turkiye_Ilerleme_Rap_1998.pdf s. 36, 07.09.2006.

a.2000 Yılı İlerleme Raporu

2000 Yılı İlerleme Raporunda; Adalet ve İçişleri sahasında işbirliği başlığı altında, “Veri koruma ve vize politikası konularında, geçen yıldan beri ilave bir uyumlulaşma olmadı¹⁶⁸” ifadesi, Genel Değerlendirme Başlığı altında, veri koruma sahasında, “yeni mevzuatın hazırlanmakta olduğu, ancak Türkiye’nin, Kişisel Verilerin Otomatik İşlenmesi Bakımından Bireylerin Korunmasına Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi’ni henüz onaylamadığı”¹⁶⁹ ifadelerine yer verilmiştir.

b.2001 Yılı İlerleme Raporu

2001 Yılı İlerleme Raporunun 3. Bölümünde, Hizmetlerin Serbest Dolaşımı başlığı altında, “kişisel verilerin korunması alanında, gerek mevzuat, gerek idari yapı oluşturulması açısından herhangi bir gelişme kaydedilmediği” belirtilmektedir.

Genel değerlendirme başlığı altında “pazarların serbestleştirilmesine kapsamlı ve şeffaf bir düzenleyici çerçevenin eşlik etmesi gereklidir. Bu alandaki önemli gelişmeler, Şubat 2000 tarihli Telekomünikasyon Kanununun değiştirilmesini ve numaralandırma, enterkoneksiyon, evrensel hizmet ve veri güvenliği gibi önemli konularda düzenlemeler yapılması” gerektiği ifadesi yer almıştır.

Aynı raporun 24. Bölümünde, Adalet ve İçişleri Alanında İşbirliği başlığı altında “verilerin korunması alanında, müktesebata uyumla ilgili gelişme sağlanamadığı”, genel değerlendirme bölümünde, “Verilerin korunması alanında, Türkiye tarafından 28 Ocak 1981 tarihinde imzalanan ve Avrupa Konseyinin 1981 tarihli Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulmasıyla İlgili Olarak Bireylerin Korunması Sözleşmesinin onaylanması da dahil olmak üzere, hiçbir gelişme sağlanamadığı ifade edilmiştir¹⁷⁰ .

¹⁶⁸ Adaylık Süreci, http://www.abgs.gov.tr/dokumanlar/ilerleme/Turkiye_Ilerleme_Rap_2000.pdf, s. 47., 01.08.2006.

¹⁶⁹ Adaylık Süreci, http://www.abgs.gov.tr/dokumanlar/ilerleme/Turkiye_Ilerleme_Rap_2000.pdf, s. 47,01.08.2006.

¹⁷⁰ Adaylık Süreci, http://www.abgs.gov.tr/dokumanlar/ilerleme/Turkiye_Ilerleme_Rap_2001.pdf, s. 82., 01.08.2006.

Ayrıca, “Telekomünikasyon sektörünün de, yeni düzenleyici çerçeve, evrensel hizmetler ve veri koruma gibi konularda, müktesebat ile uyumlu hale getirilmesi”¹⁷¹, Telekomünikasyon başlığı altında “Yeni bir telekomünikasyon yasası ve lisans verme yönetmeliğinin kabul edildiği, bağlantı, numaralandırma, evrensel hizmet ve verilerin korunması gibi özel dikkat gerektiren konularda, düzenleyici çerçevenin (ikincil mevzuat dahil) müktesebata uyumunun sağlanması için ek çalışma yapılması gerektiği”¹⁷² belirtilmiştir.

c.2002 Yılı İlerleme Raporu

2002 Yılı İlerleme Raporunda, genelde kişisel verilerle ilgili yapılan değerlendirmeler göze çarpmakta ve bu konu farklı sektörlere göre ele alınmaktadır. İletişimden sigortacılığa ve polisiye alanlara kadar birçok alanda kişisel verilerle ilgili değerlendirmeler yapılmıştır.

Yine, Raporun 24. başlığında, Adalet ve İçişleri Alanında İşbirliği bölümünde “son ilerleme raporundan bu yana bazı gelişmelerin kaydedildiği, kişisel verilerin korunması alanında, henüz somut bir ilerleme kaydedilmediği, Türkiye’nin 1981’de imzalamış olduğu Kişisel Verilerin Otomatik İşlenmesine İlişkin Olarak Bireylerin Korunması Hakkındaki 1981 tarihli Avrupa Konseyi Sözleşmesini hâla onaylamadığı, Türkiye’nin ayrıca, bağımsız bir kişisel verilerin korunmasını denetleme kurumu oluşturması gerektiği” ifade edilmiştir¹⁷³.

Şirketler Hukuku başlığını taşıyan bölümde, “şirketler hukuku ve kişisel verilerin korunması alanlarındaki mevzuat, müktesebatın tam olmadığı”¹⁷⁴ belirtilmiştir.

---

¹⁷¹ Adaylık Süreci, http://www.abgs.gov.tr/dokumanlar/ilerleme/Turkiye_Ilerleme_Rap_2001.pdf, s. 92., 01.08.2006.

¹⁷² Adaylık Süreci, http://www.abgs.gov.tr/dokumanlar/ilerleme/Turkiye_Ilerleme_Rap_2001.pdf, s. 99., 01.08.2006.

¹⁷³ 2002 yılı İlerleme Raporu, <http://www.deltur.cec.eu.int!/publishdocs/tr/2002ILERLEMERAPORU-DPTtercume.doc>, s. 139., 01.08.2006.

¹⁷⁴ 2002 yılı İlerleme Raporu, <http://www.deltur.cec.eu.int!/publishdocs/tr/2002ILERLEMERAPORU-DPTtercume.doc>, s. 139., 01.08.2006.

d.2003 Yılı İlerleme Raporu

Raporun, Hizmet Sunumu Serbestisi başlığını taşıyan bölümde, “sigortacılık ve bilgi toplumu alanlarında herhangi bir ilerleme kaydedilmediği, kişisel verilerin korunması konusunda da bir ilerleme sağlanamadığı, mevzuat çalışmalarının ise devam ettiği, verilerin korunmasına ilişkin tamamen bağımsız bir düzenleme ve denetleme otoritesinin kurulması dahil olmak üzere, bu alanında müktesebat ile uyumlu bir şekilde mevzuat oluşturulması yönünde sürdürülen çabaların desteklendiği”¹⁷⁵ ifade edilmiştir.

Yine, Telekomünikasyon ve Bilgi Teknolojileri başlığını taşıyan 19. bölümde, “Telekomünikasyon alanındaki mevzuatın müktesebata uyumunun halen yetersiz olduğu, evrensel hizmet, numaralandırma, kiralık hatlar ve verilerin korunması alanlarına daha fazla dikkat gösterilmesi gerektiği”¹⁷⁶, Genel Değerlendirme başlığı altında “Verilerin korunması alanında Türkiye, kişisel verilerin korunmasına ilişkin bir kanunun kabulüne ve 1981’de imzalamış olduğu Kişisel Verilerin Otomatik İşlenmesine İlişkin Olarak Bireylerin Korunması Hakkındaki 1981 tarihli Avrupa Konseyi Sözleşmesinin onay sürecini hızlandırmaya davet edilmekte, 2002 yılında bildirildiği üzere, Türkiye’nin, yukarıda belirtilen yasal çerçeveyi kurması ve bağımsız bir veri koruma denetim kurumu oluşturmasınının gerekeceği, insan haklarına dair yasal enstrümanlara ilişkin olarak, Türkiye’nin hâla, Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulmasına ilişkin olarak Bireylerin Korunması Hakkındaki 1981 tarihli Avrupa Konseyi Sözleşmesini onaylamak zorunda olduğu”¹⁷⁷ belirtilmiştir.

e.2004 Yılı İlerleme Raporu

2004 Yılı İlerleme Raporunda; “özellikle, eczacılık ürünlerine ilişkin genel ticaret rejiminin sorunlu olduğu, Türkiye’nin AT-Türkiye Gümrük Birliğinden

¹⁷⁵ Adaylık Süreci ,http://www.abgs.gov.tr/dokumanlar/ilerleme/Turkiye_Ilerleme_Rap_2003.pdf, s. 62,64 ,01.08.2006.

¹⁷⁶ Adaylık Süreci ,http://www.abgs.gov.tr/dokumanlar/ilerleme/Turkiye_Ilerleme_Rap_2003.pdf, s.98,01.08.2006.

¹⁷⁷ Adaylık Süreci, http://www.abgs.gov.tr/dokumanlar/ilerleme/Turkiye_Ilerleme_Rap_2003.pdf, s. 112, 01.08.2006.

kaynaklanan yükümlülükler gereği 1 Ocak 2001 tarihi itibarıyla gerçekleştirmiş olması gereken verilerin korunması veri münhasırlığına ilişkin müktesebata hala uyum sağlayamadığı, sonuç olarak Türkiye'nin verilerin korunması/veri münhasırlığı konusunda bir çalışmaya sahip olmadığı, zaman geçirmeden müktesebat doğrultusunda gerekli mevzuatı kabul edip bir an önce uygulamaya koyması gerektiği¹⁷⁸, kişisel verilerin korunması alanında, Türkiye'nin ilgili yasanın çıkarılmasını ve bağımsız bir verilerin korunması denetleme otoritesinin kurulmasını da içermek üzere müktesebat ile tam uyumunu sağlaması gerektiği ve bilgi toplumu düzenlemeleri alanında, elektronik imza kanununun olumlu bir adım olduğu" ifade edilmiştir.

Sonuç bölümünde, "müktesebat ile genel uyumun sınırlı gözüktüğü, kişisel verilerin korunması müktesebatına uyumlu mevzuatın kabul edilmesine ilişkin mevcut çabaların sonuçlandırılması ve verilerin korunması alanında tam bağımsız bir denetleme otoritesi kurulması, bilgi toplumu düzenlemelerini kapsayan mevzuatın müktesebat ile daha uyumlu hale getirilmesine ihtiyaç olduğu" ifadelerine verilmiştir.

Ayrıca, genel değerlendirme bölümünde; veri koruma konusunda (ayrıca bkz. Bölüm 3 – Hizmet sunum serbestisi), Avrupa Komisyonu ve Avrupa Konseyi tavsiyeleri ışığında, Türkiye kişisel verilerin korunmasına yönelik kanun taslağının kabul edilmesini hızlandırmaya davet edilmektedir. Türkiye, 1981 yılında imza etmiş olduğu, Kişisel Verilerin Otomatik İşlenmesiyle İlgili Olarak Bireylerin Korunması İçin Avrupa Konseyi 1981 Sözleşmesini onaylamaya da davet edilmektedir. Ayrıca, "bağımsız bir veri koruma gözetim makamının kurulmasının, bu alanda daha fazla ilerleme sağlamak açısından büyük öneme haizdir"¹⁷⁹ olduğu belirtilmektedir.

¹⁷⁸ Adaylık Süreci, http://www.abgs.gov.tr/dokumanlar/ilerleme/Turkiye_Ilerleme_Rap_2004.pdf, s.67, 01.08.2006.

¹⁷⁹ Adaylık Süreci, http://www.abgs.gov.tr/dokumanlar/ilerleme/Turkiye_Ilerleme_Rap_2004.pdf, s.125,01.08.2006.

f. 2005 Yılı İlerleme Raporu

2005 Yılı İlerleme Raporunda; Adalet ve Temel Haklar başlığını taşıyan 23. bölümde¹⁸⁰, “Türk Ceza Kanununu, özel hayatın gizliliğini ihlal edilmesini yasaklayan ve kanunsuz dinlemeleri cezalandıran hükümler içermektedir” denilmektedir.

Veri koruma ile ilgili olarak ise, “yeni TCK’nın kişilerin; politik, felsefi ve dini düşüncelerini, illegal moral eğilimlerini, seks hayatlarını, başkalarının sağlık koşullarını veya sendikalar ile bağlarını illegal olarak kaydedenlerin hapisle cezalandırılacağı” belirtilerek, TCK’nın aynı zamanda bireysel bilgilerin dağıtımını ve bu tür bilgilerin legal zaman dilimleri içerisinde yok edilmesi ile ilgili hükümler içerdiğini” ifade etmektedir.

Aynı paragrafta, “Türkiye’nin, 1981 yılında imza etmiş olduğu Kişisel Verilerin Otomatik İşlenmesiyle İlgili Olarak Bireylerin Korunması İçin Avrupa Konseyi 1981 Sözleşmesini hala onaylamadığı, Türkiye’nin, kişisel verilerin korunması konusunda temel unsurlardan biri olan, Bağımsız Veri Koruma Denetleme Otoritesinin kurulmasına ihtiyacı olduğu” belirtilmektedir.

C. AB MÜKTESEBATININ ÜSTLENİLMESİNE İLİŞKİN TÜRKİYE ULUSAL PROGRAMI

Ülkemizin AB’ne üyelik sürecinde AB müktesebatının üstlenilmesine ilişkin olarak hazırlanan, 2003 tarih ve 25178 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Türkiye Ulusal Programında; Üyelik Yükümlerini Üstlenebilme Yeteneği başlığı altında, “Kişisel verilerin korunması ilk ulusal programın yayımlanmasından bu yana, bu alandaki AB mevzuatına uyum sağlamak amacıyla çıkarılan ya da değiştirilen kanun bulunmamaktadır”¹⁸¹ denilmektedir.

¹⁸⁰http://ec.europa.eu/enlargement/archives/pdf/key_documents/2005/package/sec_1426_final_progress_report_tr_en.pdf, s.108., 10.12.2006.

¹⁸¹ Adaylık Süreci, <http://www.abgs.gov.tr/indextr.html>, s. 128, 01.08.2006.

Yine, kişisel verilerin korunmasına ilişkin AB mevzuatına uyum ve mevzuatın etkili uygulanmasının sağlanması başlığı altında “kişisel verilerin korunmasına ilişkin AB mevzuatına uyum sağlanması, ayrıca Katılım Ortaklığı Belgesinde orta vadede, kişisel verilerin korunmasına ilişkin mevzuatın etkili uygulanmasının sağlanması” ifadesi yer almaktadır.

Uyum için kanun tasarısı taslağı hazırlama çalışmaları son aşamaya gelmiş bulunmaktadır. Çalışmaları yürütülen Avrupa Konseyi-Avrupa Birliği-Türkiye Ortak Projeleri içerisinde yer alan Yasal Reformlara Destek Alt Komitesi kapsamında, bu kanun tasarısı üzerinde Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi uzmanlarının desteği de sağlanmaktadır.

Tasarı ile belirli veya kimliği belirlenebilir kişiye ilişkin bilgilerin bir işleme tabi tutulmasında; kişiliğin, temel hak ve özgürlüklerin korunması, verilerin belirli, açık, hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun amaçlar için kaydedilmesi, kullanılması ve bu amacın aşılması, verilerin doğru ve güncel olması, gerektiğinde yenilenmesi ve silinmesi, kişilerin ırk, siyasi düşünce, din, sağlık, cinsel yaşam gibi gizli verilerinin güvence altına alınması ve ilgili kişilere kendi verileri hakkında bilgi edinme hakkı tanınması gibi konular bir düzenleme altına alınacaktır¹⁸².

Mevzuat Uyum Takvimi başlığı altında, Adalet Bakanlığının Aralık 2004 tarihi itibarıyla Kişisel Verilerin Korunması Kanun Tasarısını hazırlaması, aynı tarihte TBMM tarafından kabulü öngörülmüştür¹⁸³.

Mevzuatın Uyumu ve Uygulanması İçin Kurumsal Yapılanma Takvimi olarak da Tablo 3.4.2 Kişisel Verileri Koruma Kurumunun 2005 yılına kadar kurulması, Kişisel Verileri Koruma Yüksek Kurulu ve hizmet birimlerinin oluşturulmasının hedeflendiği belirtilmiştir¹⁸⁴.

¹⁸² Adaylık Süreci <http://www.abgs.gov.tr/indextr.html> , s.151, 01.08.2006.

¹⁸³ Adaylık Süreci <http://www.abgs.gov.tr/indextr.html> tablo Tablo 3.4.1, s.15, 01.08.2006.

¹⁸⁴ Adaylık Süreci <http://www.abgs.gov.tr/indextr.html> tablo Tablo 3.4.2, s. 151, 01.08.2006.

Yine, Adalet ve İçişleri başlığı altında, öncelikler listesinde Polis İşbirliği, Schengen Bilgi Sistemi ve Europol'e Katılım bölümünde, "Schengen Bilgi Sistemi ve Europol'e tam olarak katılımın mümkün olması için veri koruma ve kanun uygulama amaçlarıyla, kişisel verilerin değişimi alanındaki AB mevzuatının kabulü ve uygulama için gerekli idari kapasitenin oluşturulmasına, 2003 yılı Katılım Ortaklığı Belgesinde kısa ve orta vadeli öncelikler arasında yer verilmektedir". Bunun yanı sıra, "idari kapasitenin ve farklı kanun uygulayıcı kuruluşlar arasında işbirliğinin artırılmaya devam edilmesi ve bu alanlardaki uluslararası işbirliğinin daha da yoğunlaştırılması, Topluluk Hukuku ile Adalet ve İçişleri alanında AB mevzuatı ve uygulamaları konularında sürdürülebilir eğitim programlarının geliştirilmesi" de kısa vadeli öncelikler arasında yer almaktadır. Ayrıca, "polis işbirliği alanı çerçevesinde adli tıp araştırmaları başta olmak üzere, suç araştırmalarının geliştirilmeye devam edilmesi" de Türkiye ile AB arasındaki başlıca işbirliği alanlarından birini oluşturmaktadır¹⁸⁵.

Polis işbirliği bağlamında Schengen Bilgi Sistemi ve Europol'e katılım, Kişisel Verilerin Korunması Kanununun yürürlüğe girmesini takiben, Schengen Bilgi Sistemi ile ilgili gerekli idari düzenleme çalışmalarına başlanarak, bu alanda AB mevzuatına uyum sağlanması çalışmaları sürdürülecektir. Ülkemizin Schengen Müktesebatını kabulünden sonra, Schengen Bilgi Sistemleri Ağının (SISNET) İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü iletişim alt yapısına yönelik çalışmalarına başlanabilecektir. Europol ve Schengen İrtibat Merkezleri ile İnterpol tek bir merkezde, tek bir yapı içinde kurularak, diğer kolluk kuvvetlerinin de bu merkeze iştirakleri ile söz konusu birimler arasında daha verimli çalışma imkanları sağlanarak kurumsal kapasite güçlendirilecektir. Ayrıca, Europol ve Schengen İrtibat Merkezleri kurularak halkın bu konularda bilinçlendirilmesi sağlanacak ve hazırlanacak olan çalışma kılavuzları ve düzenlenecek eğitim programlarıyla, uluslararası suç ve suçlularla mücadeleye yönelik olarak etkin bir işbirliği tesis edilecektir.

¹⁸⁵ Adaylık Süreci, <http://www.abgs.gov.tr/indextr.html>, 01.08.2006.

Bu doğrultuda polis işbirliği bağlamında suç araştırmalarının geliştirilmesi bölümünde, öncelikli olarak DNA analizi sonuçlarının değişimi, ses-görüntü data incelemesi ve ifade alma teknikleri konularında gerekli uygulama kapasitesinin geliştirilmesi ile ilgili çalışmalara başlanarak tamamlanması hedeflenmektedir¹⁸⁶.

Ulusal programın, Kişisel Verilerin Korunması Konusundaki AB Mevzuatına Uyum Sağlanması başlığı altında, “uyum için kanun tasarısı hazırlama çalışmalarının son aşamaya geldiği, ayrıca bu bağlamda çalışmaları yürütölen Avrupa Konseyi – Avrupa Birliği Türkiye Ortak Projeleri içerisinde yer alan Yasal Reformlara Destek Alt Komitesi kapsamında bu kanun tasarısı üzerinde Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi uzmanlarının da desteğinin sağlandığı”¹⁸⁷ belirtilmiştir.

Tasarı ile, belirli veya kimliği belirlenebilir kişiye ilişkin bütün bilgilerin bir işleme tâbi tutulmasında; kişiliğin ve temel hak ve özgürlüklerin korunması, verilerin belirli, açık, hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun amaçlar için kaydedilmesi, kullanılması ve bu amacın aşılmaması, verilerin doğru ve güncel olması, gerektiğinde yenilenmesi ve silinmesi, kişilerin ırk, siyasi düşünce, din, sağlık, cinsel yaşam gibi gizli verilerinin güvence altına alınması, ilgili kişilere kendi verileri hakkında bilgi edinme hakkı tanınması gibi konular bir düzenleme altına alınacaktır¹⁸⁸.

D.KİŞİSEL VERİLERLE İLGİLİ ANAYASA VE KANUNLARIMIZDA YER ALAN DÜZENLEMELER

Her ne kadar Anayasamızda özel hayatın gizlilięinden¹⁸⁹ bahsedilmişe de mevcut yasalarımızda kişisel bilgilerin elde edilmesi, işlenmesi ve devredilmesi ile yapılmış özel bir düzenleme bulunmamaktadır.

Türk hukukunda veri koruması, Avrupa Birliği hedefine rağmen yeterince ilgi görmemiştir. Avrupa Birliği'ne katılım sürecine ilişkin 2002 ve 2003 yılı ilerleme raporlarında işaret edildiği gibi ölkemiz, AB'nin veri korumasında

¹⁸⁶ Adaylık Süreci, <http://www.abgs.gov.tr/indextr.html>, s.681, 01.08.2006.

¹⁸⁷ http://www.abgs.gov.tr/up2003/up_files/doc/IV-24.doc, sayfa 689, 01.08.2006.

¹⁸⁸ http://www.abgs.gov.tr/up2003/up_files/doc/IV-24.doc, sayfa 689, 01.08.2006.

¹⁸⁹ Bkz. T.C Anayasası 20-21-22. maddeler.

kaydettiği ilerlemenin gerisindedir. İmzalamış olduğumuz "Kişisel Verilerin Otomatik İşlenmesine İlişkin Olarak Bireylerin Korunması Hakkındaki 1981 tarihli Avrupa Konseyi Sözleşmesi TBMM'ce 1981'den bu yana onaylanmamıştır. İç hukukumuz, AB ülkelerinden veri transferini AT ile eşdeğer koruma kurallarının varlığı ile sınırlayan AT veri koruması mevzuatı ile uyumlu değildir¹⁹⁰.

1. Kişilik Haklarının Korunmasına Yönelik Anayasal Hükümler

Anayasamızda; herkesin, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahip olduğu, özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamayacağı açıkça ifade edilmiştir¹⁹¹.

Bu doğrultuda, ülkemizde de bireyin kişisel nitelikli verilerinin korunması hakkının temelini oluşturacak, anayasal garantilerin mevcut olduğu görülmektedir. Her şeyden önce kişisel nitelikli veri üzerindeki hakkın korunması, aslında o kişisel nitelikli verinin ilişkin olduğu yaşam ilişkisine ait özgürlük alanının da korunması anlamına gelir. Bu bağlamda Hukuk Devleti İlkesi (AY.md.2), Bireyin Maddi ve Manevi Varlığını Serbestçe Geliştirme Hakkı (AY. md.17/I), İnsan Onuru (AY. Başlangıç par. 6), Özel Yaşamın ve Aile Yaşamının Gizliliği Hakkı (AY.md.20), Konut Dokunulmazlığı (AY.md.21), Haberleşmenin Gizliliği (AY.md.22), Dini ve Vicdani Kanaatleri Açıklamaya Zorlanamama Hakkı (AY. md.24/III), Düşünce ve Kanaatleri Açıklamaya Zorlanamama (AY. md. 25/II) gibi temel haklar, bireyin özel yaşamının gizliliğinin korunmasına hizmet etmektedir¹⁹².

Kişinin Hakları ve Ödevleri başlığı altında Anayasa Başlangıç Bölümü 6. Paragrafta , “her Türk vatandaşının bu Anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanarak milli kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddi ve manevi varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu” belirtilmektedir.

---

¹⁹⁰ BAŞALP, s.99.

¹⁹¹ KAYA, s.105.

¹⁹²DOĞAN, a.g.m.,s.20.

Anayasamızın 17. maddesinde de “herkesin, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu” belirtilmektedir.

a.Özel Hayatın Gizliliği

Anayasa md. 20’de, “herkesin; özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahip olduğu, özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamayacağı” ifade edilmiştir.

b. Konut Dokunulmazlığı

Anayasa md. 21’de, “Kimsenin konutuna dokunulamayacağı, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hakim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin konutuna girilemeyeceği, arama yapılamayacağı ve buradaki eşyaya el konulamayacağı” belirtilmiştir.

c. Haberleşme Hürriyeti

Anayasa Madde 22’de, “herkesin, haberleşme hürriyetine sahip olduğu, haberleşmenin gizliliğinin esas olduğu, usulüne göre verilmiş hakim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; haberleşmenin engellenemeyeceği ve gizliliğine dokunulamayacağı”¹⁹³ belirtilmektedir.

d. Din ve Vicdan Hürriyeti

Anayasamızın 24. maddesinde, “herkesin, vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahip olduğu, kişinin dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamayacağı, dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamayacağı ve suçlanamayacağı” belirtilmiştir.

¹⁹³ TC Anayasası, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/mevzuat/metinx.asp?MevzuatKod=1.5.2709,01.08.2006>.

e. Düşünce ve Kanaat Hürriyeti

Anayasa md. 25’de “herkesin, düşünce ve kanaat hürriyetine sahip olduğu, her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamayacağı; düşünce kanaatleri sebebiyle kınanamayacağı ve suçlanamayacağı”¹⁹⁴ ifadesi yer almaktadır.

2. Kişilik Haklarının Korunmasına Yönelik MK (Medeni Kanun)’da Yer Alan Düzenlemeler

Kişilik hakları, insana insan olması nedeniyle ve onun korunması için tanınan haklar topluluğudur. Öğretide ağır basan görüşe göre, kişilik hakları, kişinin kişi olmak nedeniyle sahip olduğu hak ve fiil ehliyetinin yanında, kişinin hayatı, sağlığı, bedeni bütünlüğü, şeref ve haysiyeti, itibarı, sırları, adı ve diğer değerleri üzerindeki haklarının tamamını kapsar¹⁹⁵.

Özel hukukta kişisel verilerin korunması, Medeni Kanunda yer alan genel kişilik hakkı vasıtasıyla olmaktadır (MK. md. 23, 24, 25). Medeni Kanunda kişiliği koruyan üç temel hüküm vardır. Bunlardan MK’nun 23. maddesi; kişiyi, hürriyetini aşırı derecede akitle sınırlamaya karşı korumuş, MK’nun 24 ve 25. maddeleri ise kişilik değerlerinin ihlaline karşı kişiyi korumuştur¹⁹⁶. Özellikle özel yaşamın dar alanına ilişkin sayılan bireyin cinsel yaşamı, sağlığı, düşünce ve vicdani kanaatleri gibi veriler özel hukuk sınırları çerçevesinde güvence altına alınmıştır¹⁹⁷.

a. Kişiliğin Korunması

Kanun koyucu MK’nun 23. maddesinde, “kimse, hak ve fiil ehliyetlerinden kısmen de olsa vazgeçemez. Kimse özgürlüklerinden vazgeçemez veya onları hukuka ya da ahlaka aykırı olarak sınırlayamaz” ifadesiyle vazgeçme ve aşırı sınırlamaya karşı kişiyi korumuştur.

¹⁹⁴TC Anayasası, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/mevzuat/metinx.asp?MevzuatKod=1.5.2709>, 01.08.2006.

¹⁹⁵ ÖZTAN, s.224.

¹⁹⁶ ÖZTAN, s.230.

¹⁹⁷ KAYA, s.105.

Medeni Kanun'un 24. maddesinde "hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse, hakimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir" denilerek, kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar ya da kanunun verdiği yetkinin kullanılması sebeplerinden biriyle haklı kılınmadıkça, kişilik haklarına yapılan her saldırının hukuka aykırı olduğu belirtilmiştir.

Kişiliğe karşı bir saldırının varlığını kabul etmek için, davranışın hukuka uygun olmaması gerekir. Davranışın ne zaman hukuka uygun sayılacağı ise Kanunda tek tek sayılmıştır¹⁹⁸.

Yine, MK md. 26'da " kişinin adı üzerinde de hakkı olduğu ifade edilerek, adı haksız olarak kullanılan kişinin, buna son verilmesini, haksız kullanan kusurlu ise ayrıca maddi zararının giderilmesini ve uğradığı haksızlığın niteliği gerektiriyorsa manevi tazminat ödenmesini talep edebilir" denmektedir.

b.Kişiliğin Korunması İçin Açılacak Davalar

Medeni Kanunun 25. maddesine göre, kişilik hakları saldırıya uğrayan şahsın, hakimden saldırı tehlikesinin önlenmesini, sürmekte olan saldırıya son verilmesini, sona ermiş olsa bile etkileri devam eden saldırının hukuka aykırılığının tespitini isteyebileceği, düzeltmenin veya kararın üçüncü kişilere bildirilmesi ya da yayımlanması isteminde de bulunabileceği, maddi ve manevi tazminat istemleri ile hukuka aykırı saldırı dolayısıyla elde edilmiş olan kazancın vekaletsiz iş görme hükümlerine göre kendisine verilmesine ilişkin istemde bulunma hakkının saklı olduğu belirtilmiştir¹⁹⁹.

Kişiliğin korunmasını düzenleyen davaları savunma davaları ve tazminat davaları olmak üzere ikiye ayırmak gerekmektedir.

- **Savunma Davaları;** kişilik haklarına haksız bir tecavüzün olması ve saldırının devam etmesi halinde açılır. Bunlar; Önleme Davası,

¹⁹⁸ ÖZTAN, s.233.

¹⁹⁹ MK, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/mevzuat/metinx.asp?mevzuatkod=1.5.4721&sourceXmlSe arch=Türk%20Medeni%20Kanunu, 01.08.2006>.

Tespit Davası ve diğer davalar (cevap hakkı, düzeltme isteme hakkı, özür dilemeye karar verilmesini talep, mahkeme kararı ile kınama) şeklinde sayılabilir.

- **Tazminat Davaları;** maddi ve manevi tazminat davası ile vekaletsiz iş görme davası şeklinde ortaya çıkar. Maddi tazminat davası açılabilmesi için; BK'nun 41. maddesine göre, kişilik haklarının ihlali, illiyet bağı, zarar, kusur şartlarının oluşması gerekir. Manevi tazminat davası açılabilmesi için BK'nun 49. maddesine göre; tecavüzün haksız olması, kişisel menfaatlerin saldırıya uğraması, manevi bir zararın varlığı, illiyet bağı şartlarının oluşması gerekir²⁰⁰.

3. Bilgi Edinme Hakkı (BEHK) Kanununda Kişilik Haklarının Korunmasına Yönelik Düzenlemeler

Bilgi Edinme Hakkı, kişilerin kamu kurum ve kuruluşları tarafından üretilen ve derlenen bilgileri görebilmesi ve bunlardan yararlanabilmesi hakkı şeklinde tanımlanabilir²⁰¹.

Yukarıdaki tanım doğrultusunda, 4982 sayılı BEHK, kişisel verilere erişim amacıyla kullanılabilir. Nitekim BEDK (Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulunu) çeşitli kararlarında, kamu görevlileri için düzenlenen sicil raporları, özlük dosyaları, müfettiş hal kağıtları ve benzeri belgelerin ilgisine karşı açık olduğunu, bilgi edinme hakkı kapsamında ilgilinin kendisiyle ilgili bilgi ve belgelere erişim hakkının bulunduğunu belirtmiştir²⁰².

Bilgi Edinme Hakkı ile ulaşılmak istenen temel amaç, kişiye idarenin faaliyetleri, yetkileri ve kararları konusunda açıklık sağlamaktır. Ancak, bilgi edinme hakkının sınırlarından bir tanesi olarak özel hayatın gizliliği kabul edilmiş ve bu doğrultuda kişisel verilerin korunmasına çalışılmıştır.

²⁰⁰ ÖZTAN, s.240-241.

²⁰¹ Türkiye Bilişim Şurası, Taslak Rapor, s.309.

²⁰² KAYA, s.106.

Aşağıda belirtilen hususlar kanunun kapsamı dışında tutulmuştur. BEHK madde 19'da, kurum ve kuruluşların yetkili birimlerince yürütülen idari soruşturmalarla ilgili olup, açıklanması veya zamanından önce açıklanması halinde;

- Kişilerin özel hayatına açıkça haksız müdahale sonucunu doğuracak,
- Kişilerin veya soruşturmayı yürüten görevlilerin hayatını ya da güvenliğini tehlikeye sokacak,
- Soruşturmanın güvenliğini tehlikeye düşürecek,
- Gizli kalması gereken bilgi kaynağının açığa çıkmasına neden olacak veya soruşturma ile ilgili benzeri bilgi ve bilgi kaynaklarının temin edilmesini güçleştirecek bilgi veya belgelerin,

bu kanun kapsamı dışında olduğu belirtilmektedir.

Yine 21.maddede, kişinin izin verdiği haller saklı kalmak üzere, özel hayatın gizliliği kapsamında, açıklanması halinde kişinin sağlık bilgileri ile özel ve aile hayatına, şeref ve haysiyetine, meslekî ve ekonomik değerlerine haksız müdahale oluşturacak bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır ifadesi yer almaktadır.

Kamu yararının gerektirdiği hâllerde, kişisel bilgi veya belgeler, kurum ve kuruluşlar tarafından, ilgili kişiye en az yedi gün önceden haber verilerek yazılı rızası alınmak koşuluyla açıklanabilir.

Madde 22'de, haberleşmenin gizliliği esasını ihlal edecek bilgi veya belgelerin BEHK'nun kapsamı dışında olduğu belirtilmiştir²⁰³.

4. Kişilik Haklarının Korunmasına Yönelik Elektronik İmza Kanunundaki Düzenlemeler

15/1/2004 tarihinde kabul edilen ve 23/1/2004 tarihinde yürürlüğe giren 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun, 12. maddesinde, elektronik sertifika hizmet sağlayıcısının;

²⁰³BEHK, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/mevzuat/metinx.asp?mevzuatkod=1.5.4982&sourceXmlSearch=bilgi%20edinme%20hakkı%20kanunu> , 01.08.2006.

- Elektronik sertifika talep eden kişiden, elektronik sertifika vermek için gerekli bilgiler hariç bilgi talep edemeyeceği ve bu bilgileri kişinin rızası dışında elde edemeyeceği,
- Elektronik sertifika sahibinin izni olmaksızın sertifikayı üçüncü kişilerin ulaşabileceği ortamlarda bulunduramayacağı,
- Elektronik sertifika talep eden kişinin yazılı rızası olmaksızın üçüncü kişilerin kişisel verileri elde etmesini engellemesi ve bu bilgileri sertifika sahibinin onayı olmaksızın üçüncü kişilere iletilmeyeceğini ve amaçlarla kullanılamayacağı belirtilmektedir²⁰⁴.

5. Kişilik Haklarının Korunmasına Yönelik İş Kanunundaki Düzenlemeler

10. 6. 2003 tarihinde yürürlüğe giren İş Kanunu çerçevesinde, İşverene veri koruması hukuku yönünden bazı ödevler yüklenmiştir. İş Kanunu 75.madde, “işveren çalıştırdığı her işçi için bir özlük dosyası düzenlemesini, işçi hakkında edindiği bilgileri dürüstlük kuralları ve hukuka uygun olarak kullanması ve gizli kalmasında işçinin haklı çıkarı bulunan bilgileri açıklamamakla yükümlü olduğu” ifade edilmektedir²⁰⁵.

Bu ödevleri başlıca dört başlık altında değerlendirmemiz mümkün olacaktır;

- Özlük dosyası tutma ödevi,
- Kişisel verilerin işlenmesinde işlem kriterlerine uyma ödevi,
- Sır saklama ödevi,
- İstem halinde bilgileri yetkili mercilere açıklama ödevi.

İş Kanunu madde 75’te yer verilen bu ödevler veri koruması kurallarını tamamıyla karşılamamakla beraber bir çıkış noktası oluşturmak bakımından son derece önemlidir²⁰⁶.

²⁰⁴Elektronik İmza Kanunu,
<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/mevzuat/metinx.asp?mevzuatkod=1.5.5070&sourceXmlSearch=elektronik%20imza%20kanunu>, 01.08.2006.

²⁰⁵Bkz., İş Kanunu,
<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/mevzuat/metinx.asp?mevzuatkod=1.5.4857&sourceXmlSearch=iş%20kanunu>, 01.08.2006..

²⁰⁶ BAŞALP, s.103.

6. Kişilik Haklarının Korunmasına Yönelik TCK (Türk Ceza Kanunu)'daki Düzenlemeler

5237 sayılı Türk Ceza Kanununda kişisel verilerin korunmasına yönelik kişilere karşı suçları düzenleyen ikinci kısmının, “özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar” başlıklı dokuzuncu bölümünde ceza hükümleri getirilmiştir. Hukuka aykırı olarak kişisel verileri kaydedenlere; kişilerin siyasî, felsefi veya dini görüşlerine, ırki kökenlerine, hukuka aykırı olarak ahlaki eğilimlerine, cinsel yaşamlarına, sağlık durumlarına veya sendikal bağlantılarına ilişkin bilgileri kişisel veri olarak kaydedenlere; kişisel verileri hukuka aykırı olarak bir başkasına veren, yayan veya ele geçirenlere hapis cezası öngörülmüştür.

Kanunların belirlediği sürelerin geçmiş olmasına rağmen verileri sistem içinde yok etmekle yükümlü olanlar, bu görevlerini yerine getirmedikleri takdirde hapis cezasına çarptırılır (md. 138). Kanuna göre, kişisel verilerin kaydedilmesine, verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme ve verileri yok etmemeye ilişkin suçların soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı değildir (md. 139). Ayrıca bu suçların işlenmesi dolayısıyla tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirleri uygulanır (md. 140)²⁰⁷.

a.Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar

TCK'nın 132. maddesi, kişiler arasındaki haberleşmenin gizliliğini ihlal eden kimseye, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası verileceğini, bu gizlilik ihlalinin haberleşme içeriklerinin kaydı suretiyle gerçekleştirilmesi halinde ise, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası, haberleşme içeriklerini hukuka aykırı olarak ifşa eden kimseye, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası, haberleşmelerin içeriğini diğer tarafın rızası olmaksızın alenen ifşa eden kişinin, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası verileceğini, bunun basın yoluyla yapılması durumunda cezanın yarı oranında artırılacağını belirtir²⁰⁸.

²⁰⁷ KAYA, s.105.

²⁰⁸TCK,<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/mevzuat/metinx.asp?mevzuatkod=1.5.5237&sourceXmlSearch=Türk%20ceza%20kanunu> , 01.09.2006.

Yine TCK 133. maddesinde kişiler arasındaki aleni olmayan konuşmaları, taraflardan herhangi birinin rızası olmaksızın bir aletle dinleyen veya bunları bir ses alma cihazı ile kaydeden kişi, iki aydan altı aya kadar hapis cezasıyla cezalandırılır demektir. Aynı maddede, katıldığı aleni olmayan bir söyleşiyi, diğer konuşanların rızası olmadan ses alma cihazı ile kayda alan kişiye de, altı aya kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır hükmü yer almaktadır.

Kanununun 134. maddesinde özel hayatın gizliliğini ihlal başlığı altında kişilerin özel hayatının gizliliğini ihlal eden kimse, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır, gizliliğin görüntü veya seslerin kayda alınması suretiyle ihlal edilmesi halinde, cezanın alt sınırının bir yıldan az olamayacağı, görüntü veya sesleri ifşa eden kimsenin bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı belirtilmiştir²⁰⁹.

TCK'nın 135. maddesinde hukuka aykırı olarak kişisel verileri kaydeden, kişilerin siyasi, felsefi veya dini görüşlerine, ırkı kökenlerine; hukuka aykırı olarak ahlaki eğilimlerine, cinsel yaşamlarına, sağlık durumlarına veya sendikal bağlantılarına ilişkin bilgileri kişisel veri olarak kaydeden kimse, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır demektir.

b.Verileri, Hukuka Aykırı Olarak Bir Başkasına Verme ve Ele Geçirmeye Yönelik Suçlar

TCK kişisel verileri hukuka aykırı olarak başkasına verme veya ele geçirme konusunu 136 ve 137 maddelerde düzenlemiştir. Buna göre kişisel verileri, hukuka aykırı olarak bir başkasına veren, yayan veya ele geçiren kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçların kamu görevlisi tarafından ve görevinin verdiği yetki kötüye kullanılmak suretiyle veya belli bir meslek ve sanatın sağladığı kolaylıktan yararlanmak suretiyle işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

---

²⁰⁹TCK, agws. , 01.08.2006.

Ayrıca, TCK'nun 138. maddesinde kanunların belirlediği sürelerin geçmiş olmasına karşın verileri sistem içinde yok etmekle yükümlü olanlara görevlerini yerine getirmediklerinde altı aydan bir yıla kadar hapis cezası verileceği belirtilmiştir. Kanunu 139. maddesinde kişisel verilerin kaydedilmesi, verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme ve verileri yok etmeme hariç, bu bölümde yer alan suçların soruşturulması ve kovuşturulmasının şikayete bağlı olduğu belirtilmiştir²¹⁰.

7.Telekomünikasyon Sektöründe Kişisel Bilgilerin İşlenmesi ve Gizliliğin Korunması Hakkındaki Yönetmelikteki Düzenlemeler²¹¹

Burada, 06.02.2004 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Telekomünikasyon Sektöründe Kişisel Bilgilerin İşlenmesi ve Gizliliğinin Korunması Hakkında Yönetmelikte, güvenlik, kullanım riskleri bildirme yükümlülüğü, iletişim gizliliği, istek dışı haberleşmeler(spam), trafik verilerinin işlenmesi gibi konularda Avrupa Birliği ile uyumlu bir sistem kurulmaya çalışılmıştır²¹².

Yönetmeliğin 1. maddesinde amacın, telekomünikasyon sektöründe kişisel bilgilerin işlenmesi ve gizliliğinin korunmasının güvence altına alınmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemek olduğu ve yönetmeliğin telekomünikasyon sektöründe hizmet veren ve alan gerçek ve tüzel kişileri kapsadığı ifade edilmiştir.

Yönetmelikte;

- Kişisel bilgiler/veriler; tanımlanmış ya da doğrudan veya dolaylı olarak, bir kimlik numarası ya da fiziksel, psikolojik, zihinsel, ekonomik, kültürel ya da sosyal kimliğinin, sağlık, genetik, etnik, dini, ailevi ve siyasi bilgilerinin bir ya da birden fazla unsuruna dayanarak tanımlanabilen gerçek ve/veya tüzel kişilere ilişkin herhangi bir bilgiyi”;

²¹⁰TCK, a.g.w.s., 01.09.2006.

²¹¹ http://www.tk.gov.tr/Duzenlemeler/Hukuki/yonetmelikler/Kisisel_Bil_Yon_06_02_04.pdf, 01.08.2006

²¹² BAŞALP, s.8.

➤ Kişisel bilgilerin işlenmesi; otomatik olsun olmasın, toplama, kaydetme, hazırlama, yükleme, uyarılma, değiştirme, geri çağırma, danışma, kullanma, aktarma yoluyla açığa vurma, yayma ya da bunların dışında erişilebilir hale getirme, düzenleme, birleştirme, engelleme, silme gibi yollardan, kişisel bilgiler üzerinden yürütülmekte olan herhangi bir işlem ya da işlemler bütünü, şeklinde tarif edilmiştir.

Yönetmeliğin 10. maddesinde Trafik Verisi İşleme Yetkisi²¹³ işletmecinin yetkisi altındaki kişiler ile telekomünikasyon hizmetlerinin faturalama ve trafik idaresi, müşteri hizmetleri, yolsuzluk tespitleri, elektronik telekomünikasyon hizmetleri pazarlama veya katma değerli hizmet ile görevli kişilere münhasırdır ifadesiyle bu tür bilgilere kısıtlı sayıda kişinin erişmesini öngörmüştür.

Yine yönetmeliğin 20. maddesinde, işletmecilerin kişi müdahalesi olmadan çalışan fakslar, elektronik posta, kısa mesaj gibi otomatik arama sistemlerini, abonenin önceden izni olmadan siyasi propaganda amacıyla kullanamayacakları, söz konusu otomatik arama sistemlerinin doğrudan pazarlama amacıyla kullanılması halinde kullanıcılara gelen her bir mesajı bundan sonrası için almayı reddetme hakkı ücretsiz ve kolay bir yolla sağlanmasını, doğrudan pazarlama amacıyla gönderilen ve kimin adına haberleşme yapıldığı hususunda göndericinin kimliğini saklayan veya alıcının bu iletişimin sonlandırılması konusunda talepte bulunacağı bir adres bulunmayan elektronik mektupların gönderilmesi abonenin bu yöndeki talebi halinde engellenmesi gerektiğini belirtmiştir²¹⁴.

²¹³Bkz.Yönetmelik md.3. “Trafik verisi; bir şebekede haberleşmenin iletimi veya faturalama amacıyla işlenen her türlü veriyi ifade eder”.

²¹⁴Telekomünikasyon Sektöründe Kişisel Bilgilerin İşlenmesi Ve Gizliliğin Korunması Hakkındaki Yönetmelik,http://www.tk.gov.tr/Duzenlemeler/Hukuki/yonetmelikler/Kisisel_Bil_Yon_06_02_04.pdf, 01.08.2006.

IV. BÖLÜM

KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KANUNU TASARISI

A. GENEL OLARAK

Daha önceki bölümde²¹⁵ ülkemizde kişisel verilerin işlenmesi ve saklanması ile ilgili olarak kanuni bir düzenlemenin bulunmadığını ifade etmiştik. AB uyum süreci doğrultusunda ilerleme raporları, katılım ortaklığı belgesi ve ulusal programda konu dile getirilmiş ve yasal düzenlemelerle boşluğun doldurulması gerektiği ifade edilmiştir.

Aynı zamanda daha önce hukukçular tarafından kısmen dile getirilen bu kavramların özellikle son yıllarda daha çok işlenmeye başladığı ve siyasi iktidarlar üzerinde baskı kurulmaya çalışıldığı gözlenmektedir.

Kişisel nitelikteki verilerin korunmasına ilişkin kanun tasarısını hazırlamak üzere ilk komisyon 13 Eylül 1995 tarihinde kurulmuştur. Çalışmalarını tamamlayamayan bu komisyon, 18 Eylül 2000 tarihinde yeniden oluşturulmuştur. Uç yıllık bir çalışmanın sonucunda komisyon 2003 tarihi itibarıyla Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı'nı hazırlamıştır²¹⁶.

Bu tasarının hazırlanmasında öncelikle 108 sayılı sözleşme esas alınmış, ancak belli hususlarda, ülkemizin jeopolitik konumu ve tarihsel deneyimleri gibi etmenlerle bazı konularda anılan sözleşmede öngörüldüğü ölçüde geniş hükümler getirilmesi mümkün olamamıştır²¹⁷.

Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Kanun Tasarısı esas olarak; kişisel verilerin yasal ve dürüst bir şekilde toplanması ve işlenmesi, belirli ve meşru amaçlar için güncelleştirilmesi ve kullanım amacına uygun bir süre için muhafaza

---

²¹⁵ Bkz. s.55.

²¹⁶ BAŞALP, s.107.

²¹⁷ PEKŞİRİN- ÜZEL, a.g.m., 07-05-2006.

edilmesi, verilerin amaca aykırı olarak paylaşılmaması, veri sahibi kişinin hakkındaki verileri öğrenme, değiştirme ve gerekirse silme haklarını düzenlemektedir²¹⁸.

Kişisel verilerin korunması hakkında yasa tasarısı Haziran 2004'de Başbakanlığa sevk edilmiş ancak henüz TBMM'ye gönderilmemiştir²¹⁹.

1. Tasarının Sistematiği

Toplam 44 maddeden oluşan Tasarı;

1. Birinci Bölüm: Amaç, kapsam ve tanımlar

2. İkinci Bölüm: Genel kurallar

3. Üçüncü Bölüm: Kişisel verilerin gerçek kişi ve özel hukuk tüzel kişileri tarafından işlenmesi

4. Dördüncü Bölüm: Kişisel verilerin kamu tüzel kişileri tarafından işlenmesi

5. Beşinci Bölüm: Verilerin kişisel olmaktan çıkarılması, silinmesi, yok edilmesi ve bilimsel araştırma, istatistik ve planlama amacıyla kullanılması

6. Altıncı Bölüm: Kurumun kuruluş ve görevleri

7. Yedinci Bölüm: Kanun yolları, hukuki ve cezai sorumluluk

8. Sekizinci Bölüm: Son hükümlerden, oluşmaktadır²²⁰.

2. Tasarıda yer alan bazı kavramlar

- Kişisel veri; belirli veya kimliği belirlenebilir bir kişiye ilişkin bütün bilgileri,
- İlgili kişi; hakkında kişisel veri işlenen gerçek ve tüzel kişileri,
- Kişisel verilerin işlenmesi; kişisel verilerin, kullanılan araç ve yöntemlere bakılmaksızın toplanması, elde edilmesi, kaydedilmesi,

²¹⁸ BEYLİ, C, “**Kişisel Nitelikteki Verilerin Korunmasına İlişkin Kanun Tasarısı Üzerine Eleştiriler**”, http://www.bilisimsurasi.org.tr/hukuk/docs/tbs_kisisel_veri_ceilin_beyli_gorus1.pdf#search=%22Ki%C5%9Fisel%20verilerin%20korunmas%C4%B1%20kanun%20tasar%C4%B1s%C4%B1%22, 05.06.2006.

²¹⁹ Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, http://www.bilgiedinnehakki.org/pages/infDetail.asp?a_id=7 10.04.2006

²²⁰ <http://www.bilisimsurasi.org.tr/dosyalar/42doc> . 09.06.2006.

düzenlenmesi, depolanması, uyarlanması veya değiştirilmesi, değerlendirilmesi, kullanılması, açıklanması, aktarılması veya elde edilebilir olması, ayrılması, veya birleştirilmesi, dondurulması, silinmesi veya yok edilmesi gibi işlemleri,

- Veri kütüğü sistemi; işlevsel veya coğrafi esaslara göre merkezî veya yaygın olarak bir sistemde muhafaza edilen ve belirli yöntemlerle ulaşılabilen kişisel veri topluluğunu,
  - Veri kütüğü sistemi sahibi; veri kütüğü sistemini oluşturma, işletme, denetim hak ve yetkisine sahip olan kamu kurum veya kuruluşları ile gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerini,
  - Kurum; Kişisel Verileri Koruma Kurumu,
- şeklinde ifade edilmiştir.

B.TASARININ AMACI, KAPSAMI, KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASINDA TEMEL İLKELER

1.Tasarının Amacı ve Kapsamı

Tasarıda ifade edildiği üzere amaç, kişisel verilerin işlenmesinde kişiliğin, temel hak ve özgürlüklerin korunması ile kişisel verileri işleyen kişi ve kurumların uyacakları esas ve usulleri düzenlemektir (Tasarı md.1). Kanun tasarısı, uygulama alanı itibariyle, kişisel verileri işlenen kişiler ile işleyen kamu kurum veya kuruluşlarından başka gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerinin işlemlerini kapsamaktadır. Tasarının ikinci maddesinin altında ifade edilen bu tanımın yanı sıra tasarının üçüncü maddesinde yer alan ilgili kişi kavramı da hakkında kişisel verileri işlenen gerçek ve tüzel kişiler, şeklinde açıklanmıştır. Tasarı bu haliyle, Avrupa Konseyi Sözlenmesi'nden ve AB Veri Koruması Yönergesi'nden farklı olarak kişilerin korunmasından söz etmektedir. Oysa hem konvansiyon hem de VKY doğrudan gerçek kişilerin kişisel verilerinin işlenmesinde uygulama alanı bulmaktadır, buna tüzel kişilerin kişilik hakkının korunması dahil değildir²²¹.

---

²²¹ BAŞALP, s.109.

2. Kişisel Verilerin Niteliği

Tasarıda kişisel verilerin niteliği başlığı altında, AK Sözleşmesi md. 5 ile VKY md. 6'da yer alan "verilerin kalitesine dair ilkeler" tekrarlanmıştır (Tasarı md. 4). Buna göre kişisel veriler;

- Hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olarak elde edilmeli ve istenmelidir,
- Belirli, açık, hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun amaçlar için kaydedilmeli, kullanılmalı ve bu amacın aşılması gerekmektedir,
- Doğru ve güncel olmalı, gerektiğinde yenilenmeli veya silinmelidir,
- Kişilerin kimliklerini belirtecek bir biçim altında, ancak toplandıkları amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilmesi gerekmektedir.

BAŞALP'a göre, tasarıda yer alan süreyle ilgili bu ifadenin anlaşılması güçlük arz etmektedir. Bu nedenle, "Kişisel verilerin, ancak toplandıkları amaç için gerekli olan süre kadar, kişilerin kimliklerini belirtecek bir biçimde saklanması uygundur" cümlesinin benimsenmesidir²²².

3. Özel Niteliği Olan Veriler

Tasarının ifadesi ile, kişilerin ırk, siyasi düşünce, din veya diğer inançları ile sağlık, gizli ve özellikle cinsel yaşamlarına ilişkin kişisel veriler ve ceza mahkûmiyetleri, ancak kişi için yeterli koruyucu güvenceler sağlayan özel kanunî düzenlemeler varsa işleme tâbi tutulabilir.

BAŞALP'a göre, hassas verilerin VKY'de tabi olduğu kesin işlem yasağı tasarıda ifade edilmemektedir. Bunun yerine, bu tür verilerin ancak yeterli koruyucu güvenceler sağlayan özel kanuni düzenlemeler ile işleme tabi tutulabileceği hüküm altına alınmaktadır. Ne yazık ki, tasarının bu üstü kapalı ifadesi uyum yasaları çerçevesinde beklenen AB ile veri koruması mevzuatında eşdeğer koruma düzeyinin sağlanmasını engelleyecektir. Zira hassas verilerin işlenmesinin tabi

---

²²² BAŞALP, s.108.

olduğu kesin yasak ve bu yasağın istisnaları VKY'nin bel kemiğini oluřturmaktadır²²³.

4. İlgilinin Haberdar Edilmesi

Tasarının 6. maddesinde kişisel verilerin toplanması sırasında ilgilinin, yani hakkında veri toplanan şahsın haberdar edilmesi yükümlülüğü getirilmiştir. Ancak, aynı maddenin son fıkrasında, kişisel verilerin tarihi, kültürel, bilimsel veya istatistik araştırma yapmak üzere işleme tabi tutulması amacıyla aktarılmasında ilgili kişiye bilgi verilmesinin imkansız olması veya büyük güçlükler yaratması halinde yukarıdaki hükümlerin uygulanmayacağı belirtilmiştir.

5. Bilgi Edinme Hakkı

Tasarının 7. maddesi uyarınca herkes, makul aralıklarla, veri kütüğü sistemi sahibine başvurarak kendisiyle ilgili olarak kişisel veri kaydedilip kaydedilmediğini ve kaydedilmişse hangi verilerin kaydedildiğini öğrenmek hakkına sahiptir.

Tasarıya göre ilgilinin talebi üzerine, veri kütüğü sistemi sahibi, bu bilgileri Kurumca belirlenen makul bir ücret karşılığında tam, doğru ve yazılı şekilde gecikmeksizin ilgiliye bildirmekle yükümlüdür (Tasarı madde 7/f.3).

Yine, Tasarı madde 7/f. 4'de "Hiç kimse, kendisiyle ilgili olarak veri kütüğü sisteminde bulunan bilgileri edinme hakkından önceden vazgeçemez" denilerek, MK madde 23'de yer alan hukuki işlem yoluyla kişilik hakkının aşırı sınırlandırılması yasağı ile uygunluk sağlanmaya çalışılmıştır.

6. Bilgi Edinme Hakkının Kısıtlanması

Özel kanunda açıkça ngrlmş olması, üstün nitelikte bir kamu yararı, özellikle Devletin iç ve dış güvenliğinin korunması açısından gerekli olması, bilgi verilmesinin idari veya cezai bir soruşturmanın amacının gerçekleşmesini

---

²²³ BAŞALP, s.111.

güçleştirmesi durumlarında veri kütüğü sistemi sahibi, ilgilinin bilgi edinme hakkını sınırlayabilir, erteleyebilir veya reddedebilir.

Ancak her kısıtlamaya bağlı olarak veri kütüğü sahibinin, kısıtlamanın sebebini ilgili kişiye yazılı olarak bildirmesi gerekecektir.

7. Düzeltme, Sildirme, Yok Etme veya Dondurulmasını İsteme Hakkı

Tasarının 9. maddesinde, işlenen kişisel verilerin niteliği itibariyle eksik olması veya gerçeğe uygun olmaması halinde, ilgili kişi, bunların düzeltilmesini, hukuka aykırı olması halinde silinmesini, yok edilmesini veya dondurulmasını isteme hakkına sahiptir denilmektedir.

8.Yabancı Ülkelere Kişisel Verilerin Transferi

Yabancı ülkelere kişisel veri transferinde bulunan veri kütüğü sistemi sahibi, kişilik haklarının korunması açısından kişisel verinin istendiği yabancı ülkede kanuni bakımdan eşdeğer korunmanın bulunduğu hususunda, kurumun onayını almak zorundadır. Ancak hukuki bir yükümlülük bulunması veya ilgili kişinin rızası olması hallerinde bu onay aranmayacaktır (Tasarı madde 10).

9.İlgilinin İtiraz Hakkı

Tasarıya göre ilgili sadece özel hukuk tüzel kişileri tarafından kişisel verilerin işlenmesine itiraz edebilecektir ve ancak açık itiraz üzerine verilerin işlenmesi hukuka aykırı olacaktır. Kamu kurum ve kuruluşları tarafından kişisel verilerin işlenmesine itiraz etme hakkı ise tasarıda yer almamaktadır. Bu durumda kamu kurum ve kuruluşlarının kişisel verileri işlemesine itiraz etme imkanı olmayacaktır.

10.Kişisel Verilerin İşlenmesinde Genel Kurallara Getirilen İstisnalar

Tasarının 11. maddesinde; kişisel verileri işleyenler, haklı sebep olmaksızın, özellikle; kişisel verilerini tasarının 4. ve 5. maddelerinde öngörülen ilkelere, (hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun, açık, doğru ve güncel, ancak toplandıkları

amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilmesi, hassas bilgileri ancak yeterli güvence varsa işleme), aykırı şekilde işletilemeyeceği ifade edilmiştir. Yine verileri işleyenler, kişisel verileri, ilgili kişinin açık itirazına rağmen işleyemez, özel niteliği olan korunmaya değer kişisel verileri üçüncü kişilere aktaramaz. İlgili kişinin kişisel verileri, herkesin yararlanmasına açık tutması ve işlenmesine açıkça itiraz etmemesi halinde kişilik haklarının ihlalinin söz konusu olmayacağı ifade edilmiştir.

11. Kişisel Veri Kütüğü Sicili

Tasarının 12. maddesine göre Kişisel Verileri Koruma Kurumu tarafından bir Kişisel Veri Kütüğü Sistemi Sicili tutulur. Kişisel verileri işleme tabi tutan kamu kurum veya kuruluşları ile gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, bu sicile kaydolmak zorundadır.

12. Kişisel Verilerin Gerçek Kişiler ve Özel Hukuk Tüzel Kişileri Tarafından İşlenmesi

Tasarıda kişisel verilerin özel hukuk kişileri tarafından işlenmesi hali ayrı bir bölüm altında düzenlenmiştir. Tasarı madde 13'e göre kişisel verileri işleyenler, ilgili kişilerin kişilik haklarını hukuka aykırı olarak ihlal edemeyecektir.

Aynı hükmün ikinci fıkrasında ise, haklı sebep olmaksızın kişisel verilerin işlenmeyeceği düzenlenerek örnek kabilinde yasak işlem çeşitleri sayılmıştır²²⁴. Buna göre kişisel veriler bu tasarının 4 ve 5 inci maddelerinde öngörülen ilkelere aykırı olarak işlenemez. Kişisel verileri ilgili kişinin açık itirazına rağmen işleyemez.

13. Haklı Sebep Kavramı

Tasarının 14. maddesinde haklı sebep kavramını açıklamaktadır. Buna göre, kişilik hakkı ihlal edilenin rızasına veya üstün nitelikte bir özel yarara veya kamu

²²⁴ http://www.bilgiedinnehakki.org/pages/infDetail.asp?a_id=7, 10.04.2006

yararına ya da kanunun verdiği bir yetkiye dayanmayan her ihlal hukuka aykırı sayılır.

Tasarı madde 14/f. 2'ye göre aşağıda belirtilen;

- Kişilerin meslekleri ile ilgili kişisel verilerin radyo, televizyon ve basın gibi süreli yayın yapan kitle iletişim araçlarıyla yayınlanmak üzere işleme tabi tutulması,
- Kişisel verilerin ilgili kişilerin tanınmasına yol açmamak kaydıyla araştırma, planlama veya istatistik amaçlarıyla işleme tabi tutulması,
- Kişisel verilerin, ilgili kişinin rızasını açıklayamayacak durumda olması halinde kendisinin veya başkasının hayati çıkarlarını korumak amacıyla işleme tabi tutulması,
- Bir sözleşmenin taraflarıyla ilgili olarak bu sözleşmenin kurulmasında doğrudan doğruya etkisi olan kişisel verilerin işlenmesi,
- İlgili kişiler tarafından açıklanmış olması sebebiyle herkesçe bilinen kişisel verilerin işlenmesi, hallerinde veri kütüğü sistemi sahibinin üstün nitelikte bir yararının bulunduğu kabul edilir.

Bu hüküm hassas verilerin tabi olduğu kesin işlem yasağına istisnalar getirmektedir. Eğer kişi hassas verilerini kamuya açıklamış ise, hassas verilerin işlenmesi kesin işlem yasağına tabi olmayacaktır. Ancak, dikkat edilmesi gereken önemli bir husus kesin işlem yasağının kişinin kendisi tarafından kamuya açıklanan hassas veriler konusunda taşıdığı sınırdır. Başalp'a göre, bu tür hassas verilerin işlenmesinde dahi kişinin özel alanı ve temel hak ve özgürlükleri korunmalıdır. Eğer korunmuyorsa, bu işlem de hukuka aykırılık vasfını taşımaya devam edecektir²²⁵.

14.Kişisel Verilerin Üçüncü Kişiler Tarafından İşlenmesi

Tasarının 15. maddesinde, kişisel verilerin üçüncü kişiler eliyle de işlenmesi olarak dahilindedir. Tasarıda; “Devreden kişi, verileri işleme tabi tutacak kişinin onları işlemede aynen kendisi gibi özen göstereceği konusunda güvence almışsa, bir kanun veya sözleşmeden doğan sır saklama yükümlülüğü nedeniyle üçüncü kişiye

²²⁵ BAŞALP, s.110.

devir yasaklanmamışsa kendi sorumluluk alanında yer alan) kişisel verilerin işlenmesini üçüncü bir kişiye bırakabilir. Üçüncü kişi de, haklı sebeplerden, devreden kişi gibi yararlanır.” denilmektedir.

15.Kişisel Verilerin Kamu Hukuku Kişileri Tarafından İşlenmesi

Tasarı madde 16'ya göre kamu kurum veya kuruluşları, kanunla öngörülen hallerde kişisel nitelikteki kişisel verileri işleyebilirler. Tasarıya göre özel niteliği olan kişisel veriler, ancak kanunda açık hüküm bulunan veya aşağıda belirtilen;

- İşlemenin kanunla açıkça verilen bir görevin yerine getirilmesi bakımından kaçınılmaz olması,
- İlgili kişilerin haklarını ihlal etmemek kaydıyla Bakanlar Kurulu kararıyla işleme izin verilmesi,
- İlgilinin belirli bir olaya ilişkin olmak üzere rıza göstermiş olması,
- Kişisel verinin ilgili kişi tarafından açıklanmış olması sebebiyle herkesçe bilinmesi, hallerinde işlenebilecektir.

16.Kişisel Verilerin Üçüncü Kişilere Aktarılması

Tasarıya göre kamu kurum veya kuruluşları, 16. maddedeki hukukî dayanaklar veya aktarmayı isteyen kişinin somut olayda kanundan doğan bir görevini yerine getirmesi için bu bilgiye zorunlu olarak ihtiyaç duyması, ilgili kişinin somut olayda izin vermiş olması veya hal ve koşullardan böyle bir iznin verilmiş olduğunun anlaşılabilir olması ve kişisel verilerin ilgili kişiler tarafından açıklanmış olması sebebiyle herkesçe bilinmesi, hallerinden biri mevcutsa kişisel verileri aktarabilecektir.

17.Verilerin kişisel olmaktan çıkarılması, silinmesi, yok edilmesi

Tasarının 18. maddesine göre, ihtiyaç duyulmayan kişisel veriler ispat veya güvenlik amacına hizmet etmediği takdirde kişisel olmaktan çıkarılan veriler, silinir veya yok edilir denmekte, bunun usul ve esaslarının Kurumca çıkartılacak yönetmelikte gösterileceğini ifade etmiştir.

18.Kurumun Kuruluş ve Görevleri

Tasarının madde 20 den 36 kadar olan bölümde Kişisel Verileri Koruma Kurumunun kuruluş esasları, idari ve mali yapısı gibi konular ele alınmıştır.

Tasarının 20. maddesinde, tüzel kişiliğe haiz, idari ve mali özerkliğe sahip olarak kurulması hedeflenen Kişisel Verileri Koruma Kurumu'nun; Kişisel Verileri Koruma Yüksek Kurulu ile Kişisel Verileri Koruma Başkanlığı ve hizmet birimlerinden oluşması hedeflenmektedir.

Aynı maddede, kurumun, yetkilerini kendi sorumluluğu altında organları eliyle bağımsız olarak kullanacağı ve görevleri ile ilgili konularda bakanlıklardan, ilgili resmi ve özel kuruluşlar ile kişilerden her türlü bilgi ve belgeyi isteyebileceği ve bunların da söz konusu isteğe cevap vermek ve Kurumun görevlilerine gereken kolaylığı göstermekle yükümlü olduğu düzenlenmiştir.

Kişisel Verileri Koruma Yüksek Kurulu, Kişisel Verileri Koruma Başkanı ve altı üyeden oluşacaktır. Anılan yedi üyenin; üç üyesi, bakanlıkların gösterecekleri birer, bir üyesi Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğince, bir üyesi Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumunca, bir üyesi Yükseköğretim Kurumunca, bir üyesi de Adalet Bakanlığınca bu Bakanlıkta idari görevlerde çalışan birinci sınıfa ayrılmış hâkimler arasından gösterilen üçer aday arasından Bakanlar Kurulunca seçilecek ve atanacaktır.

Kurul, Kişisel Verileri Koruma Başkanı veya bulunmadığı hallerde ikinci Başkanın başkanlığında en az dört üyenin hazır bulunması ile toplanacaktır. Kurul kararları salt çoğunlukla alınacaktır. Oyların eşitliği halinde ise, Başkanın bulunduğu tarafa üstünlük verilecektir (Tasarı madde 22/f. 9).

Kurulun görevleri Tasarının 23. maddesinde belirlenmiştir. Kısaca; kişisel verilerin kamu kurum veya kuruluşlarınca veya gerçek ve özel hukuk tüzelkişileri tarafından işlenmesi dolayısıyla kişilik hakları ihlal edilenlerin şikayetleri konusunda karar vermek, kişi bakımından telafisi güç veya imkânsız bir zararın

doğması şartının gerçekleşmesi durumunda, Başkanın önerisi üzerine geçici önlemler almak, kişisel verilerin işleme tabi tutulmasına ilişkin konularda düzenleyici işlemler tesis etmek, tavsiyelerde bulunmak, yönetmelik çıkarmak, standartları belirlemek ve bunlara ilişkin tebliğler yayımlamak, yabancı ülkelere bilgi aktarımı konusunda yabancı ülkede kanuni bakımdan eşdeğer korunmanın bulunduğu hususunda onay vermek şeklinde sayılabilir²²⁶.

19.Kanun Yolları, Hukuki ve Cezai Sorumluluk

Tasarı 37. maddesi uyarınca, tasarı hükümlerinin uygulanmasında idari para cezalarına ilişkin uyuşmazlıklar dışında ortaya çıkan her türlü uyuşmazlıkta Asliye Hukuk Mahkemeleri görevli olacaktır.

Kişisel Verilerin Korunmasıyla ilgili şikayetler, bir dilekçe ile Kişisel Verileri Koruma Kurumunu Kuruma yapılacaktır. Yukarıda değindiğimiz gibi Kurul tüm şikâyetleri incelemeye yetkili olacaktır²²⁷. İlgililer Kurul kararının tebliğinden itibaren otuz gün içinde ilgili mahkemeye başvurabilecektir.

Tasarı md. 39 uyarınca, kişilik haklarının korunmasına ilişkin olarak MK md. 24 ve 25 aynen uygulanacaktır. Ayrıca davacı özellikle kişisel verilerin düzeltilmesi, silinmesi veya yok edilmesi isteminde de bulunabilecektir.

Tasarı md. 40 uyarınca, bu kanunla korunan kişisel verileri, kendisine veya başkasına yarar sağlamak veya başkasına zarar vermek amacıyla hukuka aykırı olarak toplayan, elde eden, kaydeden, düzenleyen, depolayan, uyarlayan, değiştiren, değerlendiren, kullanan, açıklayan, aktaran, ayıran, birleştiren, donduran, silen veya yok edenler fiil başka bir suç oluştursa bile altı aydan bir yıla kadar hapis veya bir milyar liradan iki milyar liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır. Kişilik hakları kapsamında yer alan değerlere ilişkin veriler ile özel niteliği olan verileri, aynı maksatla, hukuka aykırı olarak işleyenlerin cezası üçte birden yarıya kadar artırılır.

²²⁶ Ayrıntılı bilgi için Bkz., Tasarı madde 22. madde ve devamı.

²²⁷ Bkz., s.88-89.

C.KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KANUNU TASARISI HAKKINDA GÖRÜŞÜMÜZ

1.Genel Olarak

Yukarıda da belirtildiği üzere²²⁸, Türk hukuk sisteminde henüz yeni olan kişisel veri, verilerin işlenmesi ve korunması gibi kavramlar ne Anayasamızda ne de kanunlarımızda özel olarak düzenlemeye tabi tutulmuştur.

Ancak bizde olduğu gibi Avrupa Konseyi'ne taraf ülkelerin hiçbirinde bu ad altında bir anayasal düzenleme mevcut değil. Bu konu kısmen Anayasa'nın ifade hürriyeti bağlamında düzenlenmiştir²²⁹.

Konu ile ilgili Anayasamızda bir değişiklik çalışması öngörülmemekle birlikte, Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı, bakanlıklar ile ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşüne gönderilmiştir. Tasarı Haziran 2004'de Başbakanlığa sevk edilmiştir. Tasarı, Başbakanlığın 14/03/2005 tarih ve 1113 sayılı yazısı gereği Üzerinde Çalışılanlar bölümüne alınmıştır. Adı geçen tasarı, veri korumasında genel kabul gören temel uluslararası metinlerin izini taşımaktadır ve ülkemizde kişisel verilerin işlenmesinde hukuka uygunluk denetimi yapacak olan Kişisel Verileri Koruma Kurumuna yer vermektedir.

2.Olumlu Eleştiriler

Tasarıda ifade edildiği üzere kanun, kişisel verilerin işlenmesinde kişiliğin, temel hak ve özgürlüklerin korunması ile kişisel verileri işleyen kişi ve kurumların uyacakları esas ve usulleri düzenlemektedir. Kanun tasarısı, kişisel verileri işlenen kişiler ile işleyen kamu kurum veya kuruluşlarından başka gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerinin işlemlerini kapsamaktadır²³⁰.

---

²²⁸ Bkz., s.57.

²²⁹ Aynı konuda Bkz., AKILLIOĞLU,a.g.m., s.3.

²³⁰ Bkz. Tasarı 1. madde, <http://www.bilisimsurasi.org.tr/dosyalar/42.doc>, 20.10.2006

Tasarının üçüncü maddesinde yer alan “ilgili kişi kavramı”, gerçek ve tüzel kişiler şeklindeki ifadesiyle sadece gerçek kişilerin korunmasından söz eden AB Veri Koruma Yönergesinden daha ileri bir durumdadır. BAŞALP’a göre, ayırım yapılmaksızın hem gerçek hem de tüzel kişilerin tasarının uygulama alanına dahil edilmesi kişisel verilerin korunması yönünden olumlu bir katkı olmuştur²³¹.

Tasarı kabul edilir ve yürürlüğe girerse öncelikle Avrupa Birliği ile uyum sürecinde önemli bir adım atılmış olacaktır.

Çağdaş, demokratik bir hukuk devleti olma yolunda, iç hukumuzda eksik olan bir konu kanunla düzenlenerek güvence altına alınacaktır. Böylece uluslararası kurumlarla uyumlu bir yapıya kavuşulacaktır.

Tasarının tamamı gözönüne alındığında genel olarak AB düzenlemeleri ile uyumlu görülmektedir.

3.Olumsuz Eleştiriler

Ülkemizde, kişisel bazı verilerin korunması konusunda yönetmelik ve yönerge bazında belli düzenlemeler yapılmasına rağmen, henüz kanun halinde bir metin bulunmamaktadır. İşte en çok eleştiriler de bu noktada yapılmaktadır²³². Bazı hukukçuların ise özellikle tasarının maddeleri ve konuları işleyişi üzerinde eleştirilerini yoğunlaştırmaktadırlar.

Kanun Tasarısı, öncelikle konuyu ele alış açısı ve amaca uygunluğu yönünden eleştirilmektedir. Bu konuda BEYLİ, Tasarı’nın daha çok; veriyi toplayan ve işleyen haklarına yöneldiğini, “ilgili kişi” olarak adlandırılan kişisel veri sahibinin haklarının ikinci planda kaldığını, Tasarının asıl amacının, kişisel verilerin korunması, yani kişisel veri sahibinin haklarının, bu verileri toplayanlar karşısında

²³¹ BAŞALP, s.109.

²³² Yeni güvenlik soruşturması yönetmeliği kişi bakımından kapsamı daraltmıştır, ancak kişisel verilerin korunmasına ilişkin yasal ölçütler düzenlenmiş olmaksızın ve bir denetim organı kurulmaksızın Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne ve Avrupa Sosyal Şartına aykırı olmaya devam edecektir. Buna meydan vermemek için kişisel veriler yasası uygulamasına derhal geçmek gereklidir. AKILLIOĞLU, a.g.m., s.6.

ihlalinin engellenmesinin olması gerektiğini, dolayısıyla korunmak istenen menfaatle getirilen hükümlerin çeliştiğini, kişisel veri sahibinin hakları ve faydalanacağı korumalardan ziyade, verileri işleyenlerin hangi hakları ne surette haiz olduklarına ağırlık verildiğini ileri sürmektedir²³³.

Tasarıyı madde madde ele aldığımızda ise, tasarının belli konularda fazla ayrıntıya girdiğini söyleyebiliriz. Toplam 44 maddeden oluşan Tasarının,²³⁴ 17 maddesinin Kişisel Verileri Koruma Kurumunun kuruluşu ve yapısı ile ilgili olması bu yukarıda belirtilen görüşü doğrular mahiyettedir.

Kişisel Verilerin Korunması Kanun Tasarının belli maddelerinde ise kavramların tam ve net bir biçim de ifade edilmediğini söyleyebiliriz. Örnek olarak Tasarı'nın 4. maddesi, (d) bendinde yer alan "gerekli olan süre" kavramı net bir ifade olmayıp, açılmasında fayda vardır.

Tasarıda diğer bir önemli husus da, madde 5.te yer alan özel niteliği olan kişisel veriler üzerindeki işlemlerin, AB VKY madde 8. belirtildiği üzere "kesin işlem yasağı ifadesi aksine işleme konu olabileceğidir.

BAŞALP, Tasarının işlem yasağı yerine bu tür verilerin ancak yeterli koruyucu güvenceler sağlayan özel kanuni düzenlemeler ile işleme tabi tutulabileceğini hüküm altına almasının, uyum yasaları çerçevesinde beklenen AB ile veri koruması mevzuatında eşdeğer koruma düzeyinin sağlanmasını engelleyeceğini, zira hassas verilerin işlenmesinin tabi olduğu kesin yasak ve bu yasağın istisnalarının AB VKY'nin bel kemiğini oluşturduğunu ifade etmektedir²³⁵.

Bu doğrultuda tasarıda AB uyum süreci çerçevesinde hassas verilerin²³⁶ işlenmesi konusunu yeniden ele alınması faydalı olacaktır.

²³³ BEYLİ, a.g.m., s.4.

²³⁴ Bkz.VKKK Tasarısı 20-36 maddeler arası, <http://www.bilisimsurasi.org.tr/dosyalar/42.doc>, 20.10.2006.

²³⁵BAŞALP, s.111.

²³⁶ Bkz., s.47.

Tasarının 6. maddesinde, kişisel verilerin toplanması sırasında ilgili kişilere bilgi verileceği ifadesi yer almaktadır. Verilerin toplanması sırasında kişinin rızasının alınması hususuna değinilmemiştir.

Oysa AB Veri Koruma Yönergesinde açıkça hakkında veri toplanılan kişinin rızasının olması şartı aranmış ve VKY 2. maddesinde rızanın hukuki tanımını verilmiştir. Buna göre rıza beyanı, hiçbir baskıya maruz kalmaksızın mevcut durumun bilincinde olarak somut işlemle sınırlı yapılan her türlü irade açıklamasını kapsamaktadır. VKY bu tanımla irade açıklamasında bulunan kişinin kişisel verilerinin işlenmesini kabul etmesini aramaktadır. Objektif şartlarda verilerin işlenmesine rıza verme anlamına gelen ve yöneltilen kişi tarafından rıza olarak kabul edilebilen dışa yönelik her türlü eylem geçerli bir rıza beyanının varlığını doğuracaktır. Buna ek olarak Veri Koruma Yönergesi, geçerli bir rıza beyanının aslî unsuru olarak, rızanın ilgili kişi tarafından tereddüde yer vermeyecek şekilde verilmiş olmasını aramaktadır (VKY madde. 7/b.). Yönerge koyucu tereddüde yer vermeyecek şekilde bir irade beyanı ararken, yönergeye hakim olan ruhun, kişisel verilerin azami ölçüde korunması yönünde olduğu açıktır²³⁷.

BEYLİ' de yukarda belirtilen konuyla ilgili olarak; Tasarının 6. maddesindeki ifadenin, kişisel veri sahibi tüm gerçek kişilerin, önceden verilerinin toplanmasına rıza gösterdikleri gibi bir sonuç yarattığını, verilerin sadece kamu kurum ve kuruluşları tarafından değil, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzelkişileri tarafından da toplanabileceğini, onların da kişisel verileri işleyenler olabilecekleri göz önünde bulundurulduğunda, veri sahibinin veriyi toplayanın insafına bırakıldığını savunmaktadır²³⁸.

Yine BEYLİ, Tasarının 6.maddesinde kişilerin bilgilendirilmesi konusunda, bilginin bizzat kişisel veri sahibinden edinilmesi ile başka kaynaklardan toplanması arasında bir ayırım gözetilmesini, ikinci hal söz konusu olduğunda kişisel veri sahibini koruyan ileri birtakım ek önlemler alınması gerektiğini, ama öncelikle

²³⁷ BAŞALP, s.39.

²³⁸ BEYLİ, a.g.m., s.5.

verinin toplanmasından önce mutlaka kişisel veri sahibinin açık rızasının alınmasının lüzumlu olduğu görüşünü ifade etmektedir²³⁹.

Tasarı'nın 7. maddesi, başvuru ve bilgi edinme hakkını düzenlemektedir. KVKK Tasarısı 7.maddenin 3. fıkrasına göre, "Veri kütüğü sistemi sahibi, bu bilgileri Kurumca belirlenen makul bir ücret karşılığında tam, doğru ve yazılı bir şekilde gecikmeksizin vermekle yükümlüdür" denmektedir²⁴⁰.

BEYLİ'ye göre; ne 108 sayılı Sözleşme'de, ne de ilgili AB Direktifi'nde bilginin ücret karşılığında ilgisine ulaştırılması ile ilgili bir hüküm bulunmamaktadır. Eğer bu hükümlerle amaçlanan, hakkın sık sık, gelişigüzel ve kötüye kullanımını engellemek ise, caydırıcılık unsuru olarak uygulamada öngörülecek ücretin makul olmayacağı aşıkardır. Böylesi bir durumda, kişinin kendi verilerine ulaşma ve bilgi sahibi olma hakkı, ekonomik durumuna göre sınırlanacak ve hatta ortadan kalkacaktır. Böylesi bir hükmün Tasarı'da yer alması, kişisel verilerin korunmasından ziyade, verileri toplayanları ve işleyenleri koruyup gözetken bir tutumu işaret etmektedir²⁴¹.

Tasarı'nın 17. maddesi b fıkrasında, kişisel verilerin üçüncü kişilere aktarılması konusu, "... veya hal ve koşullardan böyle bir iznin verilmiş olduğunun anlaşılabilir olması..." şeklinde düzenlenmiştir²⁴².

BEYLİ'ye göre, bu ifade Tasarı'nın amacına aykırı, son derece esnek bir ifadedir. Kişisel verilerin, toplanmaları ve işlenmeleri esnasında olaya taraf olmayan 3. kişilere sonradan aktarımı konusunda; ilgili kişinin izin verdiğinin mevcut hal ve koşullardan anlaşılabilir olması, kötüye kullanılmaya açık bir ifadedir. İlgilinin açık iradesinin elzem olduğu bir konuda, yorum yolu ile iradenin varlığını savunmak, salt verinin ulaştırılması için öngörülmuş görüntüsü vermektedir²⁴³.

²³⁹BEYLİ, a.g.m., s.5

²⁴⁰ Bkz.VKKK Tasarısı, <http://www.bilisimsurasi.org.tr/dosyalar/42.doc>, 20.10.2006.

²⁴¹BEYLİ, a.g.m., s.6.

²⁴² Bkz.VKKK Tasarısı,md.17, <http://www.bilisimsurasi.org.tr/dosyalar/42.doc>, 20.10.2006.

²⁴³BEYLİ, a.g.m. s.7.

Tasarının 22. maddesinde İkinci Başkan ve Kurulun diğer üyelerinin Kurumdaki görevlerini asıl görevleri ile birlikte yürütecekleri ifade edilmektedir.

BAŞALP'a göre, ikinci başkan ve kurullardaki diğer üyelerin veri koruması hukuku alanının dışında görevlerinin olması, veri korumasını alanındaki görevlerinin yürütülmesini tehlikeye düşürebilecek, ek görev ve yükümlülükler görevin gerektiği gibi ifasını güçleştirecektir²⁴⁴.

Tasarı'nın 38. maddesinin ikinci fıkrasına göre; "İlgililer, Kurul kararının tebliğinden itibaren otuz gün içinde ilgili mahkemeye başvurabilir" denmektedir.

BEYLİ'ye göre, Tasarı'da, Kurul'un şikayetleri hangi sürede incelemesi gerektiğine dair bir üst sınır çizilmemiştir. Bu konuda genel hüküm niteliğindeki İdari Yargılama Usulü Kanunu'na gidilirse, ilgilinin bir idari işlem yahut eyleme ilişkin başvurusuna 60 gün içinde bir cevap verilmediği takdirde, idari makamın yanıtının olumsuz sayılacağı görülür. Tasarı'nın konusu, kişisel verilerin korunmasıdır. Bu konuda, özellikle kişisel veri sahibinin bir şikayeti var ise, bu husus 60 günlük süreye bırakılmamalı ve mümkün olan en kısa sürede ilgilisi bir yanıt almalı ve gerekli hukuki yollara süratle başvurabilmelidir²⁴⁵.

BEYLİ, Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Kanun Tasarısı, teoride uluslararası düzenlemeler dikkate alınarak hazırlanmış, ancak ihdas edilen hükümler incelendiğinde, söz konusu hükümlerle örnek alınan düzenlemelerden oldukça uzaklaşıldığını iddia etmektedir²⁴⁶.

Hazırlanma amacına yönelik olarak, kişisel verilerin toplanması, işlenmesi, korunması ve paylaşılması konularını derinlemesine ve uluslararası belgelere denk bir şekilde düzenleyen, veri toplayan ve işleyenlerden ziyade kişisel veri sahiplerini

---

²⁴⁴BAŞALP, s.125.

²⁴⁵BEYLİ,a.g.m., s.7.

²⁴⁶BEYLİ,a.g.m., s.8.

gözeten, konunun ruhuna uygun bir Tasarı, ülkemiz açısından varolan boşluğu en tatmin edici şekilde dolduracaktır²⁴⁷.

Sonuç olarak ne tür düzenleme yapılırsa yapılsın, tüm düzenlemelerin hak ve özgürlükleri kısıtlayıcı değil, aksine onları koruyucu nitelikte olmasına özen göstermek gerekmektedir.

---

²⁴⁷ BEYLİ,a.g.m., s.8.

SONUÇ

Ülkemiz, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşma hedefi doğrultusunda, 21. yüzyılda, dünya standartlarında üreten, gelirini adil paylaşan, insan haklarını, hukukun üstünlüğünü, katılımcı demokrasiyi, laikliği, din ve vicdan özgürlüğünü güvenceye alan bir devlet olma yönünde çabalar harcamaktadır.

Türkiye'nin, içerisinde bulunduğumuz yüzyılda geleceğini belirleyecek en önemli proje Avrupa Birliğine tam üyeliğidir. Bu proje her vatandaşımızın bugününü ve yarınını temelden etkileyen toplumsal bir dönüşüm projesidir.

Üyelik yolunda gerçekleştirilen siyasi, hukuki, ekonomik veya toplumsal her reform, bireyin hayat standardını yükseltirken, ülkemizin uluslararası ekonomik gücünü, demokratik saygınlığını ve güvenliğini de artırmaktadır.

Türkiye'nin stratejik vizyonunun da ayrılmaz bir parçası olan bu hedef, Cumhuriyetimizin kuruluş felsefesi ve Atatürk'ün ulusumuz için çizmiş olduğu çağdaş uygarlıkla bütünleşme vizyonu ile birebir örtüşmektedir .

Türkiye, Avrupa Birliğine üyelik yolunda hukuksal, siyasi ve ekonomik reformların gerçekleştirildiği dinamik bir süreç içinde bulunmaktadır. Bu süreçte amaç, demokratik sistemin tüm kurum ve kurallarıyla işlerliğinin sağlanmasıdır. Katılımcı demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve temel özgürlükler sadece birer yüce evrensel insanlık değeri değil, ekonomik ve siyasal istikrarın ve kalkınmanın en güvenilir dayanağıdır. Türkiye, Avrupa Birliğine üyeliğin şartı olan Kopenhag değerler sistemini benimseyerek bugüne kadar gerçekleştirdiği reformlar ve uyum çalışmalarıyla, daha özgürlükçü, daha katılımcı ve daha çağdaş demokrasiye ulaşma iradesini kanıtlamıştır.

Bu noktada öncelikle kişisel verilerin korunması kanununun bir an önce çıkarılması ve bağımsız bir Kişisel Verilerin Korunması Denetleme Kurumunun

oluşturulması gerekmektedir. Ayrıca, veri koruması konusunun önemi dikkate alındığında, bilimsel alanda çalışmaların henüz yeterli çeşitlilikle ortaya çıkmadığı bir gerçektir. Oysa Türkiye'nin sağlıklı bir veri koruması politikası oluşturması AB hedefinin olmazsa olmaz şartlarındandır.

KAYNAKÇA

- ADALI Eşref : “Bireysel Bilgilerin Korunması”,
http://dergi.tbd.org.tr/yazarlar/26082002/esref_adali.htm.
- AHİ M.Gökhan: “ Mernis'in Hukuki İncelemesi”,
<http://www.hukukcu.com/bilimsel/kitaplar/mer-nis.htm>.
- AKILLIOĞLU Tekin: “İdari Usul Ve Kişisel Verilerin Korunması”,
<http://www.idare.gen.tr/akillioglu-idariusul.htm>.
- AKILLIOĞLU Tekin: İnsan Hakları 1, AÜSBF, İnsan Hakları Merkezi Yayınları, No:17, Ankara 1995.
- ARSAVA Füsün: “Avrupa Egemenliği'nin Dayanak ve Sınırları”, ATAUM Bülten, 2001, Yıl 1, Sayı3.
- ARSAVA Füsün: “Kurucu Antlaşmaların Avrupa Birliği Anayasasına Dönüşmesi”,
 ATAUM Bülten, 2002, Yıl 2, Sayı 2.
- ARSLAN Hilmiye: “Amerika İle Avrupa Birliği Hukuki Düzenlemelerinin Gizlilik Haklarına Bakış Açısının Karşılaştırılması”
<http://inet.tr.org.tr/inetconf10/bildiri/18.doc>.
- BAŞALP Nilgün : Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması, Yetkin Yayınları, Ankara-2004.
- BAYRAKTAR A. KÖKSAL: Bilgi Edinme Hakkı ve Sır Kavramı, Kazancı Hukuk, 2004.
- BEYLİ Ceylin : “Kişisel Nitelikteki Verilerin Korunmasına İlişkin Kanun Tasarısı Üzerine Eleştiriler”,
http://www.bilisimsurasi.org.tr/hukuk/docs/tbs_kisisel_veri_ceylin_beyli_gorus1.pdf#search=%22Ki%C5%9Fisel%20verilerin%20korunmas%C4%B1%20kanun%20tasar%C4%B1s%C4%B1%22.

- BOZKURT Veysel: “Gözetim Toplumu ve İnternet”,
<http://inet-tr.org.tr/inetconf5/tammetin/gozetim-tamd.doc>.
- DOĞAN Mehmet : “Kişisel Verilerin Korunmasında AB Standartları Ve Ülkemizin Durumu,”
http://www.egmd.gov.tr/StratejiGelistirmeDB/dergi/35_sayi/yeni/web/makaleler/Mehmet_DOGAN.htm.
- ERSOY Eren : “Gizlilik, Bireysel Haklar, Kişisel Verilerin Korunması”, <http://ab.org.tr/ab06/bildiri/6.doc>.
- HATEMİ Hüseyin: Kişilik Hukuku Dersleri, 2. baskı, Filiz Kitapevi, İstanbul, 2001.
- KANDUR Hamza: “ Sınır-ötesi Bilgi Akışı ve Ulusal Bilgi Politikaları”,
http://www.archimac.org/JAS/JAS2001/JAS03_01.spml.
- KAYA Cemil : İdare Hukukunda Bilgi Edinme Hakkı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Mayıs 2005.
- OKANDAN Recai: Umumi Amme Hukuku, İ.Ü. Hukuk Fakültesi Yayınları, No:250, İstanbul, 1966.
- OĞUZMAN M. Kemal: SELİÇİ Özer : Kişiler Hukuku Dersleri, 3.baskı, Filiz Kitapevi İstanbul, 1985.
- ÖZTAN Bilge: Medeni Hukukun Temel İlkeleri, Turhan Kitabevi, Ankara 1999.
- PEKŞİRİN Hülya- ÜZEL Gökçe : “ Kişisel Verilerin Korunması”
[“Http://bilisimsurasi.org.tr/listeler/tbs-hukuk/Mar/att-0044/01-K__SEL_VER_LER_N_KORUNMASI.doc.](http://bilisimsurasi.org.tr/listeler/tbs-hukuk/Mar/att-0044/01-K__SEL_VER_LER_N_KORUNMASI.doc),
 07.05.2006.
- TEZCAN Ercüment : Avrupa Birliği Hukukunda Birey, İletişim Yayınları, 2002, 1. Baskı İstanbul.
- TORTOP Nuri: “Çağımızın Önemli Sorunu:Kişisel Bilgilerin Güvenliği Sorunu”, Amme İdaresi Dergisi,cilt 33,Sayı 3,Eylül 2000.

YILMAZ Ejder :

Hukuk Sözlüğü, Akademi Matbaası, Ankara,
1985.

YILMAZ Fatma:

“Terörle Mücadelede AB’nin Sivil
Özgürlükler ve Demokrasi Sınarı”,
[http://www.turkishweekly.net/turkce/yorum.ph
p?id=299](http://www.turkishweekly.net/turkce/yorum.php?id=299), 09.06.2006.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

<http://ab.org.tr>

<http://www.abgs.gov.tr>

<http://www.alomaliye.com>

<http://www.archimac.org>

<http://www.bilisimsurasi.org.tr>

<http://www.bilgiedinmehakki.org>

<http://dergi.tbd.org.tr>

<http://www.deltur.cec.eu.int>

<http://ekutup.dpt.gov.tr>

http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&

[lg=en&numdoc=31995L0046&model=guichett](http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=en&numdoc=31995L0046&model=guichett)

<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>

<http://www.egmd.gov.tr>

<http://www.euturkey.org.tr/>,

<http://www.kgmd.adalet.gov.tr>

<http://www.mobese.com/> .

<http://www.tk.gov.tr>

<http://www.unicef.org>

<http://www.yargitay.gov.tr>

<http://www.zaman.comd.tr/?hn=284167&bl=haberler&trh=20060511>.

http://www.gsmworld.com/news/statistics/pdf/gsm_stats_q2_06.pdf.

<http://www.ttrehber.gov.tr/trk-wp/IDA2>.

<http://www.egmd.gov.tr/daire.bilgiislemd.asp>.